

Regeringens proposition

1988/89: 80

om verksamhet och anslag för det militära
försvaret m. m. under budgetåret 1989/90

Prop.
1988/89: 80

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 16 februari 1989.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Roine Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas ett budgetförslag för verksamheten inom det militära försvaret m. m. samt för anslaget K 7. Nämnden för vapenfriutbildning under budgetåret 1989/90. I 1989 års budgetproposition, bil. 6, beräknades anslagen för det militära försvaret m. m. preliminärt till 27 941 milj. kr. och för anslaget K 7, till 128,2 milj. kr. Nu föreslås 30 871 milj. kr. resp. 133 milj. kr.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 februari 1989.

Närvarande: statsrådet Feldt ordförande och statsråden S. Andersson, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Hellström, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson

Föredragande: statsrådet R. Carlsson

Proposition om verksamhet och anslag för det militära försvaret m. m. under budgetåret 1989/90

1 Bakgrund och budgetförslagets utformning i stort

I 1989 års budgetproposition (prop. 1988/89: 100, bil. 6) lämnades förslag till verksamhet och anslag för budgetåret 1989/90 för främst den civila delen av försvarsdepartementets område (littera G, H, I och J). Härutöver lämnades budgetförslag för försvarsdepartementet (anslag littera A) och övrig verksamhet (anslag littera K utom anslaget K 7. Nämnden för vapenfriutbildning).

Skälen för att verksamhet och anslag för det militära försvaret m.m. (anslag litt. B, C, D, E och F samt anslaget K 7.) bröts ut ur budgetpropositionen för att nu redovisas samlat i denna proposition har anmälts för riksdagen i bilagan 6 till budgetpropositionen. Jag sammanfattar här dessa skäl.

I 1987 års försvarsbeslut konstaterades att överbefälhavarens underlag i flera avseenden inte var tillräckligt för att kunna ligga till grund för en långsiktig inriktning. Regeringen gav därför i mars 1987 överbefälhavaren i uppdrag att komplettera underlaget, bl. a. i fråga om utvecklingen av arméns krigs- och fredsorganisation, förbandsomsättning och utbildningssystem. Vidare skulle förändringar i det s. k. produktionsledningssystemet redovisas. Härutöver gav regeringen i mars 1988 ett uppdrag åt generaldirektören Gunnar Nordbeck att utreda totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå. Detta kompletterande underlag har lämnats till regeringen under hösten 1988.

Regeringens analys av överbefälhavarens underlag inför 1989/90 års budget visar att förutsättningarna för att genomföra 1987 års försvarsbeslut har förändrats. Enligt min mening bör därför nästa fleråriga totalförsvarsbeslut tidigareläggas till år 1991. Det är vidare angeläget att förslag i vissa frågor kan lämnas till riksdagen redan under hösten 1989. Med hänsyn till frågornas vikt är det angeläget att det parlamentariska inflytandet tidigt säkerställs. Jag har därför den 12 december 1988 med regeringens bemyndigande tillkallat en parlamentariskt sammansatt kommitté.

1988 års försvarskommitté (Fö 1988:04) med uppgift att förbereda detta nya totalförsvarsbeslut (Dir. 67).

Nämnda förhållanden har lett till att ett komplett budgetförslag inte kunnat läggas fram i budgetpropositionen.

Här föreliggande budgetförslag för verksamhet och anslag inom det militära försvaret m. m. inleds med vissa för totalförsvaret övergripande frågor som inte har behandlats i budgetpropositionen, nämligen försvarspolitikens inriktning, vissa frågor som rör rollfördelningen mellan statsmakterna och myndigheterna i styrningen av verksamheten, totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå samt den organisatoriska ställningen för totalförsvarets skyddsskola. Jag återger därefter överbefälhavarens redovisning av tillståndet inom försvarsmakten just nu och om möjligheterna att nå målen i 1987 års försvarsbeslut. Jag redovisar sedan hur arbetet har lagts upp för att förbereda det av mig förordade totalförsvarsbeslutet år 1991. Härpå följer mina förslag till inriktning av verksamheten inom försvarsmakten under budgetåret 1989/90. Jag behandlar därvid inledningsvis utvecklingen av ledningen inom försvarsmakten och inriktningen inom de olika huvudprogrammen. JAS-projektet och skyddet mot främmande undervattensverksamhet redovisas särskilt, liksom vissa frågor om anställd personal, värnpliktigas utbildningstid och förmåner samt frågor som rör forskning och försvarsindustri.

Mina förslag präglas av en strävan att inom viktiga områden hålla handlingsfrihet för det militära försvarets fortsatta utveckling till nästa försvarsbeslut. Detta är inte till alla delar möjligt med givna resurser. Jag förordar därför att den militära utgiftsramen under budgetåret 1989/90 tillförs ytterligare 580 milj. kr. varav 200 milj. kr. för repetitionsövningar och 380 milj. kr. för utvecklingsuppdrag vid svensk försvarsindustri. För budgetåret 1990/91 förutser jag att detta tillskott behöver öka med 45 milj. kr. till totalt 625 milj. kr.

En viktig fråga för utbildningssystemet är överbefälhavarens förslag om försök med fem månaders grundutbildning för vissa kategorier värnpliktiga. Denna fråga bör avgöras nu.

Vissa frågor bör behandlas av 1988 års försvarskommitté. Hit hör bl. a. den långsiktiga utvecklingen av krigs- och fredsorganisationen, främst inom armén.

1989 års budgetproposition (prop. 1988/89:100 bil. 6) innehåller en preliminär sammanställning över förändringar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1988/89. Den slutliga sammanställningen framgår av följande tabell (milj. kr.)

Anslagslittera	Anvisat 1988/89	Förslag 1989/90	Föränd- ring
A. Försvarsdepartementet	41,3	42,0	+ 0,7
B. Arméförband	9 335,0	9 965,0	+ 630,0
C. Marinförband	4 222,0	4 742,0	+ 520,0
D. Flygvapenförband	9 040,6	9 402,0	+ 361,4
E. Operativ ledning m. m.	1 215,5	1 262,7	+ 47,2
F. Gemensamma myndigheter m. m.			
– Anslagen F 1. – F 20.	2 363,9	2 563,1	+ 199,2
– Anslaget F 21. Reserv för det militära försvaret	163,5	136,2	– 27,3
– Anslaget F 22. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret	1 600,0	2 800,0	+ 1 200,0
Summa B–F (totalförsvarets militära del)	27 940,5	30 871,0	+ 2 930,5
G. Civil ledning och samordning	145,2	165,5	+ 20,3
H. Befolkningsskydd och räddningstjänst	1 099,9	1 158,7	+ 58,8
I. Psykologiskt försvar	8,0	8,8	+ 0,8
J. Försörjning med industrivaror (utom livsmedelsförsörjning och energiförsörjning)	325,0	333,1	+ 8,1
Summa G–J (totalförsvarets civila del)	1 578,1	1 666,1	+ 88,0
K. Övriga ändamål	397,5	430,4	+ 32,9
Summa för fjärde huvudtiteln	29 957,4	33 009,5	+ 3 052,1

2 Försvarspolitikens inriktning

Mina säkerhetspolitiska överväganden med anledning av den internationella utvecklingen under det senaste året har jag redovisat i årets budgetproposition (prop. 1988/89: 100 bil.6 s. 6–9). Trots alla osäkerheter bedöms situationen i världen som ljusare i dag än för bara några år sedan. Vi måste emellertid räkna med att utvecklingen även framdeles kommer att präglas av växlingar mellan perioder av spänning resp. samarbetsförsök mellan stormaktsblocken. Sådana växlingar bör inte läggas till grund för vår egen säkerhetspolitiska planering. Den måste präglas av konsekvens och stabilitet.

De styrkor som skulle kunna användas mot oss i händelse av krig i Europa påverkas inte i någon nämnvärd mening av den utveckling vi hittills kunnat bevittna. Min slutsats – som jag redovisat i budgetpropositionen – är därför att vi även i framtiden måste ha ett starkt och balanserat försvar som stöd för vår neutralitetspolitik.

Sveriges totalförsvar skall i första hand vara fredsbevarande genom att ha sådan styrka, sammansättning, ledning och beredskap att en angriparens förluster och andra uppoffringar i samband med ett försök att utnyttja vårt land inte ter sig rimliga i förhållande till fördelarna. Ett så utformat totalförsvar utgör ett väsentligt bidrag till lugn, stabilitet och en begränsad stormaktsnärvaro i det nordiska området. Det är därtill en förutsättning för att svensk neutralitet skall bli respekterad i händelse av krig i vårt närområde.

Ett militärt angrepp mot Sverige skall kunna mötas varifrån det än kommer. Våra stridskrafter skall i det längsta kunna förhindra att angriparen får fast fot i vårt land. Om angriparen lyckas tränga in på vårt territorium skall ett effektivt och uthålligt motstånd kunna genomföras i organiserade former i varje del av landet. Befolkning och egendom skall skyddas och den livsnödvändiga försörjningen tryggas. Samhällets väsentligaste funktioner skall säkerställas.

Totalförsvaret skall även inriktas på att möta konsekvenser av andra säkerhetspolitiska kriser än krig. Sådana kriser kan bli utdragna och kan kännetecknas bl. a. av ekonomisk och handelspolitisk konfrontation. Det är väsentligt för vår säkerhetspolitiska trovärdighet och för vårt totalförsvars styrka i krig att vi då kan möta handelsrestriktioner och försök till påtryckningar.

Totalförsvaret skall vara så uppbyggt och organiserat att det är hela folkets angelägenhet. Det är av största betydelse att varje medborgare allt efter sin förmåga bereds tillfälle att bidra till landets försvar. Detta tillgodoses bäst genom att vårt totalförsvar även i fortsättningen bygger på den allmänna värnplikten, civiltjänstplikten och andra former av tjänstgöringsskyldighet. Den frivilliga försvarsverksamheten tillför totalförsvarets militära och civila delar viktig kapacitet och är ett uttryck för det svenska folkets försvarsvilja. Den ger möjligheter för stora grupper att frivilligt ansluta sig till och utbilda sig för totalförsvaret. Totalförsvarets organisation och verksamhet i fred skall bereda landets medborgare möjlighet att på ett effektivt sätt förbereda sig för att medverka i landets försvar.

Totalförsvaret skall utformas och personalen utbildas även med utgångspunkt i vår samhällsutveckling och i våra egna försvarsbetingelser i övrigt. Av särskild betydelse är därvid vår defensiva inriktning, vår geografi, vårt klimat och vårt system med plikttjänstgöring. Egen forskning och försvarsindustri ger oss möjlighet att förse försvaret med utrustning som är anpassad till dessa betingelser. Därigenom kan vi också minska verkan mot oss av de vapen och motmedel som stormakterna utvecklar för att använda mot varandra. Det är av dessa skäl ändamålsenligt att ge totalförsvaret en svensk profil.

Jag redovisade i 1987 års totalförsvarsproposition (prop. 1986/87: 95, s. 30 – 31) mitt förslag till beskrivning av det svenska totalförsvarets mål. Det var i huvudsak en fråga om modernisering och utvidgning av vad som tidigare lagts fast. Riksdagen (FöU 11, rskr. 310) beslutade i enlighet med regeringens förslag. Det har enligt min mening inte inträffat något som gör att jag nu vill förordna någon ändring.

I samma proposition redovisade jag utförligt min syn på de operativa grunderna för totalförsvaret. Riksdagen beslutade i enlighet med det framlagda förslaget. Den nyligen tillsatta försvarskommittén har i uppdrag att granska dessa grunder mot bakgrund av sina övergripande säkerhets- och försvarspolitiska överväganden. I avvaktan på försvarskommitténs granskning ser jag ingen anledning att nu föreslå förändringar i de operativa grunderna för totalförsvaret.

För att vi skall kunna fullfölja vår säkerhetspolitiska linje i situationer med reducerad eller avbruten import är det av stor betydelse att vi inom landet har tillgång till förnödenheter och den produktionskapacitet som behövs för att totalförsvarets uthållighet skall säkerställas. Enhetliga antaganden om krisers och krigs varaktighet och karaktär måste enligt min mening tillämpas inom hela samhället i strävandena att skapa en tillfredsställande balans i uthållighetshänseende. De överväganden i dessa frågor som jag redovisade i 1988 års budgetproposition (prop. 1987/88: 100 bil. 6 s. 14 – 16) finner jag alltjämt vara tillämpliga.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om försvarspolitikens inriktning.

3.1 Rollfördelningen mellan statsmakterna och myndigheterna i styrningen av verksamheten

I den s. k. verksledningspropositionen (prop. 1986/87: 99 om ledningen av den statliga förvaltningen, KU 29. rskr. 226) behandlades bl. a. regeringens styrning av den statliga verksamheten. Styrningen föreslogs ändra karaktär i vissa delar. Rollfördelningen enligt regeringsformen mellan riksdagen och regeringen samt myndigheterna måste klargöras och renodlas. Regeringens krav på myndigheterna borde preciseras bättre. Dessa borde ges större frihet vid verksamhetens utövande. Förutsättningar måste skapas för myndigheterna att utveckla hela sin professionella förmåga att uppnå de verksamhetsmål som statsmakterna fastställt.

I 1988 års kompletteringsproposition (prop. 1987/88: 150 bil. 1) tog chefen för finansdepartementet upp förändringarna i budgetprocessen och styrningen av verksamheten med hänvisning till grundtankarna i verksledningspropositionen. I anslutning härtill anfördes bl. a. att förändringar har gjorts tidigare men lyckats endast till viss del. Förändringar kan genomföras bara om de som är direkt verksamma inom området aktivt deltar. Den statliga verksamheten är komplex och inrymmer verksamheter av vitt skild storlek och karaktär. De åtgärder och modeller som föreslås måste utgå från dessa grundförutsättningar. Förändringsarbetet bör bedrivas med verklighetsförankring och ett stort mått av pragmatism. En betoning på uppföljning och utvärdering i arbetet kommer att ställa krav på ett förändrat arbetssätt även i regeringskansliet.

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde pågår ett arbete med att effektivisera och utveckla planerings- och budgetprocessen. De grundläggande principerna har tidigare redovisats (prop. 1986/87: 95, FöU 11, rskr. 310 och prop. 1987/88: 100, FöU 11, rskr. 346). Principerna överensstämmer med den utveckling som pågår inom statsförvaltningen i övrigt och som riksdagen redan tagit ställning till (prop. 1987/88: 150, FiU 30, rskr. 394).

Som jag redovisade till 1988 års riksmöte (prop. 1987/88: 100, FöU 11, rskr. 346) pågår inom regeringskansliet ett utvecklingsarbete med avsikt att förbättra regeringens möjligheter att följa upp och kontrollera verksamheten inom försvarsdepartementets område. En utredningsgrupp har lämnat ett förslag till modell för uppföljning och kontroll (Ds 1988: 76) som i stort innebär följande.

Regeringens uppföljning föreslås väsentligen riktas mot två områden

- *tillståndet* i försvarsmakten, främst krigsorganisationens duglighet, beredskap och uthållighet samt andra funktioner av betydelse för försvarseffekten och
- *utvecklingen* av produktivitet och ekonomi.

Tidpunkterna då myndigheterna skall lämna information från sin uppföljning och utvärdering föreslås mera direkt än för närvarande knytas till regeringens behov av beslutsunderlag. Sådant underlag behövs

- inför det årliga arbetet under hösten med budgetpropositionen och sedermera regleringsbrev

- inför årliga anvisningar för programplaner och anslagsframställningar i februari
- inför beredningen av nytt försvarsbeslut
- inför regeringens sammanfattande redovisning till riksdagen efter en genomförd försvarsbeslutsperiod.

Berörda myndigheter är positiva till den föreslagna modellen för regeringens uppföljning och kontroll. Enligt min uppfattning är den väl lämpad att ge statsmakterna den information som erfordras för att bedöma effektivitet och produktivitet. Modellen ansluter väl till den rollfördelning mellan statsmakterna och myndigheterna som är en huvudlinje i förnyelsen av den offentliga verksamheten.

Förslagen avser verksamheten inom det militära försvaret. Ett fortsatt utvecklingsarbete krävs enligt min mening även vad beträffar den civila delen av totalförsvaret. Vidare föreligger ett behov av att precisera den information som behövs för att följa upp verksamheten och för att mäta utvecklingen av myndigheternas produktivitet samt hur denna skall redovisas.

I försvarsbeslutspropositionen (prop. 1986/87:95) bedömde jag att de aktuella förändringarna skulle vara genomförda och i tillämpning fr. o. m. budgetåret 1991/92. Denna bedömning gäller fortfarande.

3.2 Totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå

För att få en samlad översyn av totalförsvarets ledning under kris och krig samt för att finna formerna för en effektivare och bättre samordnad ledning av totalförsvaret lämnade regeringen i januari 1987 vissa uppdrag till överbefälhavaren och överstyrelsen för civil beredskap.

Överbefälhavaren och överstyrelsen för civil beredskap har i januari 1988 kommit in med rapporter efter genomförda inledande studier med anledning av uppdraget.

Överbefälhavaren har med utgångspunkt i operativa, personella och ekonomiska förhållanden anmält att en säker och uthållig ledning av militära operationer kan genomföras med fyra regionala ledningsorganisationer (militärbefälhavare med staber) och en operativt rörlig ledningsresurs (miloförstärkningsstab).

Överstyrelsen för civil beredskap har redovisat att det från civila utgångspunkter inte finns anledning att ändra den territoriella indelningen men att ett alternativ med fem civilområden kan ha vissa fördelar i förhållande till den nuvarande ordningen. En indelning av landet i fyra civilområden medför enligt överstyrelsen för civil beredskap svårigheter från civila utgångspunkter.

Såväl överbefälhavaren som överstyrelsen för civil beredskap har konstaterat att civilområden och militärområden bör sammanfalla för att samverka mellan det civila och det militära försvaret skall säkerställas. De har samtidigt konstaterat att de inte vid denna tidpunkt kunde lämna ett gemensamt förslag om den högre regionala ledningen inom totalförsvaret.

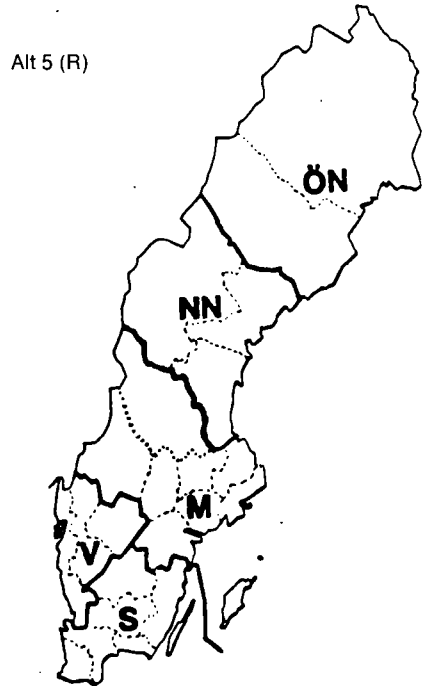
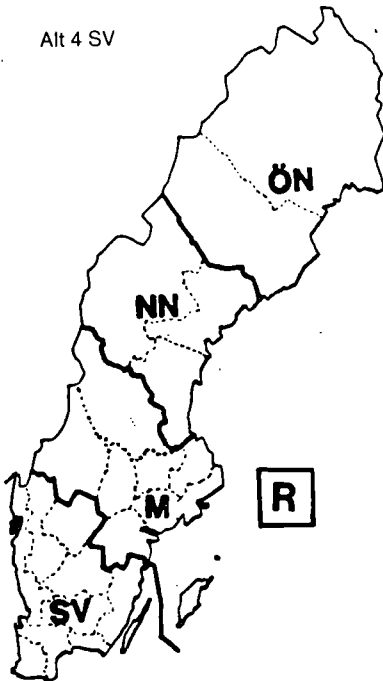
Med anledning av överbefälhavarens och överstyrelsens för civil beredskap redovisningar uppdrog regeringen i mars 1988 åt generaldirektören Gunnar Nordbeck att utreda och lämna förslag om totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå.

Utredaren har i november 1988 lämnat sitt förslag. Han har prövat två huvudalternativ, nämligen ett alternativ med fyra (alternativ 4 SV) och ett alternativ med fem militär- och civilområden (alternativ 5(R)). För att säkerställa flexibilitet och uthållighet i ledningssystemet bör enligt utredaren en operativt rörlig ledningsresurs (R), som skall kunna förstärka eller ersätta en militärområdesledning i kraftsamlingsriktning, avdelas i de övervägda alternativen.

Alternativ 4 SV innebär att Östra militärområdet och Bergslagens militärområde slås samman till Mellersta militärområdet, att Södra militärområdet slås samman med Västra militärområdet till Sydvästra militärområdet och att motsvarande sammanslagningar görs av civilområdena med motsvarande benämningar.

Alternativ 5(R) innebär att reformen begränsas till en sammanslagning av Östra militärområdet med Bergslagens militärområde, benämnt Mellersta militärområdet och av motsvarande civilområden, varvid militärbefälhavaren i Västra militärområdet ges i uppgift att organisera den operativa rörliga ledningsresursen (R).

De två huvudalternativen framgår av följande kartor.

En operativt rörlig ledningsresurs (R)
ingår i milostab V

Utredaren konstaterar att en värdering av de två huvudalternativen bl. a. leder till att med hänsyn till

- ledning av militära operationer, alternativet 4 SV är fördelaktigast men att även alternativet 5(R) medger säker och uthållig ledning av landets försvar
- det civila samhällets stöd åt försvarsmakten och de civila samordningskraven, alternativet 5(R) är klart fördelaktigast.

Jag delar utredarens uppfattning att utvecklingen går mot ett ökat beroende mellan det militära försvaret och den civila delen av totalförsvaret samt att kravet på samordning och samverkan är stort och ökande. Detta kräver bl. a. att militärområdena sammanfaller med civilområdena.

Jag vill vidare, i likhet med utredaren, framhålla att alternativet 4SV innebär så stora osäkerheter i fråga om ledningen av den civila delen av totalförsvaret och därmed i fråga om samverkan militärt–civilt att det inte bör väljas. Jag konstaterar att från militära utgångspunkter är alternativ 5(R) acceptabelt och anser att den framtida territoriella indelningen i militär- och civilområden bör grundas på detta alternativ.

Enligt min mening bör den föreslagna indelningen i civil- och militärområden överslagsmässigt kunna leda till en besparing på ca 20 milj. kr. per år jämfört med kostnaderna för nuvarande organisation. Huvuddelen (ca 18 milj. kr.) av besparingarna bör kunna uppnås inom den militära organisationen (militärområdesstabber och militärområdesförvaltningar). Jag konstaterar att enligt utredarens överslagsmässiga beräkningar bör den nya territoriella indelningen kunna leda till en personell reduktion med ca 55 personer (i huvudsak kvalificerad militär personal). De uppnådda besparingarna bör utnyttjas för tekniska och personella satsningar i det militära ledningssystemet.

Jag räknar för närvarande med att den nya indelningen i civil- och militärområden genomförs den 1 juli 1991.

3.3 Totalförsvarets skyddsskolas organisatoriska ställning

Efter beslut av riksdagen (prop. 1987/88: 100 bil. 6 och prop. 1987/88: 112, FöU 9, rskr. 241) inrättades den 1 juli 1988 en för totalförsvaret gemensam skyddsskola som har fått namnet totalförsvarets skyddsskola. Skolan gavs ställning som myndighet inom huvudprogrammet Arméförband. Verksamheten bedrivs till en början i Kungsängen, men skolan skall enligt riksdagsbeslutet omlokaliseras till Umeå kommun.

Vid behandlingen av motion 1987/88:Fö 7 instämde försvarsutskottet i motionärernas principiella betänkligheter mot att låta en utbildningsanstalt, vid vilken ett antal vapenfria tjänstepliktiga skall få sin utbildning, vara knuten till försvarsmakten. Ett sådant arrangemang skulle enligt utskottet kunna ses som ett avsteg från principen att ingen vapenfri skall kunna åläggas att tjänstgöra vid försvarsmakten utan eget medgivande, något som skulle kunna skapa onödiga irritationsmoment och därmed hinder för en angelägen förbättring av utbildningskvaliteten inom ABC-skyddsområdet. Utskottet har utgått från att regeringen i anslutning till

förestående omlokalisering kunde finna det motiverat att ta upp denna principiellt viktiga fråga till förnyad prövning.

Med anledning av försvarsutskottets uttalande uppdrog regeringen åt totalförsvarets chefsnämnd att överväga i vad mån vapenfria tjänstepliktiga borde kunna kommenderas till tjänstgöring vid totalförsvarets skyddsskola och – om detta var fallet – om skolans organisatoriska ställning borde förändras med anledning härav.

Totalförsvarets chefsnämnd har redovisat uppdraget i skrivelse den 21 september 1988. Chefsnämnden har inhämtat underlag från nämnden för vapenfriutbildning (NVU) och vapenfria arbetsgruppen samt från myndigheter som utbildar och krigsplacerar vapenfria tjänstepliktiga.

Totalförsvarets chefsnämnd har funnit att det inte föreligger några formella hinder mot att utbilda vapenfria tjänstepliktiga vid etablissemang som tillhör försvarsmakten under förutsättning att vapen och ammunition inte används vid utbildningen och att samövning med andra, vapenutrustade, elever inte förekommer. Härtill kommer enligt chefsnämnden att förläggning och bespisning skall kunna ske på ett sätt som är godtagbart för berörda parter. Huvudmannaskapet utgör i sig inte något formellt hinder. Att som elev delta i utbildning som anordnas vid en skola inom försvarsmakten är enligt chefsnämndens åsikt inte att betrakta som "tjänstgöring inom försvarsmakten" i vapenfrilagens mening. Denna åsikt delas av vapenfria arbetsgruppen och NVU.

Totalförsvarets chefsnämnd anser mot denna bakgrund att vapenfria tjänstepliktiga kan utbildas vid totalförsvarets skyddsskola, att de formella och administrativa krav som måste uppfyllas inte är beroende av huvudmannaskapet och att det därför inte heller finns något behov av att ändra skyddsskolans organisatoriska ställning.

Enligt chefsnämnden är det högst ett femtiotal vapenfria tjänstepliktiga per år som kan komma i fråga för utbildning vid totalförsvarets skyddsskola. Utbildningen är avsedd för de stabsassistenter inom civilförsvaret, som planeras bli krigsplacerade i fältstaber, undsättningsplutoner och sjukvårdsenheter. Utbildningen är önskvärd men inte absolut oundgänglig.

De formella kraven på vapenfri utbildning är redan beaktade vid utformningen av kurserna. Med tanke på det ringa antalet vapenfria tjänstepliktiga som berörs av utbildningen, bör det enligt chefsnämndens mening vara fullt möjligt att finna godtagbara lösningar på förläggnings- och bespisningsfrågorna.

Jag delar totalförsvarets chefsnämnds åsikter i frågan och förordar inte någon ändring av totalförsvarets skyddsskolas organisatoriska ställning.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen

dels föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer för ny indelning i civil- och militärområden som jag har förordat,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i övrigt har anfört om vissa för totalförsvaret gemensamma frågor.

4 Totalförsvarets militära del

4.1 Utgångspunkter för planeringen

I försvarsbeslutet 1987 (prop. 1986/87:95, FöU 11 rskr. 310) fastställdes den långsiktiga inriktningen av säkerhets- och försvarspolitikerna och totalförsvarets utveckling efter budgetåret 1986/87.

Inriktningen kompletterades av riksdagen 1988 (prop. 1987/88:100 FöU 11, rskr. 346). Detta beslut innebar bl. a. att repetitionsutbildningen reducerades främst inom armén och marinen, att viss materielanskaffning senarelades samt att begränsningar av krigsorganisationen kan bli aktuella på sikt.

Riksdagen har därefter (prop. 1987/88:150 bil. 8, FöU 13, rskr. 386) beslutat att tillföra försvaret 700 milj. kr. utöver tidigare tilldelade medel för förstärkning av skyddet mot främmande undervattensverksamhet.

Jag anmälde i prop. 1986/87:95 att tillräckligt underlag saknades rörande bl. a. utvecklingen av arméns utbildning och fredsorganisation. Mot bakgrund härav uppdrog regeringen i mars 1987 åt överbefälhavaren att utreda och redovisa förslag till arméns långsiktiga utveckling, produktionsledningen inom försvarsmakten, organisationen inom huvudprogrammet 4 samt konsekvenserna för huvudprogrammen 2, 3 och 5. Överbefälhavaren redovisade sitt uppdrag den 30 september 1988.

4.2 Tillståndet inom försvarsmakten

Överbefälhavaren redovisar i programplanen för perioden 1989/90 – 1991/92 och i sin årsredovisning för budgetåret 1987/88 att det i flera avseenden finns anledning att känna tillfredsställelse över det militära försvaret. Personalen är bra. Andan och motivationen hos de värnpliktiga är god. Försvarsindustrin har utvecklat och levererat materiel med hög standard.

Det allvarliga enligt överbefälhavaren är emellertid att antalet förband, som kan ges en utbildning och utrustning som är anpassad till utvecklingen i omvärlden, stadigt har minskat de senaste decennierna. Vår förmåga inom olika områden reduceras därför i snabb takt.

Överbefälhavaren framhåller att den ekonomiska situationen för arméns del har inneburit att endast ett fåtal av de viktigaste förbanden kunnat moderniseras i takt med utvecklingen i omvärlden. Endast de prioriterade brigaderna, vissa fördelningsförband och vissa prioriterade territoriella förband repetitionsövas. Stora delar av arméns krigsförband kan nu inte lösa sina uppgifter förrän efter kompletterande åtgärder efter mobilisering.

Överbefälhavaren anger att antalet förband inom marinen har måst reduceras kraftigt för att göra det möjligt att anskaffa och modernisera materiel för de viktigaste förbanden. Beredskapen och ubåtsskyddsverksamheten har trots särskilda insatser från statsmakterna tagit i anspråk allt större del av den totala budgeten för materiel och utbildning. Endast omkring en tredjedel av krigsorganisationen repetitionsövas. Flera av ma-

rinens krigsförband kan inte lösa sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt förrän efter kompletterande åtgärder efter mobilisering.

Flygstridskrafterna har enligt överbefälhavaren kunnat behålla en god kvalitet i förhållande till omvärldens flygstridskrafter. Detta har skett på bekostnad av antalet förband. Personalläget inom vissa funktioner bl. a. flygförare, stridsledningspersonal och tekniker begränsar beredskapen. Basorganisationen repetitionsutbildas inte i tillräcklig omfattning. Många av flygvapnets förband kan omedelbart efter mobilisering lösa sina uppgifter på ett godtagbart sätt. Begränsningar finns dock i uthålligheten.

Den operativa planläggningen är enligt överbefälhavaren i allt väsentligt väl genomarbetad. Kapaciteten för underrättelse- och säkerhetstjänst är dock otillräcklig. Den tekniska utrustningen inom det operativa ledningssystemet moderniseras i allt långsammare takt. Ledningsorganisationens flexibilitet är begränsad.

Överbefälhavaren uppger att andelen krigsförband som är fullt användbara direkt efter mobilisering har minskat. Mobiliseringsberedskapen är i huvudsak godtagbar. Tillgången på ammunition och reservdelar är i vissa fall liten. Ledningsberedskapen upprätthålls i en omfattning som innebär att order om insatser och beredskapshöjningar ständigt kan ges. Vissa förband eller delar av förband har en hög insatsberedskap. Uppbyggnaden av försvaret mot främmande undervattensverksamhet fortsätter. Förmågan att möta hot från sabotagförband är otillräcklig.

Enligt överbefälhavaren saknas ca 2 000 yrkesofficerare i krigsorganisationen. Behovet av reservofficerare kan inte heller uppfyllas. Antalet civila är fler än vad som har planerats. Personalbristen inom armén minskar möjligheterna att genomföra grundutbildningen. Inom marinen är det svårt att upprätthålla incidentberedskapen och samtidigt bedriva utbildning och materielunderhåll i tillräcklig omfattning. Inom flygvapnet är det inte möjligt att öka incidentberedskapen och samtidigt genomföra erforderlig utbildning.

Överbefälhavaren framhåller att det kan komma att krävas särskilda åtgärder för att tillgodose kravet att den värnpliktige skall kunna påbörja sin grundutbildning senast tre år efter inskrivning.

Det antal värnpliktiga som årligen grundutbildas motsvarar enligt överbefälhavaren i huvudsak krigsorganisationens behov. För närvarande uppnås endast godtagbar förmåga att lösa huvuduppgift för huvuddelen av förbanden. Årliga försvarsmaktsövningar är nödvändiga för att upprätthålla vår operativa ledningsförmåga och vår förmåga att genomföra operationer. Av ekonomiska och personella skäl repetitionsutbildas för närvarande endast omkring en tredjedel av krigsorganisationen. För huvuddelen av de förband som genomfört krigsförbandsövningar har med hänsyn till utgångsläget ett godtagbart resultat uppnåtts. Det sammanlagda resultatet av grund- och repetitionsutbildningen är emellertid otillräckligt.

Jag får när det gäller min bedömning av tillståndet inom försvarsmakten hänvisa till vad jag anför i det följande under avsnittet om *det militära försvarets fortsatta utveckling*.

Överbefälhavaren påpekar att han i programplanen för perioden 1988/89–1991/92 redovisade en omfattande omplanering i förhållande till inriktningen i 1987 års försvarsbeslut.

Överbefälhavaren anmäler att han i programplanen för perioden 1989/90–1991/92 tvingats till ytterligare avsteg ifrån försvarsbeslutet.

Inom armén väntas enligt överbefälhavaren huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet bli 1,3 miljarder kr. dyrare under perioden 1989/90–1996/97. Kostnaderna för den planerade materielanskaffningen har också ökat. Inom byggverksamheten finns behov att tillföra mera resurser. Utbildningen kan inte förbättras på det sätt som förutsattes i försvarsbeslutet. Repetitionsutbildning kommer inte att kunna genomföras med vissa fältförband och lokalförsvarsförband. Dessa förband kommer efter mobilisering inte att vara krigsanvändbara förrän efter kompletterande utbildning och materielanskaffning. Allt större del av materielanslaget måste utnyttjas för att vidmakthålla materiel varvid förnyelsen blir otillräcklig. Efter sekelskiftet kommer en stor del av den viktigaste materielen att behöva omsättas samtidigt, bl. a. stridsfordon, terrängfordon, artilleri, luftvärn och sambandsmateriel. Om inga åtgärder vidtas kommer – inom oförändrad ekonomi – arméns krigsorganisation att efter hand bestå av otillräckligt utbildade och samtränade förband utrustade med omodern materiel. Arméns organisation måste minskas och omstruktureras för att säkerställa de återstående krigsförbandens krigsduglighet efter en snabbt genomförd mobilisering.

Överbefälhavaren framhåller att de beräknade kostnaderna för ledning och förbandsverksamhet inom marinen kommer att öka med över 800 milj. kr. under perioden 1989/90–1996/97. Orsakerna är främst ökade personalkostnader samt ökade drift- och underhållskostnader bl. a. till följd av ubåtsskyddsverksamheten. Även inom materielområdet ökar kostnaderna. Det leder liksom i armén till ett stort uppdämt behov av att förnya krigsförbandens materiel. Repetitionsutbildningen kan endast genomföras i mycket begränsad omfattning. Ett stort antal fartyg samt flera kustartilleriförband behöver ersättas under 1990-talet. Marinens organisation måste minskas i syfte att säkerställa de återstående krigsförbandens krigsduglighet efter en snabbt genomförd mobilisering.

Enligt överbefälhavaren ökar också kostnaderna för personal och utbildning i flygvapnet. Inom materiel- och byggnadsområdet har kostnaderna för flera projekt blivit avsevärt högre än vad tidigare bedömningar gett vid handen. Sammantaget väntas kostnaderna under perioden 1989/90–1996/97 öka med drygt 4 miljarder kronor förutom kostnadsökningen för att utveckla en svensk jaktrobot. Den omplanering som skett innebär senareläggning och sänkt kvalitet främst inom stridslednings-, luftbevaknings- och bassystemen samt för tung markmålsbeväpning till JAS 39-förbanden. Detta leder till att kapaciteten i flygsystemen 37 och JAS 39 inte kan utnyttjas i full omfattning. Risk finns att vissa stora materielsystem i flygvapnet som planerats för beställning kommer att överskrida de avdelade ekonomiska ramarna. Preliminärt underlag visar att en jaktro-

botutveckling med svenskt deltagande kommer att kosta ca 2 miljarder kronor mer än vad tidigare beräkningar visat fram t. o. m. budgetåret 1996/97. I den ekonomiska ram som har tilldelats chefen för flygvapnet blir möjligheterna små att på sikt vidmakthålla 20 flygdivisioner med den grad av beväpning, ledning och basorganisation som krävs.

Överbefälhavaren uppger i programplanen att det inte varit möjligt att planera in tillräckligt med medel för utvecklingsprojekt de kommande åren hos svensk försvarsindustri.

Överbefälhavaren föreslår i sitt yttrande över anslagsframställningarna avseende budgetåret 1989/90 att ca 400 milj. kr. tillförs för repetitionsutbildning. För att bevara handlingsfriheten inom angelägna industrisektorer fram till nästa försvarsbeslut föreslår överbefälhavaren att ytterligare 650 milj. kr. tillförs för studier, utveckling och projektering av ny materiel budgetåret 1989/90. Vidare framhåller han att ytterligare medel erfordras intill nästa försvarsbeslut.

Överbefälhavaren anser också att en minskning av den operativa ledningsorganisationen är nödvändig för att utrymme skall kunna skapas för teknisk förnyelse.

De gemensamma myndigheterna anmäler enligt överbefälhavaren att kostnaderna för deras verksamhet har ökat med 100–150 milj. kr. per budgetår främst på grund av ökade personalkostnader.

Överbefälhavaren sammanfattar sålunda att 1987 års försvarsbeslut inte kan förverkligas inom ramen för de ekonomiska resurser som har ställts till förfogande. Även med omfattande strukturförändringar och genomgripande rationaliseringar är den av statsmakterna anvisade ekonomiska nivån otillräcklig för att hejda minskningen av försvarsmakten.

Överbefälhavaren uppger att försvarsmaktens totala behov av medelstillskott under perioden 1989 – 92 för att 1987 års försvarsbesluts intentioner skall kunna uppfyllas är 5,4 miljarder kronor. Jämfört med intentionerna i 1987 års försvarsbeslut har verksamhet för ca 20 miljarder kronor utgått ur planeringen för perioden fram till år 1997.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad jag i det följande anför om *det militära försvarets fortsatta utveckling*.

4.4 Det militära försvarets fortsatta utveckling

4.4.1 Ett nytt försvarsbeslut år 1991

Jag har i det föregående redovisat tillståndet i försvarsmakten och konstaterar att överbefälhavaren utifrån denna situation anger att nya politiska utgångsvärden erfordras innan en slutlig försvarsmaktsstruktur kan utformas på en ekonomisk nivå som angetts i 1987 års försvarsbeslut.

I 1987 års totalförsvarsproposition (prop. 1986/87: 95) anförde jag bl. a. ”att tillräckligt underlag rörande utvecklingen av arméns utbildning och fredsorganisation inte föreligger. Förbättringar i arméns utbildning är så angelägna att ställningstaganden till dessa frågor inte kan anstå till 1992 års försvarsbeslut. Kompletterande underlag beträffande utvecklingen av arméns krigsorganisation, förbandsomsättning, utbildningssystem och

fredsorganisation bör tas fram redan till år 1988. Det är angeläget att detta underlag möjliggör att framför allt utbildningen i väsentliga avscenden kan förbättras och fredsorganisationen ges en stabil långsiktig inriktning så att erforderliga beslut i dessa frågor kan fattas av riksdagen år 1989”.

Regeringen konstaterade i 1988 års budgetproposition att förutsättningarna för att genomföra 1987 års försvarsbeslut hade förändrats för det militära försvaret. För att behålla balansen mellan verksamhet och resurstilldelning var det nödvändigt att bl. a. reducera repetitionsutbildningen samt att senarelägga anskaffningen av viss materiel. Detta har bl. a. inneburit att den omedelbara krigsdugligheten har minskat vid vissa förband.

Mina överväganden med anledning av överbefälhavarens samlade underlag visar att det är mycket svårt att bibehålla nödvändig storlek och nuvarande kvalitet på krigsorganisationen inom armén och marinen. Förutsättningarna för en nödvändig förbättring av utbildningen och för en balanserad materieltillförsel har avsevärt försämrats.

Enligt min mening finns det även stora osäkerheter i planeringen av vissa större materielprojekt för flygstidskrafterna. Problemen är enligt min mening inte mindre inom flygvapnet än inom de övriga försvarsgrenarna.

Förutsättningarna för att genomföra 1987 års försvarsbeslut inom givna tids- och kostnadsramar har enligt min mening försämrats i flera viktiga avscenden. Det är därför nödvändigt att utifrån försvarsmaktens uppgifter överväga vilka resurser som erfordras samt i samband härmed få till stånd en omstrukturering av krigsorganisationen och lägga fast en ny långsiktig inriktning med utgångspunkt i ett förnyat planeringsunderlag. Med anledning av frågornas vikt har jag därför föreslagit regeringen att en parlamentariskt sammansatt kommitté bör bereda underlag inför ett nytt långsiktigt försvarsbeslut år 1991. Regeringen beslutade i enlighet härmed den 8 december 1988.

Enligt min mening är det emellertid inte lämpligt eller ens möjligt att uppskjuta beslut i alla frågor till år 1991. Samtidigt som större frågor, vilka i huvudsak berör krigsorganisationen och förändringar i fredsorganisationen, behöver behandlas ytterligare, erfordras tidiga beslut i vissa frågor för att skapa balans och tidigt få resurser till förbättrad utbildning och materielanskaffning. Jag kommer därför i det följande att förorda att regeringen föreslår riksdagen att redan våren 1989 besluta om åtgärder som medför vissa förändringar av arméns krigsorganisation och behovet av materiell förnyelse. Vissa frågor som främst berör arméns förbandsorganisation, utbildningssystem och fredsorganisation samt vissa delar av krigsorganisationen, som behandlas i den parlamentariska kommittén, räknar jag med att regeringen kan förelägga riksdagen för beslut under hösten 1989.

Vid mina överväganden om denna beslutsgång har jag beaktat nödvändigheten av att det finns balans mellan uppgifter och resurser under den närmaste tiden samt en tillräcklig handlingsfrihet för ett långsiktigt beslut år 1991.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om ett nytt försvarsbeslut år 1991.

4.4.2 Handlingsfrihet intill totalförsvarsbeslut år 1991

Jag har i det föregående redogjort för överbefälhavarens syn på tillståndet i försvarsmakten och möjligheterna att nå målen enligt 1987 års försvarsbeslut. För att behålla handlingsfrihet intill totalförsvarsbeslutet 1991 anser jag att det behövs särskilda resursförstärkningar för repetitionsutbildning och för att upprätthålla utvecklingskapacitet inom svensk försvarsindustri.

För närvarande repetitionsutbildas endast omkring en tredjedel av krigsorganisationen. Detta innebär en låg krigsduglighet direkt efter snabbt genomförd mobilisering. För att återlägga repetitionsutbildningen 1989/90 och 1990/91 till nödvändig nivå och därigenom snabbt höja krigsdugligheten erfordras ytterligare medel främst för armén och marinen.

Planeringsläget har också inneburit att materielobjekt som ingick i 1987 års försvarsbeslut senarelagts, minskats ned och i vissa fall utgått. Detta innebär för den svenska försvarsindustrin en mycket låg beläggning i närtid främst på utvecklingssidan, vilket kan medföra avveckling av viktiga kompetenser.

För att bibehålla handlingsfrihet fram till nästa totalförsvarsbeslut bör för de mest angelägna industrisektorerna göras särskilda satsningar på studier, utveckling och projektering av ny materiel.

Jag anser därför att intill nästa försvarsbeslut en höjning av den militära utgiftsramen måste ske med 200 milj. kr. för repetitionsutbildning och med 380 milj. kr. för studier och utveckling av ny materiel för år 1989/90 samt med 200 resp. 425 milj. kr. för år 1990/91. Jag återkommer till detta under avsnittet om *inriktning av huvudprogrammen* samt resp. försvarsgrens anslag.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om handlingsfrihet intill totalförsvarsbeslut år 1991.

4.4.3 Ekonomi och planeringsramar

4.4.3.1 Det ekonomiska utfallet för det senast förflutna budgetåret (1987/88)

Utgiftsramen för det militära försvaret uppgick för budgetåret 1987/88 till 24 571 140 000 kr. i pris- och löneläget februari 1986. Regeringen bemyndigades att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret

1987/88 med hänsyn till pris- och löneutvecklingen enligt försvarspris-index efter februari 1986 (prop. 1986/87: 95 bil. 1, FöU 11, rskr. 310).

Efter kompensation för prisökningar enligt vad som nämnts uppgick den militära utgiftsramen budgetåret 1987/88 till 26 502 432 000 kr. Denna ram har justerats enligt följande:

Tillkommer:

– Löner till personal med s. k. NOM-garanti	+ 1 500 000 kr.
– Överföring av personal och löne-medel till försvarets personalnämnd	+ 600 000 kr.
– Ersättning för mervärdeskatt på kustbevakningsflygplan	+ 2 200 000 kr.

Avgår:

– Överutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1986/87 (prop. 1985/86: 100 bil. 6 och skr. 1985/86: 156, FöU 5, 8, 9, rskr. 117, 182, 278 samt prop. 1985/86: 150, FöU 11, rskr. 345)	– 4 018 000 kr.
– Avgifter till statens arbetsmarknadsnämnd	– 2 471 000 kr.

Summa korrigering	– 2 189 000 kr.
--------------------------	------------------------

Den tillgängliga utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1987/88 blev därmed (26 502 432 000 kr. – 2 189 000 kr.) 26 500 243 000 kr. Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna under de rambundna anslagen inkl. ianspråktaga prisregleringsmedel till 26 360 897 000 kr. Utgifterna var alltså (26 500 243 000 kr. – 26 360 897 000 kr.) 139 346 000 kr. lägre än utgiftsramen. Regeringen kommer med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1987/88: 100 bil. 6, FöU 11, rskr. 346) att beakta underutnyttjandet budgetåret 1987/88 när utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1988/89 justeras med hänsyn till prisutvecklingen.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om det ekonomiska utfallet för budgetåret 1987/88.

4.4.3.2 Planeringsramar

Planeringsramarna för det militära försvaret har för budgetåren 1989/90 och 1990/91 angetts till 26 356 resp. 26 565 milj. kr. i pris- och löneläget februari 1987 (prop. 1987/88: 100 bil. 6, FöU 11, rskr. 346). Planeringsramen skall höjas varje budgetår t. o. m. budgetåret 1991/92 med 200 milj. kr. (prop. 1986/87: 95 bil. 1, FöU 11, rskr. 310). Riksdagen har även beslutat att tillföra försvaret totalt 700 milj. kr. utöver tidigare tilldelade medel t. o. m. budgetåret 1991/92 för förstärkning av skyddet mot främmande undervattensverksamhet (prop. 1987/88: 150 bil. 8, FöU 13, rskr. 386).

I regleringsbrevet för budgetåret 1988/89 har den militära planeringsramen justerats med hänsyn till den nya ordningen för utbyte av meteorologisk, hydrologisk och oceanografisk information mellan den civila och militära vädertjänsten. Justeringen omfattar 15,6 milj. kr. (prisläget februari 1987) och innebär inte en ökad belastning på statsbudgeten.

Planeringsramen för budgetåret 1989/90 har också justerats med 21,5 milj. kr. för anskaffning av utsjöbevakningsfartyg. Anskaffningen belastar budgetåren 1988/89, 1989/90 samt 1990/91.

I enlighet med gällande metod för ramberäkning har jag beräknat utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1989/90 enligt vad som i det följande framgår till 28 071 000 000 kr. i pris- och löneläget februari 1988. Planeringsramen för det militära försvaret för budgetåret 1990/91 uppgår till 28 258 500 000 kr. i pris- och löneläget februari 1988. I utgifts- resp. planeringsramen för budgetåren 1989/90 och 1990/91 ingår 580 resp. 625 milj. kr. för att kunna upprätthålla handlingsfrihet intill nästa totalförsvarsbeslut.

Planeringsram (prisläge februari 1987)	26 634 000 000 kr.
<i>Tillkommer/Avgår:</i>	
Prisomräkning	
februari 1987 – februari 1988	– 876 300 000 kr.
– Resurstillskott för handlingsfrihet	+ 580 000 000 kr.
– Ökade kostnader till följd av att tjänstebrevsrätten hävs för vissa myndigheter (FRI, FFN, VFN, VPN)	+ 100 000 kr.
– Överföring av medel till banverket för beredskapsåtgärder	– 16 500 000 kr.
– Överföring till anslaget K 7, för höjning av förmåner till vapenfria tjänstepliktiga	– 2 900 000 kr.
Utgiftsram för budgetåret 1989/90	
Planeringsram för budgetåret 1990/91 (prisläge februari 1988)	28 071 000 000 kr.
Beräknad priskompensation februari 1988 – medelprisläget 1989/90	2 800 000 000 kr.
Beräknat utfall den 30 juni 1990	30 871 000 000 kr.

Jag förordar dessutom att regeringen i likhet med föregående år begär bemyndiganden av riksdagen att

- justera utgiftsramen med hänsyn till prisutvecklingen enligt försvarsprisindex,
- justera de beställningsbemyndiganden som har lämnats med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex efter februari 1988,
- justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1989/90 på grund av över- eller underutnyttjande av ramen för budgetåret 1988/89 samt
- medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden om beredskapsbudgeten för totalförsvaret sätts i kraft, dvs. vid krigsfara eller krig. Bemyndigandet omfattar också beredskapsåtgärder i andra situationer än direkt krigsfa-

ra eller krig. Här avses sådana åtgärder som att värnpliktiga av beredskapsskäl kallas in till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller att andra särskilda åtgärder måste vidtas av samma skäl.

Hemställan

Jag hemställer

att regeringen föreslår riksdagen att

1. fastställa planeringsramen, tillika utgiftsramen, för det militära försvaret för budgetåret 1989/90 till 28 071 000 000 kr. i prisläget februari 1988.

2. fastställa planeringsramen för det militära försvaret för budgetåret 1990/91 till 28 258 500 000 kr. i prisläget februari 1988.

3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1989/90 med hänsyn till prisutvecklingen efter februari 1988 enligt försvarsprisindex.

4. bemyndiga regeringen att justera lämnade beställningsbemyndiganden enligt nettoprisindex.

5. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1989/90 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1988/89.

6. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1989/90 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av beredskapsskäl.

4.4.3.3 Säkerheten i planeringen

Överbefälhavaren har i sin programplan (ÖB 89–92) redovisat överväganden om säkerheten i planeringen. Övervägandena berör dels de faktorer som påverkar planeringssäkerheten, dels eventuella omplaneringsbehov vid den fortsatta planeringen.

De faktorer som påverkar planeringssäkerheten är, enligt överbefälhavaren, bristande kompensation för ökade lönekostnader, bristande långsiktighet i planeringen av huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet samt i vissa fall icke beaktade kostnader och för låga kostnadsuppskattningar.

Inom armén finns omplaneringsmöjligheterna i närtid främst inom grund- och repetitionsutbildning samt i fråga om materielobjekten luftvärn med medellång räckvidd. Inom marinen berör omplaneringsmöjligheterna i närtid främst ubåt 90 och ytterligare reducering av krigsorganisationen. Inom flygvapnet berörs främst stridslednings-, luftbevaknings- och basprogrammen samt de medel som nu planerats för utökad anskaffning av flygplan JAS 39 Gripen.

Överbefälhavaren bedömer att de osäkerheter som föreligger i planeringen, och den omplanering dessa kan leda till vid kommande revideringar av programplanen, innebär att de mål för försvarsmaktens utveckling

till år 1992 resp. den inriktning till år 1997 som överbefälhavaren nu föreslår kan behöva ändras eller senareläggas.

För egen del vill jag erinra om hur säkerheten i planeringsunderlaget har bedömts och beaktats inför de försvarsbeslut som har fattats under 1980-talet.

Inför 1982 års försvarsbeslut redovisade den då arbetande försvarskommittén ingen egen bedömning av säkerheten i perspektiv- och programplaner för perioden 1982–92. Kommitténs förslag till ställningstaganden till planerna utformades som om ingen osäkerhet hade funnits i planerna. Regeringen gjorde en egen bedömning av planeringssäkerheten och dess förslag (prop. 1981/82: 102 bil. 2) rörande målen för krigsorganisationens utveckling var mindre precisa än kommitténs förslag. Riksdagen (FöU 1981/82: 18. rskr. 374) godtog regeringens förslag.

Inför 1987 års försvarsbeslut redovisade dåvarande försvarskommittén ingen egen bedömning av säkerheten i den slutliga planeringen för perioden 1987–97. Regeringen gjorde en egen bedömning av planeringssäkerheten. Dess förslag (prop. 1986/87: 95 bil. 1) om den fortsatta utvecklingen överensstämde i allt väsentligt med försvarskommitténs förslag, men det angavs också i propositionen att omplaneringar bl. a. i form av reducerad resp. senarelagd materielanskaffning kunde bli nödvändiga under försvarsbeslutsperioden. Riksdagen (FöU 1986/87: 11, rskr. 310) godtog regeringens förslag. Osäkerheten i underlaget har dock gett upphov till ekonomiska brister som av regeringen har bedömts som så allvarliga att nästa försvarsbeslut bör tidigareläggas till år 1991 och vissa delar av verksamheten tillförs extra resurser under budgetåren 1989/90 och 1990/91.

Säkerheten i den nu föreliggande programplanen (ÖB 89–92) har bedömts av överbefälhavaren. För egen del konstaterar jag att planen präglas av en ökad ambition att planera på ett ekonomiskt realistiskt sätt, samtidigt som strukturella förändringar enligt förslagen i FU 88 nu planerats in. Dessa omständigheter talar samtidigt för både en ökad resp. en minskad säkerhet i planeringen i jämförelse med tidigare planer. Jag delar den uppfattning om säkerheten i planeringen som uttrycks i överbefälhavarens sammanfattande bedömning och anser att den ger anledning till försiktighet när det gäller att nu ange kvantitativa mål för den långsiktiga utvecklingen.

Den nu tillsatta försvarskommittén skall under våren 1989 granska planeringssystemet och lämna förslag till åtgärder för att öka säkerheten och stabiliteten i planeringen. Enligt direktiven bör kommittén även genomföra en kostnadsberäkning av sina förslag. Jag förutsätter mot denna bakgrund att kommittén i sitt fortsatta arbete gör en egen bedömning av den faktiskt uppnådda säkerheten i planeringen inför nästa försvarsbeslut och låter den bedömningen påverka sina förslag till ställningstaganden till planeringen.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bередor riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om säkerheten i planeringen.

4.4.4 Ledningen inom försvarsmakten

4.4.4.1 Uppgiftens grundläggande krav på ledning

Försvarsmaktens uppgift är att försvara landet mot väpnade angrepp utifrån. Den skall ha sådan beredskap att den tidigt kan möta sådana angrepp. Försvarsmakten skall i fred inrikta verksamheten på att bygga upp krigsförband och att förbereda förbandens användning för landets försvar. Den skall i fred, inbegripet under neutralitetsslagen vid krig i omvärlden, också ha förmåga att upptäcka och avvisa kränkningar av svenskt territorium.

Överbefälhavaren formulerar mot bakgrund härav en grundläggande verksamhetsidé med följande huvuddrag – "när verksamheten i fred organiseras måste förmågan till samordnade insatser i krig och förmågan till insatser i olika beredskapslägen i ökad utsträckning säkerställas."

Därför måste enligt överbefälhavaren

- krigsförbandens beredskap och krigsduglighet i vid bemärkelse vara det centrala för försvarsmaktens verksamhet i fred,
- krigsförbandscheferna ges ett odelat ansvar för sina förband,
- ledning i krig och fred i princip ske på likartat sätt; uppdragstaktiken i krig och dess motsvarighet i fred – uppdragsstyrningen inom planerings- och ekonomisystemet – skall vara ledningens bärande element,
- försvarsmaktens organisation utformas så att lydnads- och ansvarsförhållandena i krig har en direkt motsvarighet i fred och i princip grundas på kadrar för de viktigaste krigsförbanden; den bör bestå av en del som är verksam i fred – grundorganisationen – och en beredskapsdel som tillkommer vid kris och i krig; tillsammans bildar dessa krigsorganisationen,
- ansvar och befogenheter från högre nivåer föras ned till lägre regional/ lokal nivå så att myndigheterna där kan utveckla sin fulla kompetens,
- de gemensamma myndigheternas roller anpassas till dessa krav på arbetssätt och organisation.

Enligt min uppfattning är denna verksamhetsidé en viktig utgångspunkt för att förbättra krigsduglighet och beredskap inom försvarsmakten. Den är också neutral till den framtida krigsorganisationens utformning och storlek.

Riksdagen delade i 1987 års försvarsbeslut regeringens uppfattning om behovet av en smidig övergång mellan ledningsorganisation och ledningsprinciper i fred och i kris och krig. Riksdagen delade vidare uppfattningen att en samlad översyn av ledningssystemet snarast borde genomföras samt att i avvaktan härpå successiva åtgärder vidtas (FöU 1986/87: 11 s. 33). För försvarsmakten kunde utgångspunkten härvidlag vara ledningsförhållandena i krig. Detta ställer kravet att lednings-, lydnads- och ansvarsförhållanden i krig är enkla samt väl förankrade, invanda och inövade i fred. En smidig och så långt möjligt friktionsfri övergång till en högre beredskap måste kunna ske.

Överbefälhavarens förslag om utveckling av ledningen inom försvarsmakten ligger väl i linje med riksdagens ställningstagande i 1987 års försvarsbeslut. Det är därför min uppfattning att statsmakterna redan nu

bör ta ställning till vissa av de åtgärder överbefälhavaren föreslår för att förbättra ledningskapaciteten inom försvarsmakten, t. ex. till stabsmyndigheternas organisation på central och regional nivå och till förändringar i produktionsledningen.

4.4.4.2 Decentraliserat och delegerat ansvar

Överbefälhavaren anför att ändamålet med decentralisering och delegering är att, som en del av ledningsutvecklingen, skapa ett system där uppgifter och problem löses på, eller så nära som möjligt, den nivå där de föreligger. Ett sådant system ger stort utrymme för kreativitet och initiativ på alla nivåer. En verksamhet som bedrivs så blir effektiv och rationell. Den främjar arbetstillfredsställelse och ger ett bättre resultat i såväl ekonomiskt avseende som i ett vidare perspektiv.

Överbefälhavaren uppger att genom decentralisering kan den centrala nivån mera inriktas mot övergripande, långsiktig ledning. Skillnader i styrning, mot bakgrund av försvarsgrenarnas särart, kommer dock att innebära olika möjligheter till och omfattning av decentralisering.

Decentralisering och delegering får enligt överbefälhavaren inte endast innebära att underlydande nivåer får mera att göra. Det får heller inte innebära att den överordnade nivån efter en sådan process, på grund av bristande förtroende och respekt för underordnade nivåer, kräver att dessa även skall lösa uppgifter åt den överordnade nivån eller att denna utövar detaljstyrning. I ett sådant läge har båda nivåerna försvagats. Beslutanderätten skall så långt möjligt decentraliseras till regionala och lokala myndigheter och delegeras inom resp. myndighet.

Överbefälhavaren understryker att en ökad decentralisering av ansvar och befogenheter ställer ökade krav på uppföljning och kontroll av verksamheten. Den som ger ett uppdrag har ansvaret för att en noggrann, konsekvent och kompetent uppföljning och kontroll genomförs. Efter genomförd värdering av nådda resultat är det viktigt att goda prestationer blir föremål för berättigad uppmärksamhet samt att ett mindre gott resultat konsekvent medför ändamålsenliga åtgärder från uppdragsgivaren.

Jag delar den här redovisade synen. Decentralisering är en av de grundläggande principerna i försvarets planerings- och ekonomisystem. Det är på den lokala nivån som man har det omedelbara ansvaret för krigsförbandens beredskap och krigsduglighet. Ledningsförhållandena måste därför utformas så att de gynnar verksamheten på denna nivå. Förutsättningar måste skapas för en långtgående decentralisering av beslutsbefogenheter och ansvar.

4.4.4.3 Helhetssyn på ledningsansvaret

Jag har i det föregående redovisat min uppfattning att överbefälhavarens förslag till åtgärder för att förbättra ledningens kapacitet inom försvarsmakten ligger väl i linje med riksdagens ställningstaganden. Överbefälhavaren berör i detta sammanhang också frågan om olika nivåers ansvar i ledningen.

Överbefälhavaren anför att organisationen utifrån en helhetssyn på verksamheten och dess syfte måste vara utformad så att lednings-, lyd- nads- och ansvarsförhållandena i krig har en direkt motsvarighet i fred.

Denna helhetssyn innebär enligt överbefälhavaren att

- överbefälhavaren skall utöva övergripande operativ ledning och programinriktning
- försvarsgrenscheferna skall leda verksamheten inom resp. försvarsgren och svara för att produktionen av huvudprogrammets krigsförband är effektiv
- militärbefälhavarna skall leda försvarsförberedelser, övervaka och häv- da territoriet samt leda insatser i fred och operationer i krig
- fördelnings- och brigadchefer samt försvarsområdesbefälhavare inom armén och motsvarande förbandschefer i marinen och flygvapnet i fred skall ges ett utökat ansvar för krigsförbanden.

Enligt min uppfattning finns det en skillnad mellan ledningsförhållande- na i krig och i fred även om båda i grunden bygger på regeringsformen. Under krigsförhållanden är den operativa – taktiska ledningen den pri- mära. Ordervägen mellan chefer kommer i förgrunden. Överbefälhavaren utövar under regeringen den högsta operativa ledningen. Under överbefäl- havaren leder militärbefälhavarna försvaret av sina militärområden. Un- der dessa leder krigsförbandschefer ur försvarsgrenarna de stridande för- banden. Ledningen i krig bygger på lyd- nadsförhållanden och ansvar enligt förordningen (FFS 1983: 31) med tjänsteföreskrifter för försvarsmaktens personal. Detta har särskild betydelse för hur organisationen utformas inom huvudprogrammet Operativ ledning m. m.

I fred är det lyd- nads- och ansvarsförhållandena för och mellan förvalt- ningsmyndigheter enligt regeringsformen som skall bestämmas. Myndig- het i denna mening är ett begrepp som infördes i försvarsmaktens led- ningsstruktur genom omorganisationen av ledningen på lokal nivå år 1973 (den s.k. OLLI-reformen). De arbetsrättsliga strävandena runt år 1970 medverkade också till att begreppet aktualiserades. Regler för myndighe- ternas roller, ansvar, organisation m. m. finns nu i förordningen (1983: 276) om verksamheten inom försvarsmakten. Myndighet i den för- ordningens bemärkelse kan – utöver vad som eljest är kriterierna på en myndighet – sägas vara ett organ med sin kompetens, sitt ansvar och alla sina personella och materiella resurser. En förvaltningsmyndighet leds av en chef. En väsentlig överensstämmelse med förhållandena i krig finns här genom att chefen i första hand är ansvarig för resultaten av myndighetens verksamhet.

Riksdagen har framhållit att ledningsförhållandena i krig bör vara en utgångspunkt för hur lyd- nads- och ansvarsförhållandena i fred ordnas inom försvarsmakten. Det innebär, som jag nämnt tidigare, att den opera- tiva – taktiska ledningen kommer i förgrunden. I den fredstida ledningen gäller det dock att fastställa kompetenser och ansvarsförhållanden mellan myndigheter. Dessa måste därför organiseras så att en smidig och så långt möjligt friktionsfri övergång kan ske från myndighetens verksamhet i fredstid till ledning i kris och krig.

Enligt min uppfattning bör helhetssynen på ledningsansvaret inom försvarsmakten vara följande.

Överbefälhavaren skall under regeringen utöva övergripande operativ ledning och övergripande programinriktning. Myndighetens verksamhet skall koncentreras till övergripande operativ ledning med underrättelse- och säkerhetstjänst och därtill knutet programansvar för huvudprogrammet Operativ ledning m. m., övergripande programinriktning av försvarsmakten med därmed förenad samordning, ekonomisk planering och uppföljning samt försvarsmaktsgemensam personalförsörjning (särskilt när det gäller chefer).

Militärbefälhavarna skall under överbefälhavaren leda försvarsförberedelser, övervaka och hävda territoriet samt leda insatser i fred och operationer i krig. Myndigheternas roll kan beskrivas som att använda den befintliga krigsorganisationen och att kontrollera förbandens krigsduglighet.

Chefer för försvarsområden, marinkommandon och luftförsvarssektorer samt vissa fristående krigsförbandschefer skall under militärbefälhavarna leda de stridande förbanden.

Försvarsgrenscheferna skall utveckla och förvalta¹ krigs- och fredsorganisationens resurser och svara för att produktionen av huvudprogrammets krigsförband är effektiv. Myndigheternas arbete skall koncentreras på huvuduppgifterna att samordna utvecklingen av huvudprogrammets förband inkl. vapensystem och övriga investeringar, att inrikta och följa upp produktionen härför samt att försörja försvarsgrenen med personal.

Myndigheterna på lägre regional/lokal nivå skall utveckla och förvalta¹ sin del av krigsorganisationen och ha det omedelbara och fulla ansvaret för krigsförbandens beredskap och krigsduglighet eller utföra uppdrag av betydelse för försvarsmaktens funktion och utveckling. Ett uttalat ansvar för resp. krigsförband skall i fred ges fördelnings- och brigadchefer m. fl. inom armén och motsvarande förbandschefer i marinen och flygvapnet.

De för försvarsmakten *gemensamma myndigheterna* skall stödja verksamheten vid övriga myndigheter genom direkt produktion och genom att tillhandahålla och utveckla specialistkompetens inom bestämda fack.

4.4.4.4 Operativ ledning

Den operativa ledningen, dvs. ledning och samordning av mark-, sjö- och flygstridskrafternas verksamhet, utövas av överbefälhavaren och under honom av militärbefälhavarna.

Överbefälhavaren redovisar som sin bedömning att dagens principer för ledning av operationer är lämpliga även fram mot sekelskiftet. Hotutvecklingen och behovet av materielförnyelse medför emellertid enligt överbefälhavaren att ledningssystemet måste moderniseras i tekniskt hänseende.

¹ I meningen att ansvara för funktion och värde. Innebörden enligt regeringsformen av de faktiska förvaltningsuppgifterna är betydligt vidare än enligt det tidigare militära förvaltningsreglemente som upphävdes 1983 (se bl. a. regeringens förordningsmotiv 1983:1 till förordningen: 1983:276, om verksamheten inom försvarsmakten).

Enligt överbefälhavaren kan ekonomiska resurser för teknisk förnyelse samt personella resurser frigöras om organisationen minskas. Överbefälhavaren framhåller som har nämnts i det föregående att en säker och uthållig ledning av militära operationer kan ske med fyra militärbefälhavare med staber jämte en förstärkningsresurs i form av en rörlig stab.

Överbefälhavaren redovisar att införandet av bl.a. flygplan JAS 39 medför förändringar i ledningssystemet. Första flygeskadern bör enligt överbefälhavaren utgå senast år 1996 samt en central flygfunktionsledning skapas i flygstaben.

När det gäller den framtida indelningen i militärområden får jag hänvisa till vad jag har anfört under avsnittet om *totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå*. Jag kan emellertid också i detta sammanhang konstatera att överbefälhavaren i remissyttrande accepterat det av generaldirektören Gunnar Nordbeck föreslagna femmilöalternativet.

Beträffande den av överbefälhavaren redovisade förändringen av den framtida ledningen av flygstridskrafter som föreslås ske senast år 1996 konstaterar jag att den bl. a. är beroende av införandet av flygplan JAS 39 Gripen som först i början på 2000-talet kommer att utgöra ett dominerande inslag i flygstridskrafterna. Jag anser för övrigt att den nuvarande ledningen av flygstridskrafterna fungerar effektivt. Jag anser därför att ställning i denna fråga, i avvaktan på ytterligare underlag, inte behöver fattas nu.

4.4.4.5 Taktisk och territoriell ledning

Med taktisk ledning avses ledning av mark-, sjö- eller luftstrid. Territoriell ledning omfattar bl. a. ledning och samordning av markbevakning och markförsvaret, samordning av försvarsmaktens gemensamma stödfunktioner samt samordning av det militära försvaret med den civila delen av totalförsvaret.

Överbefälhavaren redovisar att antalet fördelningsstabber bör minskas till sex och kaderorganiserats i fred.

Överbefälhavaren understryker vikten av samverkan mellan försvarsområdesbefälhavare och länsstyrelse. En försvarsområdesstab bör därför enligt överbefälhavaren redan i fred finnas organiserad i varje län. I Norrbottens län bör dock tre försvarsområden bibehållas.

Överbefälhavaren redovisar att marinstridskrafter leds under militärbefälhavare av fyra marinkommandochefer med i fred organiserade staber. Enligt överbefälhavaren bör ett marindistrikt för Öresund finnas organiserat i fred. Vidare bör en rörlig marin ledningsstab organiseras i krig för att förstärka i första hand marinkommandocheferns ledning.

Flygstridskrafter bör enligt överbefälhavaren ledas under militärbefälhavaren av chef för luftförsvarssektor. Sektorchefen bör ges ökad kapacitet att leda flygförband med jakt-, attack- och spaningsuppgifter, varvid chefen för första flygeskadern bör utgå ur organisationen. Sektorledningen bör enligt överbefälhavaren på sikt benämnas flygkommando.

Jag anser att överbefälhavarens planeringsinriktning i huvudsak är lämplig när det gäller den taktiska och territoriella ledningen. Vad avser

krigsorganisationens utveckling får jag hänvisa till vad jag anför i särskilt avsnitt om detta i det följande. De fredsorganisatoriska frågor som kan uppkomma i samband med överväganden om försvarsområdesstabernas lokalisering räknar jag med att 1988 års försvarskommitté kommer att behandla. När det gäller ledningen av marinstridskrafterna vill jag peka på att principbeslut togs i 1987 års försvarsbeslut om att en ny ledningsorganisation skulle införas. Beträffande ledningen av flygstridskrafterna får jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående, nämligen att beslut i denna fråga inte behöver fattas nu.

4.4.4.6 Produktionsledning

Enligt förordningen (1983: 276) om verksamheten inom försvarsmakten är all verksamhet i fred "produktion". Den samlade ledningen av verksamheten utövas utifrån en rollfördelning med s. k. program- resp. produktionsansvar. Programansvaret berör främst förhållanden på längre sikt som t. ex. avvägningen inom programmet, inriktningen av produktionen och värderingen av produktionens resultat. Överbefälhavaren har ett samordnande ansvar över programmen. Produktionsansvaret är främst knutet till verksamhet i närtid och kan förenklat anges som att genomföra vad programmet har bestämt till angiven kostnad och så effektivt som möjligt.

Jag underströk i 1987 års totalförsvarsproposition betydelsen av att försvarsmaktens produktionsledningssystem snarast utvecklades så att det underlättar att genomföra en verksamhet som är effektiv och i balans med de ekonomiska tillgångarna. Som jag tidigare nämnt uppdrog därför regeringen åt överbefälhavaren i mars 1987 att lämna förslag till förbättringar av produktionsledningen.

Överbefälhavaren har lämnat förslag som berör såväl program- som produktionsstyrningen. Förslagen är främst knutna till ledningen av den verksamhet som följer av produktionsansvaret inom lednings- och förbandsverksamheten.

Det förändrade produktionsledningssystemet skall enligt överbefälhavaren möjliggöra att försvarsmakten är krigsduglig omedelbart vid mobilisering. Erforderlig beredskap skall kunna upprätthållas i fred och verksamheten skall präglas av hög effektivitet. Systemet skall medge en smidig övergång mellan olika beredskapslägen. Det måste därför vara en integrerad del av det operativa och taktiska ledningssystemet. Enligt överbefälhavaren är målet att högre krigsförbandschefer skall få uppgifter och resurser för hela krigsförbandet. Brigaderna inom armén, och på sikt möjligen också motsvarande krigsförband inom övriga försvarsgrenar, skall vara myndigheter i fred.

Överbefälhavaren anser härutöver att produktionsledningen skall skapa bästa möjliga betingelser för den lokale chefen att planera, genomföra och följa upp sin verksamhet. Ansvar, resurser och beslutsrätt skall så långt möjligt decentraliseras. Samtidigt bör överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna och militärbefälhavarna i högre grad inriktas mot övergripande långsiktig ledning av utvecklingen av krigsförbanden och produktionsresurserna samt mot samordningen av produktionen mellan försvarsgrenar-

na. Militärbefälhavarna bör vidare ges bättre möjligheter för operativ styrning och kontroll av krigsförbanden inom alla försvarsgrenar.

Överbefälhavaren föreslår ett *stegvis införande*. I det första steget, Steg A, förstärks från budgetåret 1991/92 produktionsledningen på *högre regional nivå* för armén genom att en till två fördelningschefer med kaderorganiserad fördelningsstab (5–10 yrkesofficerare) ingår i myndigheten militärbefälhavaren. Den berörda personalen finns till övervägande del i militärömrådesstaberna och de centrala staberna. Fördelningschefens huvuduppgift är att förbereda krigsuppgifterna. Därutöver ges han ansvar för produktionsledningen av arméförband under militärbefälhavaren.

Vid *lägre regional nivå* inom armén bör brigadchef med kaderstab (5–10 yrkesofficerare) ges ställning som s. k. huvudansvarsområde. Erforderlig personal finns för närvarande i huvudsak vid försvarsområdesregementena och i de centrala staberna. Brigadchefen ges ett entydigt ansvar för brigadens krigsduglighet. Han skall i hithörande frågor vara direktföredragande för fördelningschefen.

Överbefälhavaren föreslår i detta steg inga organisatoriska förändringar av produktionsledningen inom marinén och flygvapnet.

Som en del i steget A avser också överbefälhavaren att inom hela försvarsmakten genomföra en rad för produktionen effektiviserande åtgärder som t. ex.

- planering, budgetering och återredovisning genomförs i krigsförbandsrelaterade termer med början hösten 1989 för att vara helt införd budgetåret 1991/92.
- värderingen av läget i krigsförbanden vidareutvecklas; underlaget från värderingarna utnyttjas systematiskt i uppföljningen och i planeringen.
- uppföljningen utvecklas så att chefer på olika nivåer kan kontrollera måluppfyllnaden och effektiviteten i produktionen.
- kompetensen för produktionsledning och ekonomi stärks genom utbildningsinsatser.

Överbefälhavaren föreslår vidare att *försök genomförs* vid några förband inom armén *enligt två alternativ*. I det ena (Steg B) organiseras brigadchef med stab som myndighet med ansvar för grundutbildningen av brigadens huvuddel samt ansvar för repetitionsutbildningen och mobiliseringsförberedelserna för hela brigaden. Vissa delar av brigaden, främst förband ur specialtruppslagen, grundutbildas vid andra myndigheter.

I försöken med det andra alternativet (Steg C) prövas den föreslagna slutlösningen där brigadchefen ges det fulla ansvaret för hela brigaden. Brigadchefen kommer härvid att ge uppdrag till andra myndigheter att utbilda de delar av brigaden som inte grundutbildas vid den egna myndigheten.

Försöken föreslås pågå under budgetåren 1991/92 och 1992/93.

Frågan om ledningen av arméns förbandsproduktion granskades inför statsmakternas beslut om den högre regionala ledningen (prop. 1979/80: 135, FöU 19, rskr. 315). I propositionen är föredraganden tvksam till att militärbefälhavarna skall ha ansvar för arméns grundutbildning eftersom det finns skäl som talar både för och emot detta. Föredraganden ansåg dock att övervägande skäl fanns för att militärbefälhavarna skulle ha

detta ansvar. Generaldirektören och förre chefen för försvarets rationaliseringsinstitut Gunnar Petri har i sin rapport (Ds Fö 1987: 1) om försvarsmaktens akuta ekonomiska problem också kritiserat förhållandet med militärbefälhavaren som en ytterligare nivå i uppdragskedjan mellan uppdragsställaren chefen för armén och det producerande lokala arméförbandet.

För egen del har jag förståelse för att man utifrån en strikt syn på ledningen av förbandsproduktionen kan hävda att denna skulle bli effektivare utan mellannivån militärbefälhavare/fördelningschef. Jag har noga övervägt denna fråga och anser, liksom överbefälhavaren, att produktionsledningen skall möjliggöra att försvarsmakten är krigsduglig direkt efter mobilisering, upprätthåller en kontinuerlig beredskap och bedriver en effektiv produktion.

Systemet bör vidare medge en smidig övergång mellan olika beredskapslägen. Det bör därför vara en integrerad del av det operativa och det taktiska ledningssystemet. Den av överbefälhavaren angivna verksamhetsidén med sin tillämpning i kaderprincipen och principen att ledningen i fred i huvudsak skall vara densamma som i krig har fördelar för produktionsledningen. I tillämpningen skapas incitament till ökat ansvarstagande och förbättrad effektivitet; fördelnings- och brigadchefer skall ju själva under beredskap och krig leda de förband som de har haft ansvar för att forma i fred, med deras förtjänster och brister.

Överbefälhavaren anger som mål för förändringen att högre krigsförbandschefer skall få uppgifter för hela krigsförbandet, att brigaderna skall vara myndigheter redan i fred och att förändringen kan ske i tre steg – A, B och C – där stegen B och C bl. a. innebär att nya myndigheter skapas. Jag har nyss beskrivit innebörden av de försök som överbefälhavaren föreslår med stegen B och C.

Jag anser att genomförandet av det första steget, steg A, är en åtgärd i rätt riktning. Beträffande stegen B och C är jag inte nu beredd att ta ställning. Jag bedömer att det krävs ytterligare beslutsunderlag från överbefälhavaren. Det bör även finnas en möjlighet att beakta eventuella förslag i frågan som 1988 års försvarskommitté kan komma att lämna under våren 1989 inom ramen för överväganden om planeringssystemets framtida utveckling.

Jag räknar för närvarande med att det skall vara möjligt för regeringen att under hösten 1989 ta ställning till försök med stegen B och C.

Jag vill i detta sammanhang också nämna riksrevisionsverkets (RRV) rapport "Materiell beredskap inom armén – Luftvärnsförband" (revisionsrapport 1989-01-01 dnr. 1987: 582). RRV har i denna granskat den materiella beredskapen inom armén med utgångspunkt i några utvalda luftvärnsförband. Rapporten tar bl. a. upp frågor om målstyrning och uppföljning. Den övervägs för närvarande inom regeringskansliet som en del i det pågående utvecklingsarbetet.

Jag övergår nu till att behandla *produktionsledningen avseende anläggnings- och lokalförsörjningen*.

Jag vill inledningsvis erinra om vad statsrådet Engström efter samråd med mig anförde om statlig lokalförsörjning vid sin anmälan till budget-

propositionen (prop. 1988/89: 100, bil. 9). Han redovisade förslag till dels riktlinjer för hantering av lokalkostnader och för samordning av lokalförsörjning, dels genomförande av samordnad statlig lokalförsörjning. Prop. 1988/89: 80

Förslagen till riktlinjer för samordnad lokalförsörjning var följande:

1. Statlig lokalförsörjning skall samordnas så långt som möjligt. Kompetens för lokalförsörjningsfrågor skall finnas samlat inom staten och skall vidmakthållas, utvecklas och utnyttjas effektivt.

2. Statliga fastighetsförvaltare och lokalhållare skall så långt möjligt samordna sitt agerande på lokala marknader. Byggnadsstyrelsen ges ett samordningsansvar.

3. Statliga lokalhållare skall tillämpa en gemensam standard för lokaler av generell karaktär. Byggnadsstyrelsen ges ansvar för utarbetandet av gemensam standard. Fortifikationsförvaltningen ges ett motsvarande ansvar i fråga om befästningsarbeten m. m.

Förslagen om genomförande av samordnad statlig lokalförsörjning sammanfattades enligt följande:

1. Byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen behålls som separata myndigheter. Byggnadsstyrelsen skall ha resurser på central, regional och lokal nivå och i huvudsak nuvarande ansvar och arbetsuppgifter. Fortifikationsförvaltningens resurser, ansvar och arbetsuppgifter skall även i fortsättningen svara mot rollfördelningen i försvarets planerings- och ekonomisystem. Ansvaret för bl. a. den tekniska fastighetsförvaltningen bibehålls av försvarsmyndigheterna. Pågående decentraliseringsarbete inom byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen fullföljs. Riktlinjer bör ges till berörda myndigheter som stimulerar utökad samarbete och samordning. I detta sammanhang kan marginella justeringar av uppgiftsfördelning mellan byggnadsstyrelsen, fortifikationsförvaltningen och övriga myndigheter inom försvaret komma att aktualiseras.

2. Verksamheterna inom byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen bör göras mer uppdragsinriktade. Verksamheter av stödkaraktär, egen-regiverksamhet och liknande bör så långt som möjligt bedrivas som separata resultatenheter med kostnadstäckning. Motsvarande förändring bör genomföras inom berörda försvarsmyndigheter och bör prövas för de affärsverk som i dag inte är organiserade på detta sätt.

3. Fortifikationsförvaltningens verksamheter bör fortsättningsvis styras via resultatbudgetar eller motsvarande på intäkt/kostnadsbas på liknande sätt som i dag sker för byggnadsstyrelsen. På statsbudgeten bör endast ett formellt anslag om 1 000 kr. anvisas. Nuvarande medelsanvisning till fortifikationsförvaltningen bör uppdelas på huvudprogrammen fr. o. m. budgetåret 1990/91.

4. Ett mycket viktigt led i att få en korrekt kostnadsbild för anläggnings- och lokalförsörjningen inom försvaret är att dessa tillgångar så långt som det är praktiskt belastas med kapitaltjänstkostnader, som sker inom övriga samhällssektorer. Härmed skapas en grund för samordning mellan försvarsmakten och det civila området på alla nivåer och för olika delar av anläggnings- och lokalför-

sörjningsprocessen. En dylik omläggning av redovisningen inom det militära försvaret bör utredas skyndsamt så att det kan genomföras i anslutning till kommande försvarspolitiska beslut år 1991. Förändringarna bör givetvis vara neutrala i förhållande till den militära utgiftsramen.

5. Lokalhållarna, dvs. byggnadsstyrelsen, affärsverken och försvarsmyndigheterna, bör ges möjlighet att upphandla byggadministration från antingen byggnadsstyrelsen eller fortifikationsförvaltningen. Dessa myndigheter bör i sin roll som projektledare m. m. stimuleras att köpa tjänster av varandra.

6. Lokalbrukarna bör ges ökade möjligheter att under kostnadsansvar och, beträffande de civila myndigheterna under byggnadsstyrelsens övergripande ansvar och tillsyn, och vad gäller försvarsmyndigheterna enligt rollfördelningen i försvarets planerings- och ekonomisystem, välja form och huvudmannaskap för verkställighet av drift och löpande underhåll.

Dessa förslag är en grund för den fortsatta utvecklingen av försvarsmaktens anläggnings- och lokalförsörjning.

Överbefälhavaren har inom ramen för FU 88 även utrett försvarsmaktens anläggnings- och lokalförsörjning. Utredningen har dokumenterats i en särskild delrapport. I programplanen, ÖB 89–92, redovisas överbefälhavarens förslag till inriktning av försvarsmaktens organisation för försörjning av mark, anläggningar och lokaler på följande sätt.

Utvecklingen inom denna sektor av försvaret måste samordnas med ledningssystemet i övrigt. Överbefälhavaren föreslår därför att ansvaret för anläggnings- och lokalförsörjningsfrågor i stor utsträckning decentraliseras, och att uppgifter delegeras till förbandschefer på lägre regional och lokal nivå. Detta påverkar dimensioneringen av och organisationen inom fortifikationsförvaltningen och de centrala staberna.

Utgångspunkten för anläggnings- och lokalförsörjningen skall vara verksamheten i kris och krig samt beredskapskraven. Därutöver skall en rationell produktion av anläggningar och lokaler genomföras.

Grundorganisationen skall utgå från krigsuppgifterna och krigsorganisationen varvid säkerheten i att kunna övergå från grundorganisationen till krigsorganisationen skall säkerställas. Resurser skall därför finnas inom staberna för krigsplanläggning av byggverksamheten i kris och krig. Därvid är det av största vikt att ansvarsområdet/-uppgifterna är väl definierade, allt i syfte att få en kvalitativ höjning av krigsplanläggningen inkl. anläggningsplanläggningen.

Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna skall ha en samlad bild av verksamheten och styra den i enlighet med det framtida produktionsledningssystemet.

Kompetens för forskning, utveckling, behovsprövning, projektadministration och förvaltning av anläggningar skall behållas inom försvaret så att försvaret kan tillföras ändamålsenliga anläggningar och bibehålla dem i funktionsdugligt skick.

Den mark och de anläggningar och lokaler som försvaret utnyttjar skall behållas i försvarets ägo. Det samlade ansvaret för fastighetsförvaltning skall ligga hos de fastighetsförvaltande förbandscheferna.

Försvaret skall förses med ändamålsenliga lokaler till lägsta kostnad över tiden. Den kompetens som krävs för anläggningsförsörjningen skall så långt möjligt kunna merutnyttjas inom lokalförsörjningsområdet.

Helheten skall beaktas i försvarsspecifika system där bl. a. anläggningar ingår.

När det gäller att omsätta de principer för lokalförsörjningens utveckling som har beskrivits ovan, måste en tidsmässig samordning med övriga förändringar inom försvaret ske. Fortifikationsförvaltningens utveckling bör därför anpassas till den tidsplan och de utvecklingssteg i övrigt som redovisas inom ramen för produktionsledningssystemet.

Det förslag till inriktning som överbefälhavaren har redovisat i programplanen är översiktligt och jag kan i huvudsak godta förslaget som en ytterligare grund för den fortsatta utvecklingen inom området. Jag förutsätter emellertid att särskilda framställningar görs till regeringen i de delar där ändringar krävs i statsmakernas hittillsvarande ställningstaganden.

- Jag avser att återkomma till regeringen med förslag om uppdrag till
- riksrevisionsverket att i samråd med överbefälhavaren utarbeta förslag till ett system med kapitaltjänstkostnader inom försvarets område,
  - överbefälhavaren att förbereda genomförande av resultatenheter på försvarsmyndigheterna,
  - överbefälhavaren och fortifikationsförvaltningen att i samverkan utarbeta förslag om formerna för fortifikationsförvaltningens förändrade redovisning på statsbudgeten.

Jag vill i detta sammanhang även beröra en annan fråga rörande anläggnings- och lokalförsörjningen.

För flertalet myndigheter inom huvudprogrammet Gemensamma myndigheter är lokalförsörjningen så ordnad att överbefälhavaren planerar den och att investeringarna för den finansieras över ett gemensamt anslag inom den militära utgiftsramen. Detta anslag disponeras av fortifikationsförvaltningen. Dock gäller för försvarets forskningsanstalt att lokalförsörjningen planeras av överbefälhavaren och att investeringarna finansieras över ett särskilt anslag inom den militära utgiftsramen. Anslaget disponeras av byggnadsstyrelsen. För kustbevakningen svarar byggnadsstyrelsen för lokalförsörjningen på samma sätt som för civila myndigheter i allmänhet.

Enligt min mening är det önskvärt att lokalförsörjningen för försvarets forskningsanstalt och kustbevakningen sköts på samma sätt som för övriga myndigheter inom huvudprogrammet. För kustbevakningens del bör ordningen ändras fr. o. m. budgetåret 1990/91. För försvarets forskningsanstalt bör ordningen ändras vid en tidpunkt som är anpassad till pågående och planerade större investeringar.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om ledningen inom försvarsmakten.

4.4.5 Organisation av försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning

Riksdagen har fattat beslut om riktlinjer för organisation av försvarsmaktens centrala ledning m. m. (prop. 1977/78: 63, FöU 9, rskr. 174 och prop. 1979/80: 100, FöU 19, rskr. 326). Riksdagen har vidare (prop. 1979/80: 135, FöU 15, rskr. 318) godkänt de riktlinjer som föredragande statsrådet förordade för organisation av totalförsvarets högre regionala ledning. De två besluten skiljer sig åt vad gäller detaljeringsgrad. I det senare beslutet har riksdagen vad gäller militärområdesstabernas organisation endast tagit ställning till viktiga ramfrågor som huvuduppgifter och personalvolym. Inom dessa ramar har sedan regeringen fastställt organisationen i stort för militärområdesstaberna.

Överbefälhavaren har redovisat förslag till förändring av organisationen av försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning. De redovisade förslagen framgår av programplanen för 1989/90–1991/92 jämte FU 88-rapporterna om översyn av centrala staber samt försvarsmaktens operativa ledning.

Överbefälhavaren framhåller att ett antal av myndighetens nuvarande funktioner saknar samband med uppgifter som ålagts överbefälhavaren. I det redovisade underlaget anges att det finns en stor decentraliseringspotential i den totala arbetsvolymen i försvarsstaben.

Överbefälhavaren redovisar vidare att det i den verksamhetsanalys han genomfört påvisats att försvarsstabens uppdelning i en operationsledning och en planeringsledning för närvarande är försvarsstabens största problem.

Inom försvarsgrensstaberna finns för närvarande enligt överbefälhavaren ett antal verksamheter som helt eller delvis saknar samband med försvarsgrenschefernas programansvar eller produktionsstyrning.

Enligt överbefälhavaren förekommer dubbelarbete mellan försvarsstaben och försvarsgrensstaberna.

Av överbefälhavarens underlag framgår vidare att överbefälhavaren som namn på person och myndigheten ger upphov till missförstånd.

Överbefälhavaren föreslår mot bakgrund av den ledningsfilosofi som jag har redogjort för i det föregående en ny organisation av ledningen på central och högre regional nivå.

Enligt förslaget bör myndigheten överbefälhavaren bestå av chef (överbefälhavaren), försvarsstaben och driftenheter. Det konstateras att överbefälhavarens huvudsakliga verksamhet återfinns inom de fyra områdena underrättelse- och säkerhetstjänst, övergripande operativ ledning, övergripande personalarbete samt programinriktning. Försvarsstaben bör enligt förslaget vara överbefälhavarens stab och organiseras för att i första hand ta fram det analyserade och bearbetade underlag som behövs inom de fyra områdena. Uppgifter som inte är av denna karaktär bör enligt överbefälhavaren i princip inte ingå i försvarsstabens verksamhet.

Överbefälhavaren föreslår att försvarsstaben skall bestå av försvarsstabschef, fyra ledningar (operationsledning, underrättelse- och säkerhetsledning, planeringsledning samt personalledning) samt en informationsavdelning och enheter för internt ledningsstöd.

Driftenheterna i myndigheten överbefälhavaren bör enligt förslaget bestå av försvarets underrättelse- och säkerhetskontor, militära förvaltningskontoret, sektionen för särskild informationsinhämtning samt övergångsvis också intendentkårssektion och fortifikationskårssektion. Det militära förvaltningskontoret avses vara intäktsfinansierat.

Eftersom verksamhet decentraliseras eller förs ut från försvarsstaben kommer staben enligt överbefälhavaren att minska personellt.

Överbefälhavaren anger att organisationsstrukturen för försvarsstaben i fred skall bibehållas i huvudsak oförändrad vid övergång till krigsorganisation.

Den nya organisationen för myndigheten överbefälhavaren föreslås fastställas att gälla från den 1 juli 1989. Omorganisationsåtgärder uppges behöva pågå intill den 1 juli 1991.

Överbefälhavaren konstaterar att försvarsgrenschefernas huvudsakliga verksamhet återfinns inom tre områden nämligen programutformning, produktionsinriktning och personalarbete. Försvarsgrensstaberna bör enligt överbefälhavaren vara organiserade för att i första hand skapa det analyserade och bearbetade underlag som behövs för försvarsgrenschefens beslut inom dessa områden. Uppgifter som inte är av denna karaktär anser överbefälhavaren i princip bör tas bort ur försvarsgrensstabernas verksamhet.

Enligt överbefälhavaren bör försvarsgrensstaberna bestå av program-, produktions- och personalledningar samt vissa försvarsgrensspecifika ledningsfunktioner.

Enligt överbefälhavarens redovisning bör myndigheten chefen för armén bestå av försvarsgrenschefen och en stab om stabschef, tre ledningar (programledning, produktionsledning, personalledning) och driftenheter (informationsavdelning, administrativ avdelning).

Enligt redovisningen bör myndigheten chefen för marinen bestå av försvarsgrenschef och en stab om stabschef, fyra ledningar (programledning, systemledning, produktionsledning, personalledning) samt driftenheter (chefsgrupp, stabsorgan).

För myndigheten chefen för flygvapnet redovisas en organisation bestående av försvarsgrenschef, en stab om stabschef, sex ledningar (programledning, studieledning, produktionsledning, personalledning, flygsäkerhetsledning, vädertjänstledning) och en driftenhet (administrativ avdelning) samt av en flygvapeninspektion.

Det totala personalbehovet för försvarsgrensstaberna har inte redovisats. För försvarsgrensstabernas "kärna" av verksamhet (programutformning, produktionsinriktning och personalarbete) har beräknats ett personalbehov sammanlagt om ca 100 chefer och handläggare per försvarsgrensstab.

Enligt programplanen föreslås ny organisation för försvarsgrensstaberna från år 1991. Jag har dock erfarenhet att det bör vara möjligt att ny organisation för de olika försvarsgrensstaberna skall kunna fastställas att gälla vid tidigare tidpunkter.

Överbefälhavaren redovisar att organisationen på högre regional nivå påverkas av en övergång till ny miloindelning, delegering av uppgifter från

central till högre regional nivå inom bl.a. underrättelsesområdet samt delegering av uppgifter från militärbefälhavaren till underställda chefer. Överbefälhavaren anger att den krigsorganiserade milostaben bör i stort ha samma organisationsstruktur som fredsstaben. I myndigheten militärbefälhavaren föreslås ingå militärbefälhavaren, milostab och en till två fördelningschefer jämte kaderstab. Militärömrådesstaben föreslås liksom i krig utgöras av stabschef jämte operationssektion, underrättelse- och säkerhetssektion, underhålls- och sjukvårdssektion, kommunikations- och fältarbetssektion samt personalsektion. Härutöver föreslås i fred en administrativ sektion som utgör kader för krigsorganisationens milostabsbataljon samt i fred en planerings- och ekonomienhet som bör lyda under stabschefen.

Den nya organisationen för militärområdesstaberna föreslås gälla från den 1 juli 1991.

I detta sammanhang vill jag erinra om vad föredragande statsrådet, i prop. 1986/87: 99 om ledning av den statliga förvaltningen, anförde om principerna beträffande organisationsbeslut, nämligen följande.

Genom att beslut om grundstruktur, liksom förändringar av den, fattas av regeringen och inte av riksdagen, förenklas den beslutsprocess i samband med förändringar som begränsas till organisationsfrågor. Detta bidrar till att öka flexibiliteten i förvaltningen.

Jag vill erinra om att riksdagens beslut med anledning av prop. 1979/80: 135 om organisation av försvarsmaktens högre regionala ledning, m. m. innebar ett principiellt ställningstagande i stor överensstämmelse med vad jag här anför, såvitt gäller försvarets myndigheter. Riksdagen invände inte mot föredragande statsrådets sammanfattande omdöme att "i fråga om organisationsbeslut bör principen vara att endast viktigare ramfrågor underställs riksdagens prövning". Riksdagen uttalade dock att den ville bli informerad om regeringens avsikter i fråga om den närmare utformningen av myndigheternas organisation (FöU 1979/80: 15 och 19, rskr. 318).

Sammanfattningsvis bör principen således vara att regeringen fattar beslut om myndigheternas organisatoriska grundstruktur och att myndigheterna inom den ramen har en betydande frihet att själva besluta om ändrad organisation. Utgångspunkten bör dock vara att omorganisationerna skall ske inom givna resursramar.

Riksdagen hade intet att erinra häremot (KU 29, rskr. 226).

Beträffande organisationen av grundstrukturen för ledningen av den centrala och högre regionala nivån, som det således bör ankomma på regeringen att fatta beslut om, vill jag vidare anför följande.

Jag anser att den föreslagna förändringen av organisationen i stort är lämplig.

Det föreslagna militära förvaltningskontoret i myndigheten överbefälhavaren avses vara intäktsfinansierat. Det bör ankomma på regeringen att göra de omföringar mellan berörda anslag som kan vara motiverade härav.

I det fortsatta organisationsarbetet kommer jag att ytterligare följa upp den av överbefälhavaren aviserade förändringen av hur uppgifterna skall lösas inom underrättelsefunktionen. Vidare avser jag att ytterligare över-

våga de försvarsgrensspecifika ledningsfunktionerna. När det gäller att i fred organisera fördelningschefer med kaderstabber får jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående om produktionsledningen. Beträffande organisationen av ledningen inom militärområdena avvaktar jag överbefälhavarens kommande organisationsförslag med anledning av riksdagens ställningstagande till vad jag tidigare har anfört om totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå. Jag förutsätter vidare att berörda huvudprogrammyndigheter kommer in med särskilda förslag i de delar det behövs för ställningstaganden i det fortsatta organisationsarbetet. Jag vill slutligen också framhålla att jag avser att ägna frågan om myndigheternas benämning uppmärksamhet vid den fortsatta beredningen.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen

bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om organisation av försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning.

4.4.6 Inriktning av huvudprogrammen

4.4.6.1 Armétridskrafter

Huvuduppgiften i regeringens uppdrag till överbefälhavaren i mars år 1987 var att lämna förslag till arméns långsiktiga utveckling. Uppdraget var en komplettering till 1987 års försvarsbeslut och skulle främst avse utbildningssystemet och fredsorganisationen, eller grundorganisationen som den numera kallas, samt krigsorganisationen i den utsträckning som behövdes för att kunna lämna förslag till förändringar i grundorganisationen. Förändringar i grundorganisationen bör vara av långsiktig natur. Arbetet med arméns utveckling har därför av överbefälhavaren samordnats med perspektivplanarbetet inför nästa försvarsbeslut.

Överbefälhavaren redovisar i sin programplan resultatet av genomförda studier och konstaterar sammanfattningsvis att det inte har gått att finna en arméstruktur inom den ekonomiska ramen som svarar upp mot de mål och uppgifter som angetts i 1987 års försvarsbeslut. Principerna för försvarets förande behöver enligt överbefälhavaren ses över.

I den planeringsinriktning för armén som överbefälhavaren föreslår ges statsmakterna handlingsfrihet att i nästa försvarsbeslut besluta om vilken inriktning som skall gälla för arméns fortsatta utveckling samt vilka uppgifter och resurser som skall tilldelas.

Överbefälhavaren föreslår att 21 brigader (inkl. Gotlandsbrigaden) och ett däremot avvägt antal stödförband vidmakthålls t. o. m. år 1992. Dessa brigader kan enligt överbefälhavaren ges en materiell kvalitet som i huvudsak är godtagbar i krigsmiljön fram till mitten av 1990-talet. Vissa brister föreligger dock främst när det gäller mobiliseringsberedskapen och uthålligheten. Om inte ytterligare resurser tillförs armén i nästa försvarsbeslut måste enligt överbefälhavaren antalet brigader reduceras till 17. Överbe-

fälhavarens förslag innebär att de äldre infanteribrigaderna (IB 66 M) och ett flertal fristående skyttebataljoner utgår ur organisationen. Materielen från de utgående förbanden används för att utrusta kvarvarande förband och för att förbättra uthålligheten.

De territoriella förbanden bör enligt överbefälhavaren omstruktureras. För försvarsuppgifter m. m. behålls en organisation om ca 165 000 man. För skydd mot sabotage organiseras s. k. skyddsförband om totalt ca 110 000 man. Hemvärnet bör bibehållas med dagens organisation. De förslag till omstrukturering av arméns organisation som överbefälhavaren redovisar innebär på sikt en personalstyrka i krig om ca 670 000 man, vilket innebär en reduktion jämfört med dagsläget om ca 70 000 man.

Arméns långsiktiga utveckling blir en viktig fråga för 1988 års försvarskommitté. I avvaktan på kommitténs förslag förordar jag att den av överbefälhavaren föreslagna inriktningen mot 21 brigader och ett mindre antal fristående skyttebataljoner läggs till grund för planeringen.

Detta innebär en reduktion jämfört med dagsläget med åtta äldre infanteribrigader (IB 66 M) samt ett antal fristående skyttebataljoner. Jag vill erinra om att redan 1987 års försvarsbeslut innebar en avveckling av två av dessa före år 1992. Det kan synas som om mitt förslag föregriper 1988 års försvarskommittés arbete och att även frågan om dessa brigaders bibehållande borde prövas av kommittén. Jag förordar emellertid att beslut i denna fråga fattas nu av följande skäl.

IB 66-brigaderna har under den senaste 15 års-perioden inte kunnat moderniseras i tillräcklig omfattning. Under de senaste åren har härutöver repetitionsutbildningen reducerats. Brigaderna har trots nedgången i den operativa förmågan alltjämt en viss värnkraft. Materielen i brigaderna är emellertid i väsentliga avseenden omodern och sliten. Att modernisera dessa brigader skulle kräva avsevärda ekonomiska resurser under 1990-talet. Det är enligt min mening inte möjligt att ens med mycket stora ekonomiska tillskott kunna avdela medel för att bibehålla dessa förband. Genom att nu besluta om att låta dessa förband utgå ur organisationen kan grund- och repetitionsutbildningen upphöra fr. o. m. budgetåret 1989/90 och resurser omfördelas till andra ändamål. Det innebär vidare att materiel och personal kan tillföras den kvarvarande krigsorganisationen. Härigenom kan krigsdugligheten och uthålligheten hos denna ökas.

Förhållandet att IB 66-brigaderna försvinner innebär inget ställningstagande till det totala antalet brigader på sikt. Det är en uppgift för den tillsatta försvarskommittén att lämna förslag om antalet brigader.

Jag har tidigare (avsnitt 4.4.2) anmält att den planeringsinriktning som överbefälhavaren föreslår för armén innebär att endast hälften av erforderlig repetitionsutbildning genomförs under budgetåren 1989/90 och 1990/91. Risken ökar därmed att krigsdugligheten för våra viktigaste förband minskar på ett oacceptabelt sätt.

Ett resurstillskott om 150 milj. kr. för resp. budgetår skulle innebära för arméns del att ett återtagande sker av övningstiden för de prioriterade brigaderna, att fler förband övas, att huvuddelen av personalen kallas in till dessa förband, att det blir möjligt att genomföra övningar i rätt terräng och att vissa viktiga fördelningsförband övas.

Genom dessa åtgärder täcks de allvarligaste bristerna och krigsdugligheten förbättras för de viktigaste förbanden.

Jag återkommer till detta under anslaget B 1. Arméförband.

Överbefälhavaren anmäler i sin programplan att möjligheterna att påbörja en materiell förnyelse av någon större omfattning föreligger först efter år 1997. Detta innebär ytterligare omplaneringar i förhållande till 1987 års försvarsbeslut. Fram till år 1992 kan, av de tidigare inplanerade materielobjekten, endast ett fåtal beställas enligt ursprunglig plan samtidigt som andra materielobjekt måste reduceras eller anskaffas senare. Enligt överbefälhavaren har det vidare inte varit möjligt att, med nu föreliggande planeringsförutsättningar, planera in nya erforderliga beställningar för utveckling av ny materiel hos svensk industri under de kommande åren.

Jag konstaterar att för armétridskrafterna innebär planeringen att bland de objekt som kan beställas är den pansarbrytande granatkastarprojektilen STRIX, stridsfordon 90, luftvärnsrobotsystem 90 och spaningsradar till luftvärnet. Vidare påbörjas leveranser enligt tidigare beställningar av bl. a. pansarvärnsrobot 56 Bill och truppradio 8000.

Planeringen innebär på sikt att arméns materiella beredskap, uthållighet och samlade effekt allvarligt minskar. Detta är enligt min mening allvarligt varför jag anser att planeringen måste prövas inför nästa försvarsbeslut och därför bör behandlas av 1988 års försvarskommitté.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen i 1987 års försvarsbeslut underströk betydelsen av att bibehålla en egen försvarsindustri med hög kompetens att utveckla, tillverka och underhålla försvarsmateriel. Jag konstaterar nu att medlen för utveckling vid svensk industri för att senare möjliggöra anskaffning av ny materiel har reducerats avsevärt. Således har inom armétridskrafterna medlen minskat från ca 450 milj. kr. per år i föregående period till ca 120 milj. kr. per år för perioden 1992–97 enligt nuvarande programplan.

Enligt min uppfattning är de medel som nu inplanerats inom försvarsmakten otillräckliga för att bibehålla utvecklingskompetensen inom svensk försvarsindustri. Detta äventyrar vår förmåga att med i allt väsentligt egna nationella resurser förnya försvarsmakten.

För att behålla handlingsfriheten fram till nästa försvarsbeslut förordar jag därför att ytterligare medel tillförs den militära utgiftsramen för studier och utveckling av ny materiel.

För armétridskrafterna förordar jag att 175 milj. kr. avsätts för utveckling bl. a. av vapen och ammunition, elektronik, robotsystem och stridsfordon. Jag återkommer till detta under anslaget B 2. Arméförband. Jag återkommer vidare till inriktningen av motsvarande ytterligare medelstilldelning för marin- och flygstridskrafterna.

4.4.6.2 *Marinstridskrafter*

Överbefälhavaren anmäler i sin programplan att marinens ekonomiska situation är bekymmersam och att en avsevärd omplanering har fått ske i

förhållande till 1987 års försvarsbeslut. Beredskapen och ubåtsskyddsverksamheten har trots särskilda satsningar från statsmakternas sida, tagit en allt större del av den totala budgeten. Svårigheterna att upprätthålla marinens krigsorganisation har efter hand blivit jämförbara med dem inom armén anser överbefälhavaren.

Överbefälhavaren föreslår därför omfattande reduceringar och senareläggningar av verksamhet. Vidare föreslås att marinens organisation minskas i syfte att säkerställa de återstående krigsförbandens krigsduglighet.

Satsningen på beredskaps- och ubåtsskyddsåtgärder har medfört att kostnaderna för personal, drift och underhåll samt för materielanskaffning har ökat mer än vad som kunde förutses. Detta har bl. a. lett till att materieförnyelsen inte kan ske fullt ut enligt försvarsbeslutets intentioner. Jag anser att satsningen på ubåtsskyddsåtgärder är nödvändig och att marinens arbete med att bestrida kränkningarna skall fullföljas.

Reduceringar har tidigare skett i marinens planering. Bl. a. har anskaffningen av en ny serie minröjningsfartyg utgått.

Den nu föreslagna inriktningen innebär ytterligare avsteg jämfört med försvarsbeslutet. Endast tre Ubåt 90 och ett tungt kustrobotbatteri kan anskaffas mot tidigare planerade fem resp. fyra. Härigenom skapas enligt överbefälhavaren möjligheter att under perioden 1992 – 97 påbörja anskaffningen av en ny serie ytstridsfartyg med huvudsaklig inriktning mot ubåtsjakt, minjakt och mineringsuppgifter.

Den föreslagna planeringen ger, enligt överbefälhavaren, statsmakterna handlingsfrihet att i nästa försvarsbeslut ge marinen en utveckling, som svarar mot de operativa behoven enligt inriktningen i 1987 års försvarsbeslut.

Enligt försvarsbeslutet år 1987 skulle inriktning av ytstridsförbandens framtida utformning anstå till nästa försvarsbeslut. Försvarsbeslutet betonade betydelsen av ubåtsförband, kustrobotförband samt mineringar – vid sidan av attackflyg – för försvar mot angrepp över havet. Enligt min mening bör dessa system även fortsättningsvis prioriteras i den fortsatta utvecklingen av krigsorganisationen och denna tidigare givna inriktning fortsätta att gälla i avvaktan på det nya försvarsbeslutet 1991.

Mot denna bakgrund kan jag inte godta överbefälhavarens förslag avseende tidigareläggning av anskaffning av ett nytt ytstridsfartyg.

Denna fråga liksom inriktningen av ubåts- och tunga kustrobotförband bör enligt min mening behandlas av 1988 års försvarskommitté.

Detta innebär att handlingsfrihet kan upprätthållas till efter ett totalförsvarsbeslut år 1991 avseende såväl ubåtsanskaffning, fortsatt anskaffning av tunga kustrobotar som utveckling av ytstridsförbanden.

Överbefälhavarens planering bör vidare inriktas mot att upprätthålla möjligheterna till anskaffning av luftoberoende tillsatsmaskineri för den ubåtsgeneration som nu projekteras under förutsättning att pågående försöksverksamhet faller väl ut.

Överbefälhavaren har föreslagit att ett antal äldre kustartilleriförband i lägre prioriterade områden läggs ner under perioden 1992 – 97. Därutöver måste en robotbåtsdivision eller en patrullbåtsdivision utgå år 1995 om inte ekonomiska resurser tillförs i nästa försvarsbeslut.

De föreslagna förändringarna i marinens krigsorganisation anser jag vara en fråga inför nästa försvarsbeslut och bör därför behandlas av 1988 års försvarskommitté.

Jag konstaterar vidare att de reduceringar som genomförs främst inom lednings- och förbandsverksamheten får allvarliga konsekvenser för marinförbandens krigsduglighet.

Jag har tidigare (avsnitt 4.4.2) anmält att den planeringsinriktning som överbefälhavaren föreslår för marinen, innebär att endast en tredjedel av erforderlig repetitionsutbildning genomförs under budgetåren 1989/90 och 1990/91. Risken ökar därmed att krigsdugligheten för våra prioriterade förband minskar på ett oacceptabelt sätt.

Jag förordar därför att ytterligare medel tillförs för att förbättra repetitionsutbildningen. Ett resurstillskott om 50 milj. kr. för resp. budgetår skulle innebära för marinens del att flera fasta spärrbataljoner kan övas i full omfattning, att minröjnings-, bas- och bevakningsförband kan övas om än i mer begränsad form samt att ett visst återtagande kan ske för viktiga förband.

Genom dessa åtgärder täcks de allvarligaste bristerna och krigsdugligheten förbättras för de viktigaste förbanden.

Jag återkommer till detta under anslaget C 1. Marinförband.

Jag har tidigare i min redogörelse för inriktningen av arméstridskrafterna beskrivit konsekvenserna för den svenska försvarsindustrin med nuvarande planering. De medel som avsätts för studier och utveckling av nya system och ny materiel till marinen, har kraftigt reducerats under de senaste åren. Från tidigare ca 250 milj. kr. per år har medlen reducerats till hälften i nuvarande programplan. Detta innebär att de medel som nu inplanerats inte är tillräckliga för att bibehålla utvecklingskompetensen inom svensk försvarsindustri. Därmed kan statsmakternas handlingsfrihet inför nästa försvarsbeslut gå förlorad.

Jag förordar därför att 105 milj. kr. avsätts för marinstridskrafterna för utveckling bl. a. av vapen, ammunition, robotsystem och elektronik. Jag återkommer till detta under anslaget C 2. Marinförband.

4.4.6.3 Flygstridskrafter

Överbefälhavaren anmäler i sin programplan att det fortfarande råder en obalans mellan behov och tillgångar på militär personal. Den senaste tidens stora pensions- och förtidsavgångar har lett till brister i krigsorganisationen. De åtgärder som har vidtagits för en ökad rekrytering samt särskilda löneavtal för viss personal börjar dock ge resultat. Dessa avtal har dock medfört att lönekostnaderna ökat med ca 200 milj. kr. per år utöver den ramkompensation som systemet för prisreglering medger. Behovet av flygförare bör vara tillgodosett i början av 1990-talet och teknikerbehovet något senare. Bristen på personal för den nya basorganisationen begränsar denna funktions krigsuthållighet. Överbefälhavaren bedömer att det först i slutet av 1990-talet råder balans mellan behov och tillgång på yrkesofficerare inom flygstridskrafterna. Jag återkommer till frågorna om flygvapnets personalförsörjning (avsnitt 4.4.10).

Överbefälhavaren anmäler vidare i sin programplan kostnadsökningar och osäkerheter i kostnadsuppskattningarna för flera materielobjekt. Detta har lett till omplaneringar, som i jämförelse med inriktningen i 1987 års försvarsbeslut, innebär att ny materiel kommer att tillföras senare, i långsammare tempo och med i vissa fall lägre krav på prestanda. Sålunda förutsätts t. ex. en senarelagd anskaffning av den flygburna spaningsradarn (PS 890).

Överbefälhavaren anmäler även att ett svenskt jaktrobotprogram preliminärt kommer att kosta 2 miljarder kr. mer än vad som har avsatts i planerna fram till år 1997. Överbefälhavaren anger att nya vägar som tillgodoser jaktrobotbehovet och industrikompetensen måste prövas.

Överbefälhavaren förutser inte några förändringar när det gäller krigsorganisationen fram t. o. m. budgetåret 1991/92. Handlingsfrihet för att kunna organisera en fjärde jaktdivision J 35 har skapats i planeringen.

Jag konstaterar att de insatta åtgärderna vänt den tidigare allvarliga personalutvecklingen. Jag utgår från att fortsatta insatser görs för att tidigt uppnå ett personalläge som är i balans med behoven för krigsorganisationen, för incidentberedskapen och för möjligheterna att genomföra en rationell utbildning.

Jag är medveten om de omfördelningsproblem som har uppstått till följd av att lönekostnaderna har ökat utöver vad ramen har kompenserats med. Jag vill dock för närvarande inte föreslå någon åtgärd i detta sammanhang men utgår från att avvägningen mellan personalkostnader och övriga kostnader prövas inför nästa försvarsbeslut.

Det senaste försvarsbeslutet angav att stridslednings- och luftbevakningssystemet (Stril) borde vidareutvecklas samt tillföras en flygburen spaningsradar. Jag anmälde sålunda i föregående års budgetproposition (prop. 1987/88: 100 bil. 6) att kostnadsökningarna för strilsystemet inte har kunnat accepteras i planeringen och att krav och teknisk ambitionsnivå behövde övervägas ytterligare. Denna granskning är nu genomförd och en ny s. k. målsättning har under hösten 1988 lagts till grund för planeringen. Chefen för flygvapnet avser genomföra projektet inom den tidigare för projektet avdelade ramen. Jag kan godta planeringen och vill därvid särskilt framhålla vikten av att strilsystemet, med nuvarande ekonomiska ramar, omsätts på ett sätt som gör att dess grundläggande funktioner och samverkan med andra system säkerställs.

Den flygburna radarn är viktig för hela totalförsvaret. Den har också en säkerhetspolitisk betydelse. Jag är därför för närvarande inte beredd att slutligt acceptera en senarelagd anskaffning och anser att möjligheterna bör prövas att återgå till den tidigare planeringen.

En viktig del i 1987 års försvarsbeslut var inriktningen av jaktrobotbeväpningen. För radarjaktrobotar förutsattes ett långsiktigt program med stegvisa beslut. Inledningsvis skulle därvid den befintliga radarjaktroboten 71 modifieras i samarbete med utländsk industri. Denna modifierade robot benämns robot 71 A och avses för både JA 37 och JAS 39. Samtidigt skulle inför 1992 års försvarsbeslut klarläggas förutsättningarna för en utveckling av en svensk radarjaktrobot, robot 73, för i första hand JAS 39.

Tillgången på moderna jaktrobotar är avgörande för effekten i luft-

försvaret. Jag avser därför att noga följa utvecklingen i denna fråga. Jag utgår från att myndigheterna under år 1989 kan presentera ett underlag för beslut om projektet robot 71 A. Den långsiktiga inriktningen, bl. a. en eventuell utveckling och anskaffning av robot 73, bör övervägas i den av mig tidigare nämnda försvarskommittén inför ett avgörande i 1991 års försvarsbeslut.

För det tunga attackvapnet till JAS 39 har redovisats olika alternativ. Alternativet med s. k. tung bromsad bomb har utgått under året. Fortsatta studier och projektdefinitioner av ett tungt styrt attackvapen som skall kunna användas mot hårda mål pågår hos svensk och utländsk industri. Överbefälhavaren har i sin senaste programplan föreslagit senareläggning av anskaffning av ett tungt styrt attackvapen inom JAS-projektet till slutet av 1990-talet och utnyttjat en del av de avsatta medlen för ändamål utanför JAS-ramen. Jag accepterar inte denna planering. Planeringen för attackrobotbeväpningen skall fortsättningsvis gälla enligt inriktningen i 1987 års försvarsbeslut. Jag räknar med att beslutsunderlag för den fortsatta inriktningen av vapenprogrammet redovisas för regeringen under år 1989 så att beslut om inriktningen kan fattas under året.

Jag övergår därefter till basutbyggnaden. Överbefälhavaren anger i sin programplan ytterligare förseningar av kostnadsskäl av den pågående utbyggnaden av det s. k. Bas 90-systemet. Enligt min mening är en sådan ytterligare försening oroande eftersom vår operationsfrihet och uthållighet påverkas negativt. Jag är dock beredd att godta planeringen eftersom väsentliga utbyggnadsåtgärder vidtas i norra delen av Sverige, där bristerna för närvarande är störst.

Enligt min mening ger den planerade utvecklingen av krigsorganisationen erforderlig handlingsfrihet vid nästa försvarsbeslut, då även frågan om en eventuell fjärde J 35-division bör avgöras. Jag anser att det är en fråga för 1988 års försvarskommitté att lämna förslag om den framtida krigsorganisationsutvecklingen för flygvapnet.

Jag har i min redogörelse för inriktningen av arméstridskrafterna beskrivit konsekvenserna för den svenska försvarsindustrin om den nuvarande planeringen genomförs. Medlen för studier och utveckling av nya system och ny materiel till flygvapnet har reducerats kraftigt under de senaste åren och kommer att vara otillräckliga för att behålla utvecklingskompetensen inom delar av svensk försvarsindustri. Därmed kan statsmakternas handlingsfrihet i nästa försvarsbeslut gå förlorad.

Jag förordar därför att 100 milj. kr. avsätts för flygstridskrafterna för utveckling av bl. a. flygelektronik. Jag återkommer till detta under anslaget D 2. Flygvapenförband.

4.4.6.4 Operativ ledning m. m.

Överbefälhavaren framhåller i programplanen för 1989/90–1991/92 beträffande inriktningen för den Operativa ledningen bl. a. följande.

Det operativa ledningssystemet bör utvecklas och förbättras successivt genom att den centrala och regionala ledningsorganisationen minskar samt genom teknisk förnyelse.

En övergång till ny milöstruktur bör genomföras den 1 juli 1991.

En central flygfunktionsledning ingående i högkvarteret i krig och flygstaben i fred bör organiseras senast år 1996. I samband härmed bör första flygeskadern utgå ur freds- och krigsorganisationen.

De resurser som frigörs vid övergång till ny milöstruktur bör främst utnyttjas för att genom teknisk förnyelse öka flexibiliteten och uthålligheten i ledningssystemet.

En omorganisation av centrala och högre regionala staber bör genomföras under perioden. Den personal som inte längre behövs på central och högre regional nivå bör omplaceras till regional och lokal nivå.

Underrättelsetjänsten bör effektiviseras ytterligare varvid tekniska hjälpmedel utnyttjas i ökad utsträckning.

Jag kan i stort godta överbefälhavarens förslag till inriktning av den Operativa ledningen. Vad avser mina närmare ställningstaganden i dessa frågor får jag hänvisa till vad jag har anfört i avsnitten om *totalförsvarets gemensamma frågor, ledningen inom försvarsmakten samt organisation av försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning*.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen

dels föreslår riksdagen att godkänna vad jag har anfört om avvecklingen av äldre infanteribrigader m. m.,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om inriktningen av huvudprogrammet 1 – 4.

4.4.6.5 Gemensamma myndigheter

Jag kommer i det följande att redovisa vissa frågor som har organisatorisk betydelse för berörda myndigheter inom huvudprogrammet 5. Gemensamma myndigheter m. m.

Försvarets materielverk

Riksdagen beslöt år 1981 om en ny organisation (Org 90) för försvarets materielverk (prop. 1980/81:199, FöU 5, rskr. 21). Beslutet innebar bl. a. att en ny organisation fastställdes på huvudavdelnings- och avdelningsnivå. Central planering, personalfrågor och administrativa frågor m. m. fördes samman i en ny huvudavdelning. Dessutom inrättades en huvudavdelning för kommersiella frågor. Beslutet innebar vidare en övergång till verksgemensamma enheter för såväl teknisk beredning som inköp. Härutöver skulle verkets ledningssystem förbättras bl. a. genom en verksamhetsplanering och en aktiv ledning av organisationsutvecklingen inom verket.

Beslutet innebar vidare att statsmakterna i övrigt fastställde den allmänna inriktningen för organisationen och överlät åt myndigheten att genomföra omorganisationsarbetet. I linje härmed angavs att materielverket till regeringen senare skulle redovisa organisationsarbetet och möjligheterna att lösa förelagda arbetsuppgifter inom ramen för den nya organisationen.

Beslutet om den nya organisationen och den fortsatta inriktningen med senare uppgiftsändringar innebar att personalen successivt skulle minskas

från ca 3 600 personår år 1982 till ca 2 500 personår budgetåret 1991/92. Minskningen skulle möjliggöras främst genom ökad tillämpning av den s. k. huvudleverantörsprincipen. Denna innebär att visst tekniskt och administrativt arbete och ansvar successivt förs över från materielverket till industrin och att materielverket i princip blir systemsammanhållande för materielprojekten.

Försvarets materielverk har i en slutrapport (Kontroll 88) redovisat erfarenheterna av införandet av den nya organisationen. Jag sammanfattar slutrapporten i det följande. Den nya organisationen har enligt verket bl. a. medfört att kompetensen främst vad gäller teknik, ekonomi, systemsammanhållning och projektledning kunnat stärkas. Vidare har kostnadsmedvetandet ökat hos personalen. Genom en vidareutvecklad verksamhetsplanering samt fortsatt förbättring av ekonomi- och produktionsplaneringssystemen skapas enligt verkets uppfattning möjligheter för en successiv övergång från styrning med personalramar till kostnads- och effektstyrning av verksamheten.

Enligt verket måste arbetet med att bättre styra materielanskaffningsprocessen fortsätta och innefatta bl. a. såväl administrativa åtgärder som en successiv utbyggnad av ADB-stödet. En förbättrad styrning och därmed en effektivare materielanskaffningsprocess är emellertid i hög grad beroende av den personalram man har till förfogande. Ramen måste ge möjlighet till en rationell avvägning mellan egna personalresurser på myndighetsanslaget och köp av externa resurser på materielanslag.

Minskningen med mer än 600 personår sedan år 1982 har enligt materielverket inte gjort det möjligt att arbeta effektivt med utveckling, anskaffning och vidmakthållande av materiel. Behovet av personal för att vidmakthålla materielen för krigsförbanden underskattades i beslutet om Org 90. Erfarenheterna av tillämpningen av huvudleverantörsprincipen har visat att det inte varit möjligt att minska personalen vid verket så mycket som Org 90 förutsatte. Detta har bl. a. varit fallet i vissa större projekt där erforderlig styrning från materielverket har varit svår att upprätthålla. Enligt materielverket måste kompetens och förmåga finnas hos verket så att leveranser och systemkostnader för materielens hela livslängd kan erhållas.

Enligt materielverket behöver dock huvudleverantörsprincipen fortsättningsvis tillämpas eftersom den är en förutsättning för en rationell arbetsfördelning mellan materielverket och industrin. Användningen av huvudleverantörsprincipen bör emellertid prövas från fall till fall så att en balanserad tillämpning tar till vara de fördelar som principen kan ge.

För att kompensera minskningen av anställd personal har verket under senare år i ökad omfattning tvingats anlita konsulter. Verkets utnyttjande av konsulter uppgår till mer än 1 000 personår och kostnaderna för dessa motsvarar ungefär lönekostnaderna för verkets egen personal (ca 2 800 personår). Utnyttjandet av konsulter ställer stora krav på administration och sysselsätter därmed en inte obetydlig del av verkets personal. Bl. a. inom elektronikavdelningen med uppgifter för flygvapnet och operativ ledning har utnyttjandet av konsulter nått en nivå som enligt materielverket minskar förmågan att styra verksamheten. Enligt försvarets materi-

elverk medför det ökade beroendet av konsulter ett inte rationellt utnyttjande av resurserna inom materielverket.

Verket anser därför att det är nödvändigt att minska beroendet av konsulter. I en delrapport, som lades till grund för anslagsframställningen för budgetåret 1989/90, har materielverket anmält att det inte är möjligt att fortsätta personalminskningen enligt tidigare planering. Reduceringen av personalen bör därför upphöra under ett visst antal år för att verket därmed kan få tid för egen kompetensuppbyggnad samt återta vissa uppgifter från konsulter och industrin i syfte att ge verket möjligheter att bättre styra verksamheten. Detta arbete har redan inletts.

Överbefälhavaren biträder materielverkets förslag om en successiv övergång från personalramstyrning till kostnads- och effektivitetsstyrning. Överbefälhavaren har intet att erinra mot att personalminskningen tillfälligt avbryts samtidigt som en ny modell för styrning och ledning av arbetet kan tas fram.

Jag konstaterar att omorganisationen av materielverket har genomförts enligt statsmakternas intentioner och beslut. Att inom ramen för den nya organisationen också förbättra de interna ledningsförhållandena m. m. tar viss tid och kräver en rad administrativa åtgärder. Materielverket är dock medvetet om detta och avser att ytterligare förbättra sina system för ledning av verket och materielprocessen. För att lyckas krävs också att behovet av egen personal noga övervägs. Enligt verkets mening har härvid utnyttjandet av konsulter numera nått en omfattning som inte är acceptabel. Jag delar därför verkets uppfattning att en avlösning av konsulter mot anställd personal successivt bör genomföras. Jag vill härvid erinra om att en sådan avlösning redan har påbörjats genom att vissa medel från huvudprogrammets materielanslag har förts över till verket. Jag anser att en sådan överföring är rimlig och bör fortsättningsvis tillämpas. Givetvis bör verket härvid redovisa de personella effekterna av sådana överföringar av medel. Konsultavlösningar påverkar de tidigare ansatta personalminskningsmålen för verket och jag anser därför att styrning med personalramar bör upphöra under minst en treårsperiod. Jag anser emellertid att det är viktigt att materielverket fortlöpande följer upp och årligen redovisar rationaliseringsarbetet och kostnadseffekterna för materielanskaffningen i sin helhet. Jag har vidare under anslaget F 4. Försvarets materielverk tillfört medel för att dämpa minskningen av personal vid verket under de närmaste åren.

Kustbevakningen

Kustbevakningen är en egen civil myndighet sedan den 1 juli 1988. Verksamheten består av sjöövervakningstjänst, sjöräddningstjänst och övrig service. Myndighetens centrala ledning omlokaliseras den 1 juli 1989 från Stockholm till Karlskrona. För kustbevakningsverksamheten är landet indelat i fyra regioner och dessa är indelade i bevakningsområden. Personalen i övrigt är fördelad på kustbevakningsstationer (posteringar). Kustbevakningens verksamhet och arbetssätt karaktäriseras av stor rörlighet över stora områden längs kusten och till sjöss. Organisationen ger möjlig-

heter till snabba omprioriteringar till olika uppgifter inom verksamhetsområdet. Prop. 1988/89: 80

En viktig uppgift under programplaneprodukten blir att bygga upp kompetens och rutiner för operativ och administrativ ledning på central och regional nivå inom den nya myndigheten. Verksamheten bör som kustbevakningen framhåller i sin programplan utvecklas i en bred samverkan med andra berörda myndigheter och organisationer. Genom samlokalisering med marinen på den regionala nivån skapas förutsättningar för en effektivare sjöövervakning och för uppbyggnaden av bättre sambands- och informationssystem. Av kustbevakningens programplan framgår att det saknas underlag för att fastställa den långsiktiga inriktningen för sjöövervakningen. Enligt min mening bör underlaget för inriktningen tas fram så snabbt som möjligt sedan uppbyggnaden av den nya myndigheten har genomförts.

Kustbevakningen framhåller att det krävs en hög närvaro i de områden som övervakas för att tillsynen och kontrollen skall kunna bedrivas effektivt och för att hålla en god beredskap för räddningstjänst. Kustbevakningen kommer mot denna bakgrund att göra en översyn av den lokala organisationen i fråga om stationsnät, fördelning av fartyg samt bemannings- och tjänstgöringssystem. Enligt min mening kan en sådan översyn vara betydelsefull för att få en effektivare verksamhet och ett bättre resursutnyttjande. En avvägning bör ske mellan olika former av övervakning och möjligheterna till ökad samordning av kustbevakningens sjöövervakning med annan övervakning bör klarläggas. När det gäller miljöskyddsområdet bör förutsättningarna för ett ökat merutnyttjande av kustbevakningens resurser för även andra uppgifter och för ett samordnat utnyttjande av olika myndigheters materiel prövas. Ökade förutsättningar bör således skapas för att vid ett utsläpp av olja eller kemikalier snabbt samla olika verksamhetsområdens resurser som är lämpliga för en bekämpningsinsats. Även möjligheterna för ökad samverkan på serviceområdet bör klarläggas. Vissa av dessa frågor övervägs inom kustbevakningskommittén (Fi 1987:08) som beräknas redovisa sina förslag inom kort.

Riksdagen (prop. 1988/89: 25, FöU 9, rskr. 70) har beslutat om åtgärder som skall genomföras med anledning av utvidgad svensk fiskezon.

Frågan om beredskap för olje- och kemikaliebekämpning har behandlats i 1989 års budgetproposition (prop. 1988/89: 100 bil. 6) under avsnittet Befolkningsskydd och räddningstjänst. Jag förordar i övrigt att verksamheten inom kustbevakningen inriktas på en uppbyggnad av den centrala och regionala nivåns kompetens och rutiner samt en utveckling av samverkan med andra myndigheter. Jag förordar också en översyn av den lokala organisationen i syfte att effektivisera denna och få ett bättre resursutnyttjande.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om försvarets materielverk och kustbevakningen.

4.4.7 Redovisning av JAS 39-projektet

4.4.7.1 Bakgrund

I enlighet med riksdagens beslut (prop.1981/82:102 bil. 2, FöU 18, rskr. 374) i juni 1982 om riktlinjer för utveckling och anskaffning av JAS-systemet skall regeringen årligen orientera riksdagen om läget inom JAS 39-projektet. Grunden för JAS-projektets värdering är riksdagsbeslutet (prop. 1982/83:119, FöU 9, rskr. 271) om riktlinjer för JAS-projektet fram till år 2000. I propositionen (prop. 1987/88:100 bil. 6, FöU 11, rskr. 346) om totalförsvarets fortsatta utveckling redovisades läget inom JAS-projektet. Överbefälhavaren har därefter med underlag från chefen för flygvapnet och försvarets materielverk lämnat rapport till regeringen om läget inom JAS-projektet för tiden fram till den 1 juli 1988. I denna rapport ingår även rapport avseende det fjärde projektvärderingstillfället som avser verksamheten under tiden den 1 oktober 1986 till den 1 april 1988.

Försvarets materielverk har under år 1988 anmält att Industrigruppen JAS (IG JAS) inte följt grundkontraktet vad avser offert för delserie två. Enligt försvarets materielverk avviker de i offerten redovisade kostnaderna och villkoren i övrigt avsevärt från kontraktet. Dessa förhållanden har föranlett särskilda utredningar om möjligheterna att genomföra JAS-projektet eller ersätta det med ett utländskt alternativ. Ett haveri med det första provflygplanet inträffade i februari 1989. Konsekvenserna av haveriet kan komma att inverka på projektets framtid. Offertläget för delserie två och det inträffade haveriet behandlas i det följande under punkt 4.4.7.4.

4.4.7.2 Teknisk värdering av projektet den 1 juli 1988

I överbefälhavarens rapport den 15 oktober 1988 ingår försvarets materielverks tekniska värdering av projektet. Av denna framgår att flygplanet specificerade tekniska prestanda i allt väsentligt bedöms kunna uppnås hos serieflygplanen. De tidigare anmälda förseningarna i projektet har under året inte kunnat återtats utan har ökat ytterligare. Den flygutprovning som måste genomföras före leverans av det första serieflygplanet bedöms nu inte kunna slutföras före kontrakterad tidpunkt för den första serieleveransen. Av försvarets materielverks tekniska värdering framgår att en försening av den första serieleveransen på minst ett år bedöms som mycket sannolik. Detta kommer att påverka tidpunkten för ombeväpning av äldre flygförband till JAS 39 Gripen. En senareläggning av ombeväpningen innebär att den operativa effekten av JAS 39-systemet kommer att försenas.

Flygplanetns konfiguration har i allt väsentligt fastlagts och väsentliga delar av de elektroniska systemen har provats i ett provflygplan av Viggentyp. Förseningen av den första flygningen har främst berott på förseningar i arbetet med styrsystemet. Även andra delsystem har varit försenade men i mindre grad än styrsystemet. Arbetet med motorn (RM 12) fortlöper men vissa tekniska problem kvarstår att lösa. Bl. a. pågår arbete med att omkonstruera efterbrännkammaren för att nå upp till specificerade prestanda.

Det första provflygplanet påbörjade i december 1988 flygutprovningen. Vid den sjätte flygningen i februari 1989 totalhavererade denna prototyp. Utredning om orsakerna till haveriet pågår. Markutprovning pågår med ytterligare två av de totalt fem planerade provflygplanen i projektet.

Med reservation för vad som kan ha förorsakat haveriet konstaterar jag att JAS-projektet enligt vad som framgick vid det senaste projektvärderingstillfället i stort kommer att kunna uppnå specificerade prestanda. De sedan föregående år ökade resurserna för att återta förseningarna har under det gångna året inte givit förväntat resultat. Jag konstaterar att industrin inom väsentliga områden har underskattat arbetsvolymen för projektet. Detta medför ökade kostnader främst för IG JAS men även för andra leverantörer av materiel till projektet. Ett intensivt utprovningsprogram skall nu genomföras fram till dess scricleveranserna skall börja. Tidpunkten för leverans av operativt användbara flygplan kommer att förskjutas. Jag förutsätter att industrin i samverkan med myndigheterna fortsätter att pröva varje möjlig åtgärd för att förhindra ytterligare förseningar och att så långt möjligt återta förlorad tid samt att även begränsa ogynnsam inverkan på projektet av det beklagliga haveriet.

För flygplanets vapenprogram har redovisats olika alternativ. Jag har tidigare (avsnitt 4.4.6.3) redogjort för min syn på inriktningen av den tunga attackbeväpningen.

4.4.7.3 De ekonomiska förutsättningarna för projektet

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1982/83:119, FöU 9, rskr. 271) våren 1983 är planeringsramen för projektet fram till år 2000 24,9 miljarder kronor i prisläget februari 1981. JAS-projektet följer samma regler för priskompensation som övrig materiel inom försvarsmakten. Riksdagens beslut (prop. 1983/84:112, FöU 20, rskr. 348) under våren 1984 om det militära försvarets fortsatta utveckling m. m. innebar förändringar för JAS-projektet främst avseende ett nytt priskompensationssystem som tar hänsyn till försvarskostnadernas utlandsberoende. Försvarsbeslutet år 1987 tillförde JAS-projektet ytterligare 1,8 miljarder kronor under budgetåret 1987/88 – 1996/97 för komplettering av motmedelssystemet samt för en eventuell utökning av antalet flygplan efter nästa försvarsbeslut.

JAS-projektets planeringsram för budgetåren 1982/83 – 1999/2000 var i 1982 års riksdagsbeslut i prisläget februari 1981 25,7 miljarder kronor. 1983 års riksdagsbeslut innebar för JAS-projektet att planeringsramen skulle minska med 800 milj. kr. till 24,9 miljarder kronor. De i överbefälhavarens rapport redovisade kostnaderna utgår fortfarande från den högre planeringsramen från 1982 års försvarsbeslut.

Av överbefälhavarens rapport i oktober 1988 framgår vidare att resterande planeringsram för JAS-projektet exkl. prisreserver enligt gällande beräkningsmetoder uppgår till 33,2 miljarder kronor i prisläget februari 1988. Med reservation för de högre kostnaderna som har anmälts för delserie två av försvarets materielverk i december 1988 beräknas JAS-projektet under motsvarande tid uppgå till 33,7 miljarder kronor i samma

prisläge. Överbefälhavaren har tidigare anmält att en reducering till 1983 års nivå inte bör göras nu utan bör anstå till dess ökad säkerhet erhålls i projektet. Detta har accepterats av riksdagen.

Överbefälhavaren konstaterar i den senaste projektvärderingen (oktober 1988) att medelsförbrukningen i projektet hittills i stort följer uppgjorda betalningsplaner i grundkontraktet. De ovan nämnda förseningarna har inte ännu inneburit ökade kostnader för försvaret vad avser utvecklingen och delserie ett (flygplan 1 – 30). Förseningarna och osäkerheter beträffande de framtida kostnaderna medför dock enligt överbefälhavarens rapport att priset för delserie två (flygplan 31 – 140) är osäkert. Vidare konstaterar överbefälhavaren att den tvåsitsiga versionen av JAS (JAS 39B) tills vidare har utgått ur planeringen av kostnadsskäl. Begränsat tekniskt utvecklingsarbete för JAS 39B har genomförts till slutet av år 1988 för att göra det möjligt att även JAS 39B kan värderas i ett kommande slutligt val av utbildningssystem.

Överbefälhavaren har i sin programplan delvis omplanerat de medel som avsattes i 1987 års försvarsbeslut för anskaffning av ytterligare JAS-flygplan eller motsvarande höjning av luftförsvarseffekten. Jag accepterar inte detta förslag till omplanering utan förutsätter att den tillsatta försvarskommittén kan överväga och föreslå hur dessa medel bör användas, inför ett beslut år 1991.

Jag konstaterar att för de första 30 flygplanen följer JAS-projektet de kostnadsramar som förutsattes i grundbeslutet. För delserie två och vissa vapensystem kan ännu inte priset säkert fastställas. Jag återkommer till delserie två i det följande.

4.4.7.4 Läget i projektet i februari år 1989

Försvarets materielverk har under år 1988 anmält att IG JAS inte fullföljer grundkontraktets åtagande vad avser offert för delserie två. IG JAS offert har redovisats för försvarsdepartementet under hösten 1988. Offerten avviker enligt materielverkets hittills gjorda bedömning avsevärt från åtagandet i grundkontraktet både vad avser ekonomiska nivåer och omfattningen av övriga åtaganden för delserie två. Fortsatta diskussioner om offertens innehåll har genomförts mellan IG JAS och försvarets materielverk under november och december 1988. IG JAS har kompletterat offerten under december 1988. Försvarets materielverk har därefter den 23 december 1988 anmält resultatet av utvärderingen till regeringen. Utvärderingen visar att JAS-ramen skulle behöva ökas från 42,3 miljarder kronor till omkring 50 miljarder kronor för åren 1982 – 2000. Utöver detta tillkommer enligt överbefälhavarens mening kostnader för utveckling av och förskott för flygplanen i delserie tre som avses levereras efter sekelskiftet. Dessa kostnader ingår inte i den ursprungliga JAS-ramen. Enligt överbefälhavaren bör upp till åtta miljarder kronor tillföras JAS-projektet för detta ändamål under senare delen av 1990-talet.

Jag konstaterar att hittills redovisat underlag visar kraftiga kostnadsökningar för delserie två liksom för delserie tre. Detta förhållande och det nyligen inträffade provflygplanhavariet ger anledning att närmare studera

projektets fortsättning. Regeringen har därför nyligen givit försvarets materielverk i uppgift att närmare klarlägga de ekonomiska och tekniska frågorna i projektet. Jag förväntar mig svar från försvarets materielverk under maj 1989. Jag avser att fortlöpande hålla försvarsutskottet och 1988 års försvarskommitté orienterade om utvecklingen av projektet.

4.4.7.5 *Vissa industripolitiska aspekter på projektet*

I samband med att JAS-kontraktet slöts år 1982 lämnade IG JAS vissa utfästelser beträffande sysselsättningskapande åtgärder och teknologioverföring, som skulle genomföras under en femårsperiod, samt industriellt samarbete mellan deras utländska underleverantörer och svensk industri i vissa fall ända fram till år 2002.

I 1988 års budgetproposition (prop. 1987/88: 100 bil. 6 s. 38) redogjorde jag för det slutgiltiga utfallet av de sysselsättningskapande åtgärderna och teknologioverföringen.

Jag har av chefen för industridepartementet erfarit att hans företrädare den 22 september 1988 från IG JAS har erhållit en rapport om hittills uppnådda resultat av det industriella samarbetet med deras utländska underleverantörer.

För den fortsatta uppföljningen av IG JAS industripolitiska utfästelser finns sedan år 1986 en särskild arbetsgrupp vid industridepartementet. Arbetsgruppen har analyserat det från IG JAS redovisade materialet om genomfört industriellt samarbete samt ställt detta i relation till de utländska underleverantörernas utfästelser mot IG JAS. Hittills har drygt 20 utländska underleverantörer åtagit sig industriell samverkan med svensk industri t. o. m. år 1990 för ca 2 600 milj. kr. och totalt fram till år 2002 om drygt 5 150 milj. kr.

Arbetsgruppen har därvid för Saab Scantias underleverantörer kunnat godkänna genomförda affärer till drygt 470 milj. kr. räknat i 1981 års prisnivå. I löpande priser motsvarar detta drygt 550 milj. kr. För Ericsson Radar Electronics underleverantörer har arbetsgruppen på motsvarande sätt kunnat godkänna genomförda affärer till knappt 210 milj. kr. i löpande priser enligt avtal. För Volvo Flygmotors underleverantör GE (General Electric) har arbetsgruppen, som direkt och indirekt industrisamverkan, kunnat godkänna 1 460 milj. kr. i löpande priser. Detta motsvarar i 1982 års prisnivå ca 1 330 milj. kr. Sammantaget har således under perioden den 1 juli 1982 till den 30 juni 1988 genomförts industriell samverkan mellan IG JAS utländska underleverantörer och svensk industri till ett värde av över 2 220 milj. kr. i löpande priser.

Den särskilda arbetsgruppen konstaterar att de hittillsvarande resultaten av industriell samverkan mellan IG JAS utländska leverantörer och svensk industri kan anses motsvara förväntningarna. Vid en jämförelse mellan de olika utländska leverantörerna framgår det dock att resultaten hittills är ojämnt fördelade.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om JAS 39-projektet.

4.4.8 Ubåtsskyddsåtgärder

Ubåtsskyddsförmågan ökar successivt som följd av fattade beslut.

Ansträngningarna för att få ett slut på kränkningarna av vårt territorium skall fortsätta.

Fartyg och annan materiel tillförs och förbättras. Personalen har dessutom utvecklat en väsentligt förbättrad förmåga i ubåtsskydd.

Jag har tidigare konstaterat att ubåtsskyddsverksamheten medför stora påfrestningar för berörd personal. Satsningen på incidentberedskapen innebär vidare ökade driftskostnader och slitage på materiel med följd att andra viktiga verksamhetsområden blir eftersatta. Enligt min mening måste detta uppmärksammas ytterligare i den fortsatta planeringen.

Överbefälhavaren har på särskilt uppdrag från regeringen redovisat hur ubåtsskyddsåtgärder är inplanerade. Jag har då konstaterat att planeringen sker i enlighet med inriktningen i riksdagsbeslut (prop. 1987/88:150, FöU 13, rskr. 386).

Det är vidare min avsikt att även fortsättningsvis särskilt följa upp ubåtsskyddsverksamheten.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om ubåtsskyddsåtgärder.

4.4.9 Krigsorganisationens utveckling

Prop. 1988/89: 80

Överbefälhavaren redovisar i programplanen följande sammanställning över krigsorganisationens utveckling.

Viktigare förband (motsvarande)	Läget		
	1988	1992	1997 ²
Fördelningsstaber	8	6	6
Infanteribrigader 77	10	10	1 ⁵
Infanteribrigader 66	8	—	—
Infanteribrigad 2000	—	—	5
Norrlandsbrigader	5	5	5
Pansarbrigader	5 ¹	5 ¹	2
Mekaniserade brigader	1	1	4 ¹
Fältbataljoner	ca 100	100	90
Luftvärnsrobotbataljoner med medellång räckvidd	2	2	4
Transporthelikopterkompanier	4	4	4
Pansarvärnshelikopterkompanier	1	2	2
Försvarsområdesbataljoner	ca 90	80	85
Skyddsförband, man ³	—	16 000	110 000
Robotbåts-/kustkorvettsdivisioner	3	4	} 7
Patrullbåtsdivisioner	4	4	
Ubåtsflottiljer (motsvarande)	2	2	2
Helikopterdivisioner	4	4	3
Minröjningsflottiljer	2	2	2
Minsveparflottiljer	6	6	5
Kustartilleribataljoner, fasta	21	19	16
Kustartilleribataljoner, rörliga	7	8	8
Kustrobotbatteri	1	1	1
Bas- och underhållsbataljoner	7	9	9
Jaktflygdivisioner 35	3	3 ⁴	2 ⁴
Jaktflygdivisioner 37	8	8	8
Attackflygdivisioner 37	5,5	5,5	1,5
Spaningsflygdivisioner 37	6	6	6
Flygdivisioner JAS 39	—	—	5
Lätta attackflygdivisioner	4	4	— ⁶
Strilbataljoner	11	11	11
Basbataljoner	32	30	30

¹ Inkl. brigaden på Gotland.

² Beroende av kommande omplaneringsbehov kan ytterligare reduceringar komma att ske.

³ Delar organiseras inom marinen och flygvapnet.

⁴ Handlingsfrihet för ytterligare en J 35-division har skapats.

⁵ Utnyttjas för att organisera mekaniserad brigad i övre Norrland.

⁶ Beroende av ersättningen av SK 60.

För egen del vill jag framhålla de stora osäkerheter som för närvarande råder om den framtida krigsorganisationen. Jag anser att det av överbefälhavaren angivna läget för år 1992 i huvudsak kan ses som mål för den organisatoriska handlingsfriheten på sikt. Jag är dock inte beredd att acceptera den angivna utvecklingen av skyddsstyrkor.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om krigsorganisationens utveckling.

4.4.10 Anställd personal

4.4.10.1 Långsiktigt behov av anställd personal

Jag vill här erinra om att riksdagen i föregående försvarsbeslut (prop. 1986/87: 95, FöU 11, rskr. 310) godtagit att den tidigare strikta myndighetsvisa personalramsstyrningen ersätts av beslut om personalvolymens utveckling på lång sikt för försvarsmakten i dess helhet. Jag redovisar därför i det följande endast överbefälhavarens planering och bedömningar vad avser möjligheterna att tillgodose försvarsmaktens behov av anställd personal.

Personalvolymerna redovisas dessutom under respektive anslag. Dessa senare redovisningar grundar sig på myndigheternas anslagsframställningar och kan i vissa fall skilja sig från sammanställningen här.

Överbefälhavaren redovisar i programplanen för perioden 1989/90–1991/92 sin syn på personallägets utveckling t. o. m. budgetåret 1996/97. I följande tabeller redovisas dels personallägets utveckling räknat i personår, dels den årliga rekryteringen av yrkesofficerare via officershögskolorna.

Personallägets utveckling räknat i personår¹

	Kategori ²	Utfall 1987/88	Planerat 1989/90	Planerat 1991/92	Planerat 1996/97
Armén	Mil	8 244	8 018	7 886	7 800
	Civ	6 193	6 060	5 910	5 450
	Summa	14 437	14 078	13 796	13 250
Marinen	Mil	3 070	3 100	3 100	3 100
	Civ	2 711	2 725	2 689	2 645
	Summa	5 781	5 825	5 789	5 745
Flygvapnet	Mil	3 495	3 385	3 495	3 805
	Civ	3 396	3 436	3 447	3 407
	Summa	6 891	6 821	6 942	7 212
Operativ ledning	Mil	775	800	800	800
	Civ	2 820	2 810	2 804	2 804
	Summa	3 595	3 610	3 604	3 604
Gem. myndigheter	Mil	505	550	540	540
	Civ	5 361	5 424	4 993	4 865
	Summa	5 866	5 974	5 533	5 405
Summa	Mil	16 089	15 853	15 821	16 045
	Civ	20 481	20 455	19 843	19 171
	Summa	36 570	36 308	35 664	35 216

¹ ÖB 1988-09-30 Plan 1, 483: 63530, tabell 6.

² Inkl. intäktsfinansierad personal, exkl. yrkesofficersaspiranter, reservofficerare, frivilligtjänstgörande, lönebidragsanställda, beredskapsarbetare och arbetsvårdsfall.

	Utfall 1987/88	Planerat 1989/90	Plancrat 1991/92
Armén	395	557	423
Marinen	180	180	180
Flygvapnet	150	240	240
Summa	725	977	843

¹ ÖB 1988-09-30 Plan 1, 483: 63530, tabell 7.

² I tabellen anges det antal som slutligt anställs.

Jämfört med överbefälhavarens tidigare planering innebär detta en minskning av antalet yrkesofficerare budgetåret 1996/97 med ca 1400 personår. Detta beror huvudsakligen på att planeringen för armén anpassats till de förändringsförslag överbefälhavaren lämnat.

Överbefälhavaren bedömer att överensstämmelse mellan tillgång på och behov av yrkesofficerare inom armén kan uppnås i mitten av 1990-talet. Motsvarande balans inom marinen bedöms uppnås före år 1997. För flygvapnet gäller att behovet av flygförare och tekniker kan vara tillgodosett i början av 1990-talet medan bristen på personal för den nya basorganisationen gör att överensstämmelse mellan behov och tillgång uppnås först i slutet av 1990-talet.

Inom marinen är behovet av reservofficerare tillgodosett. Inom armén och flygvapnet bedöms behovet vara tillgodosett i mitten av 1990-talet resp. omkring år 2000.

Överbefälhavaren anger emellertid att det kommer att ta lång tid innan all personal är rätt utbildad för sina uppgifter även om det antalsmässiga behovet blir tillgodosett.

Vad avser den civila personalen uppger överbefälhavaren att han söker uppnå bästa avvägning mellan anställd personal och köpta tjänster. Inom framför allt armén behöver det långsiktiga behovet av civil personal granskas ytterligare.

4.4.10.2 Pilotfrågan

Jag kan konstatera att det avtal som slöts mellan statens arbetsgivarverk och personalorganisationerna om löne- och andra anställningsvillkor för flygförarna våren 1986 har börjat ge resultat. De stora avgångarna av flygförare till de civila flygbolagen som tidigare drabbat flygvapnet minskar.

Bland de yngre och för flygbolagen mest attraktiva piloterna finns i dag endast 15 piloter utan avtal. Huvuddelen av dessa kommer enligt chefen för flygvapnet med största sannolikhet att gå över till civila flygbolag i en nära framtid. Därefter beräknas den årliga avgången under ett antal år att bli högst sju, främst ur den grupp av äldre (40–43 år) piloter vars avtal löper ut.

För att säkerställa försörjningen av piloter i flygvapnet antas numera 40 stridspiloter till utbildning, jämfört med 20 piloter under budgetåret 1984/85. Detta har utöver avtalet inneburit att den negativa trenden

brutits. Behovet av flygförare bedöms av överbefälhavaren vara täckt i början av 1990-talet.

Erforderliga inkallelser av piloter, som är anställda i flygbolagen, för att upprätthålla flygvapnets operativa förmåga bedöms av chefen för flygvapnet kunna minskas antalsmässigt från år 1989.

Jag kan vidare konstatera att den satsning på de yngsta piloterna som gjordes i oktober 1987 i form av personliga löneplanstillägg har slagit mycket väl ut. Alla utexaminerade elever har tecknat avtal efter denna åtgärd.

Flygbolagens behov av piloter tillgodoses delvis genom rekrytering av elever som utexamineras från den statliga civila trafikflygarhögskolan (TFHS) i Ljungbyhed.

Vid TFHS har hittills 100 elever utexaminerats. För närvarande genomgår 54 elever utbildning som avslutas under år 1989. En kurs med 20 elever som utexamineras i april 1990 har börjat i januari 1989. Därmed nås också målet 60 utexaminerade elever per år. Utbildning av norska piloter pågår för närvarande med 6 elever som utexamineras i april 1989. 10 nya elever beräknas få utbildning mellan augusti och december 1989. Målet är 40 norska elever varje år. När detta mål nås beror på de norska myndigheternas möjligheter att utbilda elever vid den grundläggande utbildning i Norge som föregår utbildningen vid TFHS.

Chefen för kommunikationsdepartementet anför i budgetpropositionen (prop. 1988/89: 100 bil. 8) att han ser fördelar om luftfartsverket i kontakt med berörda flygbolag tog över kommunikationsdepartementets roll som kravställare på utbildningsvolymen vid TFHS. Han anser i det sammanhanget att det förefaller naturligt att delar av kostnadsansvaret för grundutbildning av piloter belastar luftfartssektorn. Han anser att dessa frågor bör bli föremål för fortsatta överväganden.

Jag har nyligen kommit överens med de norska och danska försvarsministrarna att utbyta erfarenheter m. m. inom pilotområdet i syfte att bl. a. analysera pilotsituationen i resp. land, utvärdera genomförda åtgärder för att kunna behålla piloterna vid försvarsmakten samt eventuellt vidtaga gemensamma åtgärder för att förbättra situationen i första hand i Danmark och Norge där pilotsituationen är mest problematisk.

Det är med tillfredsställelse jag ser den återhämtning som sker på pilotsidan och att de åtgärder som har vidtagits uppenbarligen givit positiva resultat.

4.4.10.3 Vissa övriga frågor

Som jag berörde i försvarsbeslutspropositionen (prop 1986/87: 95) har regeringen uppdragit åt försvarets forskningsanstalt att närmare kartlägga orsakerna till avgångsbenägenheten bland den anställda personalen. Forskningsanstalten har avrapporterat delar av uppdraget och räknar med att kunna slutföra studierna under innevarande budgetår.

Den översyn av det nuvarande reservofficerssystemet som jag i budgetpropositionen 1987/88 anmälde skulle slutföras senast den 31 december 1988 har på grund av vissa svårigheter med inhämtande av underlag förlängts till den 31 mars 1989.

Enligt vad jag har erfårit har statens arbetsgivarverk påbörjat förhandlingar med arbetstagarorganisationerna i syfte att åstadkomma en överenskommelse om vilka villkor som skall tillämpas för den personal som kommer att bli berörd av eventuella förändringar i försvarsmaktens organisation.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om den anställda personalen.

4.4.11 Vissa frågor rörande värnpliktiga

4.4.11.1 Marinens utbildningssystem

Inför 1987 års försvarsbeslut föreslog överbefälhavaren ett nytt utbildningssystem avseende värnpliktiga inom såväl kustartilleriet som flottan. Systemet innebär bl. a. en annan avvägning mellan grundutbildning och repetitionsutbildning än vad som nu gäller men fortfarande inom en totalt sett oförändrad utbildningstid. Det tillgodoser ökade beredskapskrav och utgör en förbättring av förbandsutbildning och samträning. I totalförsvarspropositionen (1986/87: 95, s. 79 – 80) anförde jag att systemet är principiellt lämpligt och bör få införas. Riksdagen hade ingen erinran mot vad jag anförde i denna del.

Förberedelser för införande av det föreslagna systemet har fortsatt.

Överbefälhavaren betonar betydelsen av att det nya utbildningssystemet för flottans del införs fr. o. m. budgetåret 1991/92. Vad beträffar slutligt ställningstagande till kustartilleriets utbildningssystem bör detta anstå tills den nu pågående totala översynen av marinens freds- och krigsorganisation är genomförd.

Jag förordar att ett nytt utbildningssystem för flottan införs enligt riksdagens tidigare beslut och överbefälhavarens nu preciserade förslag. Detta innebär att vissa ändringar behöver göras i värnpliktslagen (1941:967). Den längsta grundutbildningstiden för värnpliktiga i flottan behöver förlängas med – för olika värnpliktskategorier – 85 till 115 dagar. För närvarande anges grundutbildningstiderna i värnpliktslagen med en nedre och en övre gräns i dagantalet. Spännvidden är inte särskilt stor, i allmänhet mellan 25–60 dagar för de olika kategorierna. I verkställighetsföreskrifterna till lagen har dagantalet närmare lagts fast. I föreliggande förslag har, förutom att dagantalet som angetts förut höjts för de olika kategorierna med mellan 85–115 dagar, den normala spännvidden behållits för den nedre och övre gränsen. I två fall har dock den nedre gränsen inte ändrats med följd att spännvidden blivit större än det som är regelmässigt i lagen. Det gäller främst grundutbildningstiden för meniga kategori F och gruppbefäl i flottan. Den nedre gränsen har där behållits därför att den förlängda tiden inte skall gälla alla värnpliktiga inom kategorien.

Samtidigt minskas skyldigheten för värnpliktiga i flottan att fullgöra repetitionsutbildning från fem till två krigsförbandsövningar. Dessutom

sänks det högsta dagantalet för varje krigsförbandsövning med 5 dagar för meniga och gruppbefäl. För plutons- och kompanibefäl görs ingen ändring i denna del. För närvarande finns i lagen också bestämmelser som medger en förlängning av krigsförbandsövningarna för vissa värnpliktiga vid flottan. Denna bestämmelse behöver inte tillämpas inom ramen för det nya utbildningssystemet vid flottan och kan därför upphävas. Förslag till lag om ändring av värnpliktslagen (1941: 967) har upprättats inom försvarsdepartementet och bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 1.

4.4.11.2 *Försök med förkortad grundutbildning*

Överbefälhavaren har hos regeringen hemställt om att få genomföra försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga. Försöksverksamheten avses omfatta budgetåren 1989/90–1991/92 och berör årligen upp till ca 7 000 värnpliktiga vid armén och ca 300 värnpliktiga vid marinen.

Överbefälhavaren föreslår en försöksutbildning om 5 månader.

Bakgrunden till överbefälhavarens förslag om förkortad grundutbildning framgår i hans programplan för perioden 1989/90–1991/92. Överbefälhavaren anför att det finns behov av att reducera arméns krigsorganisation för att återstående delar skall kunna ges en erforderlig förmåga. Han anser vidare att det föreligger brister i förmågan att bevaka och skydda för totalförsvaret viktiga skyddsobjekt.

Överbefälhavaren föreslår i programplanen att de värnpliktiga som grundutbildas till försvarsområdesförband ges 5 månaders grundutbildning fr. o. m. år 1989/90. Inom ramen för försvarsområdesförbandens utbildning bör försök göras under perioden 1989/90–1991/92 för att klarlägga om utbildningsmålen för de s. k. skyddsförbanden kan nås med 2 1/2 månaders utbildning eller om utbildningstiden behöver vara längre än 2 1/2 månad. Överbefälhavaren föreslår vidare att 2 1/2 månaders grundutbildning för skyddsförbanden planeras fr. o. m. år 1992. De befäluttagna värnpliktiga i försvarsområdesförband och skyddsförband ges längre utbildningstid. Beträffande marinen föreslår överbefälhavaren att, i likhet med armén, förband med försvars- och skyddsuppgifter ges en grundutbildningstid om 5 resp. 2 1/2 månader.

Försöken inom armén föreslås omfatta värnpliktiga som enligt nuvarande planer främst är avsedda att grundutbildas och ingå i krigsförband som skall avvecklas eller omorganiseras. I första hand gäller detta infanteribrigader 66 M samt fristående skyttebataljoner. Överbefälhavaren anser att de frigjorda personella och materiella resurserna därvid tidigt kan utnyttjas för uppbyggnad av det territoriella försvaret i en ny struktur.

Enligt överbefälhavaren skall behovet efter år 1992 av beredskapsförband inom armén i huvudsak tillgodoses genom grundutbildning av särskilda beredskapsplutoner (kompanier). Dessa utbildas under fem månader. Huvuddelen av beredskapsförbanden avses därefter krigsplaceras i försvarsområdesförband (försvarskompanier och försvarsbataljoner).

Överbefälhavaren anser vidare att genom att förbanden i stor utsträckning rekryteras lokalt och ges en utbildning som inriktas mot resp. beredskapsuppgift kan utbildningstiden förkortas.

Försöken föreslås genomföras vid sju till tio myndigheter inom armén med en fördelning över de flesta militärområdena.

Inom marinen bör försöken omfatta värnpliktiga som enligt nuvarande planer skall ingå i basbevakningskompanier i flottan resp. beredskapsplutoner i kustartilleriet. Inom marinen berörs ca fem myndigheter av försöken.

Kostnadsbesparingarna med förkortad utbildning under perioden 1989/90–1991/92 bedöms av överbefälhavaren till 75–100 milj. kr. för armén och ca 25 milj. kr. för marinen.

På sikt kan det enligt överbefälhavaren också bli aktuellt att förändra repetitionsutbildningens omfattning med bl. a. fler och kortare övningar.

Frågan om bl. a. arméns utbildningssystem skall behandlas av den nylligen tillkallade försvarskommittén. Jag tar därför inte ställning till överbefälhavarens förslag som jag i det föregående har redovisat. Jag förordar dock att i avvaktan på nästa försvarsbeslut försök med förkortad grundutbildning får genomföras inom armén och marinen under budgetåren 1989/90–1990/91. För en mycket begränsad del avslutas försöken dock tidigast vid utgången av augusti 1991. Försöken skall för icke befälsuttagna värnpliktiga omfatta fem månaders grundutbildning. De värnpliktiga som deltar i försöken skall efter fullgjord grundutbildning krigsplaceras i försvarsområdesförband (försvarskompanier och försvarsbataljoner). Förslag till lag om försök med förkortad grundutbildning för värnpliktiga har upprättats inom försvarsdepartementet och bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 2. Enligt lagförslaget får försöken omfatta högst 5 500 värnpliktiga vid armén och högst 500 värnpliktiga vid marinen för varje utbildningsår. Försöken gäller endast kategorierna E, F och G vid armén och F och G vid marinen. I lagförslaget har angetts en högsta grundutbildningstid om 227 dagar. Orsaken till detta är att vissa värnpliktiga – kategori E inom armén – som rycker in under juni 1989 och skall omfattas av försöksverksamheten, bör fullgöra en minsta tid om ca 220 dagar i stället för 150 dagar som gäller för övriga meniga i försöksverksamheten, för att kunna slutföra sin utbildning samtidigt med övriga kategorier. För närvarande har denna kategori värnpliktiga en grundutbildningstid om lägst 290 och högst 315 dagar. Det bör ankomma på regeringen att ange de närmare villkoren för försöksverksamheten.

4.4.11.3 Värnpliktsförmåner

Jag redovisade i förra årets budgetproposition hur kontantförmånerna till värnpliktiga hade utvecklats under 1980-talet. Jag konstaterade då att dessa förmåner hade höjts i en takt som avsevärt översteg den allmänna standardhöjningen.

I juni 1988 redovisade överbefälhavaren en undersökning av de värnpliktigas ekonomiska situation. Undersökningen var upplagd så att den kunde jämföras med en liknande undersökning som gjordes år 1981.

Utan att gå in på några detaljer kan jag konstatera att jämförelsen mellan dessa båda undersökningar styrker min tidigare beskrivning av värnpliktsförmånernas utveckling.

Jag har dock beräknat medel för en höjning av värnpliktsförmånerna även budgetåret 1989/90. Efter indexuppräkning beräknar jag utrymmet för höjning av de värnpliktigas förmåner till ca 35 milj. kr.

Inom ramen för detta utrymme anser jag att dagersättningen bör höjas med 1 kr. från 30 kr. till 31 kr. Efter 230, 300 och 360 dagars tjänstgöring utges som tidigare tillägg med 15, 30 resp. 60 kr. per dag.

Vidare bör den behovsprövade familjepennningens maximibelopp för hustru höjas med 185 kr. per månad till 2 635 kr.

Det ekonomiska utrymmet medger vidare att ca 13 milj. kr. avsätts för förbättringar avseende förplägnadsersättningen.

De nu redovisade höjningarna beräknas kosta ca 25 milj. kr. Det resterande utrymmet bör avsättas för att finansiera ökade kostnader för bostadsbidrag till följd av hyreshöjningar m. m.

De förbättringar av förmånerna till de värnpliktiga som jag förordar bör genomföras den 1 juli 1989.

I tillämpliga delar bör förbättringarna också gälla andra som uppbär ersättning enligt samma grunder som värnpliktiga, t. ex. vapenfria tjänstepliktiga.

Höjningen av familjepennningen kräver ändringar i familjebidragslagen (1978:520) medan det ankommer på regeringen att besluta om övriga ändringar av förmånerna. Förslag till lag om ändring i familjebidragslagen har upprättats inom försvarsdepartementet och bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 3.

De värnpliktigas rätt till fria hemresor regleras i värnpliktsförmånsförordningen.

Det kan i sällsynta fall uppstå situationer där denna rätt kan orsaka problem. Jag tänker då på exempelvis värnpliktiga som missköter sig på ett sådant sätt att de inte längre accepteras som passagerare av det transportföretag som anlitas för de fria hemresorna. Det kan även gälla den som ådömts en påföljd i form av fritidsstraff eller extraarbete som skall verkställas på fredagkvällen efter det att övriga värnpliktiga rest hem över veckoslutet. Att förbandet i sådana fall tvingas ordna en särskild transport för de värnpliktiga som genom egen förskyllan inte kunnat utnyttja den gemensamma transporten är inte rimligt.

Jag avser därför att återkomma till regeringen med förslag till erforderliga författningsändringar så att det klargörs att det allmänna inte har någon skyldighet att ordna en särskild hemtransport i sådana fall som jag nu har berört.

4.4.11.4 Förändrad handläggning beträffande vapenfria tjänstepliktiga

Försvarets rationaliseringsinstitut har på regeringens uppdrag utrett och lämnat förslag till en förändrad organisation vad avser handläggning av ärenden om tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst. Jag avser att senare föreslå regeringen att i en proposition förelägga riksdagen förslag till förändringar som berör vapenfrinämnden, värnpliktsnämnden och nämnden för vapenfriutbildning. Jag räknar med att dessa förändringar inte kommer att medföra ökade totala kostnader.

I fråga om ändringarna i familjebidraglagen är lagstiftningen av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse. I fråga om övriga lagförslag skulle lagrådets hörande fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma genom dels att försöken med förkortad utbildning inte kan genomföras för att beaktas i tid inför nästa försvarsbeslut, dels att de ökade beredskapskraven inom marinen inte kan tillgodoses.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen

dels föreslår riksdagen att antaga förslagen

1. till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
2. till lag om försök med förkortad grundutbildning,
3. till lag om ändring i familjebidraglagen (1978:520),

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i övrigt har anfört om värnpliktiga och övriga tjänstepliktiga.

4.4.12 Försvarsmaktens mark och byggnader i Stockholmsområdet

Överbefälhavaren har inom ramen för FU 88 studerat lokaliseringen av försvarsmyndigheter i Stockholmsområdet. Arbetet har dokumenterats i FU 88 delrapport Försvarsmaktens mark och byggnader i Stockholmsområdet. Det har resulterat i följande förslag till åtgärder, som överbefälhavaren vill genomföra under förutsättning att intäkterna från avveckling av etablissemang får disponeras för försvarsändamål.

Etablissemang som föreslås behållas	Etablissemang som föreslås avvecklas
Tullinge	Solvalla
Näsby Park	Bagartorp
Ursvik	Amiralitetshuset
Tre Vapen	Fredrikshov
Artillerigården	
Militärhögskolan	
Karlbergs slott	
Militärstabsbyggnaden	
Gamla militärstabsbyggnaden	
Kanslikasernen vid f. d. K 1	
Kastellet	

Överbefälhavarens rapport remitteras för närvarande, bl. a. till de kommuner som direkt berörs av förslagen.

För egen del vill jag dels anmäla att det bör ankomma på regeringen att besluta om förändringar av det slag som överbefälhavaren har föreslagit, dels kommentera förslagen vad gäller etablissemangen Tullinge och Näsby Park.

Frågan om en eventuell avveckling av Tullinge-etablissemangen berördes i 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:100 bil. 2, FöU 18, rskr. 374).

Försvarets fastighetsnämnd fick därefter regeringens uppdrag att utreda etablissemmentets framtida användning. Nämnden har i juni 1988, mot bakgrund av överbefälhavarens då aviserade förslag i FU 88, hemställt om regeringens omprövning av uppdraget. I avvaktan på en sådan omprövning av uppdraget låter nämnden ärendet vila.

Frågan om avveckling av Näsby Park-etablissemmentet togs också upp i 1982 års försvarsbeslut. Fortifikationsförvaltningen fick därefter regeringens uppdrag att avveckla etablissemmentet. Regeringen har emellertid nyligen beslutat att det tills vidare, och i avvaktan på regeringens beslut om överbefälhavarens nu aktuella förslag, får förutsättas att etablissemmentet får behållas t. o. m. budgetåret 1991/92.

Jag räknar med att efter avslutad remissbehandling av överbefälhavarens rapport återkomma till regeringen i dessa frågor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om försvarsmaktens mark och byggnader i Stockholmsområdet.

4.4.13 Rationalisering

Överbefälhavaren redovisar i programplanen, ÖB 89–92, ett rationaliseringsmål för hela det militära försvaret och för perioden 1987–92 om 1 700 milj. kr. i prisläge februari 1988, i förhållande till budgetåret 1986/87. Rationaliseringsåtgärderna inom flygvapnet är genomarbetade och förankrade. Inom övriga huvudprogram pågår detta arbete, och en granskning och genomarbetning enligt den metod som tillämpats i flygvapnet görs under budgetåret 1988/89. I samband därmed omprövas rationaliseringsmålen för resp. huvudprogram. Sammantaget bedömer överbefälhavaren i programplanen att rationaliseringsmålet för perioden 1987–92 kan nås, men att fortsatta rationaliseringar efter hand blir svårare att genomföra.

Försvarets rationaliseringsinstitut anmäler i rationaliseringsplanen, FRP 88, att arbetet med att i organisationen förankra rationaliseringsmålen ännu inte har kommit så långt att säkerheten är särskilt hög beträffande möjligheterna att verkligen genomföra de förutsatta rationaliseringarna.

Överbefälhavaren bedömer i sin årsredovisning för budgetåret 1987/88 att möjligheterna är tillfredsställande att nå rationaliseringsmålet för perioden 1987–92 om 1 700 milj. kr.

Jag anmälde i 1988 års budgetproposition (prop. 1987/88: 100 bil. 6 p. 7.3.11.1) att jag inte ansåg det lämpligt att med dåvarande underlag föreslå riksdagen några beslut angående rationaliseringsverksamheten under perioden 1987/88–1991/92, och att jag förutsatte att överbefälhavaren i anslutning till den nu föreliggande programplanen skulle kunna redovisa genomarbetade och i organisationen förankrade rationaliseringsmål och rationaliseringsplaner. Därmed skulle underlag finnas för konkreta förslag under våren 1989.

Som jag har redovisat i det föregående avses nästa försvarsbeslut fattas våren 1991 och avse tiden efter budgetåret 1990/91. Det innebär att innevarande försvarsbeslutsperiod är fyraårig och omfattar budgetåren 1987/88 – 1990/91. Det är därmed naturligt att nu behandla rationaliseringsfrågorna i ett sådant fyraårsperspektiv.

Jag kan nu konstatera att överbefälhavarens ambition vad gäller att leda, planera och följa upp rationaliseringsverksamheten har höjts. Arbetet har emellertid visat sig vara mera omfattande och tidskrävande än vad jag bedömde för ett år sedan, och har ännu inte gett så konkreta resultat som jag då räknade med. Detta, och den avkortade försvarsbeslutsperioden som snart är till hälften avverkad, gör att jag nu bedömer det som mindre meningsfullt att statsmakterna fastställer kvantitativa rationaliseringsmål för perioden 1987–91. Det är emellertid angeläget att överbefälhavarens arbete fortsätter, och att därmed rationaliseringsverksamhetens faktiska resultat under perioden 1987–91 kan bedömas, och att även vad gäller rationaliseringsverksamheten ett förbättrat underlag kan läggas fram inför nästa försvarsbeslut.

Enligt regeringens anvisningar för nu föreliggande programplan och anslagsframställningar skall varje myndighet inom det militära försvaret vara föremål för ett fortsatt rationaliseringstryck som svarar mot det som gäller för de civila myndigheterna. Flera av myndigheterna inom huvudprogrammet Gemensamma myndigheter m. m. har inte i sina anslagsframställningar redovisat någon planerad egen rationalisering. Vid min beräkning av de anslagen har jag tillämpat det s. k. huvudförslaget.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om rationalisering.

5 Forskning och försvarsindustri

5.1 Forskning

Försvarsforskning är en viktig förutsättning för att vi skall kunna tillgodogöra oss den militärtekniska utvecklingen. Forskningen bidrar till att upprätthålla ett visst nationellt oberoende till omvärlden bl. a. vid framtagning av viktiga vapensystem. Härigenom utgör den ett betydelsefullt stöd för vår säkerhetspolitik.

Tyngdpunkten i den gemensamma försvarsforskningen bör enligt överbefälhavarens uppfattning ligga inom de områden som berör informations- och sensorteknik samt vapen, vapenverkan och skydd. Härutöver bör skyddsforskning bedrivas inom kärnvapenområdet samt beträffande biologiska och kemiska stridsmedel. Även människans roll och förmåga i det framtida kriget bör studeras.

Avdelade resurser för försvarsforskningen kräver koncentration av verksamheten till ett begränsat antal områden. Härvid bör särskilt sådana forskningsområden prioriteras där den tekniska utvecklingen går särskilt snabbt eller eljest är av stor betydelse för totalförsvarets egen utveckling.

Sådana områden är exempelvis informationsteknologi (IT), främst expertsystem med anknytning till ledningssystem och telekrigföring, samt bioteknik och kemi.

För de militärtekniska tillämpningarna bör kompetens eftersträvas inom de viktigaste delarna av följande områden:

- stridsdelsverkan,
- underrättelse-, lednings- och sambandssystem,
- kvalificerade vapensystem,
- styrd ammunition samt land- och sjöminor,
- telekrigföring,
- undervattensteknologi med försvarstillämpning samt
- splitterskydd och skydd av stridsfordon.

Forskningsstödet bör vidare, enligt överbefälhavarens uppfattning i ökad omfattning genomföras som samlade, systemorienterade insatser inom de koncentrationsområden som bedöms som väsentliga för totalförsvarets verksamhet. Sådan systemorienterad inriktning pågår beträffande ubåtsskydd, pansarvärn, samhällets funktioner i kris och krig, luftförsvar, telekrigföring, ledningssystem samt sjukvård i krig.

Via försvarets forskningsanstalt och försvarets materielverk medverkar försvaret i det nationella informationsteknologiprogrammet. Samverkan sker med såväl universitet och högskolor som industrin.

Som ett led i de påbörjade förberedelserna inför nästa fleråriga totalförsvarsbeslut och i arbetet på 1990-års forskningsproposition har försvarets forskningsanstalt fått i uppdrag att utarbeta förslag till försvarsforskningens framtida inriktning. Arbetet skall ske i samverkan med överbefälhavaren, försvarets materielverk och överstyrelsen för civil beredskap.

Jag vill betona betydelsen av att det svenska totalförsvaret kan utformas med egna värderingar och eget kunnande som grund. Försvarsforskningen skall i linje härmed stödja utvecklingen genom att tidigt upptäcka, identifi-

era och analysera sådana förändringar, dels i vår omvärld och dels inom landet, vilka har betydelse för våra försvarsansträngningar. Försvarsforskningen skall vidare lämna underlag för erforderlig anpassning inom totalförsvaret. Sveriges alliansfria politik gör att vi måste sätta målen högt i dessa hänseenden och innebär att den svenska försvarsforskningen måste ha hög kvalitet.

Jag erinrar också om det senast fattade totalförsvarsbeslutet (prop. 1986/87: 95, FöU 11, rskr. 310), beträffande riktlinjerna för den framtida försvarsforskningen.

5.2 Försvarsindustri

En egen försvarsindustri med kapacitet att utveckla, tillverka och underhålla försvarsmateriel är en betydande säkerhetspolitisk tillgång. En egen försvarsindustri är därtill en förutsättning för att vi självständigt skall kunna utveckla, tillverka och vidmakthålla försvarsmateriel under kriser och krig. I 1987 års totalförsvarsbeslut framhöll riksdagen bl. a. att industrins förmåga att hålla samman utveckling och tillverkning av kvalificerad försvarsmateriel så långt möjligt bör bevaras. Det kan ändå inte undvikas att inköp från utlandet av tekniskt kunnande, komponenter och delsystem kommer att bestå och även öka i omfattning. Ett sådant samarbete med utländsk industri bygger på förutsättningen att en hög teknisk och industriell kompetens även fortsättningsvis kan upprätthållas inom svensk försvarsindustri.

Försvarsindustrins förmåga och möjligheter att bevara sin kompetens, kapacitet och konkurrensförmåga är också beroende av möjligheterna till export. Att enbart lita till svenska försvarets planerade beställningar av utveckling och produktion ger inte tillräcklig beläggning vid industrin för en produktion till rimliga kostnader med bibehållande av en hög teknisk nivå.

Överbefälhavaren anför att i förhållande till föregående programplan har förutsättningarna i årets planering ytterligare försämrats. För att skapa balans mellan uppgifter och resurser har den materiella förnyelsen ytterligare skjutits på framtiden eller reducerats. Medel för forskning och utveckling har därför inom många områden inte kunnat avdelas eller tillgodoses enligt planerade behov. Detta innebär enligt överbefälhavaren, att den breda industriella förmågan inte längre kan behållas i tillräcklig omfattning.

Överbefälhavaren anser att om den låga beläggningen inte kan kompenseras med export kommer detta att leda till större anpassningsåtgärder för industrin än vad som förutsattes i 1987 års försvarsbeslut. Det kan härvid inte uteslutas att någon industri väljer att avveckla sin utvecklings- och produktionskapacitet inom något område.

Överbefälhavaren har prövat möjligheterna att omfördela medel för att öka antalet utvecklingsuppdrag inom svensk industri. Nuvarande ekonomiska situation innebär dock, enligt överbefälhavaren att det endast varit möjligt att lägga ut begränsade studieuppdrag de närmaste åren. Från år

1989 krävs nya objekt för utveckling inom bl. a. pjäs-, ammunitions- och robotområdena. I annat fall torde avvecklingsalternativ bli en realitet.

För produktion inom industrin är beläggningen, bl. a. med anledning av exportbeställningar, acceptabel till i början av 1990-talet, med undantag för varvsindustrin, som behöver nybeställningar redan år 1990.

Som jag tidigare har framhållit i avsnitt 4.4.7 Redovisning av JAS 39-projektet går utvecklingsarbetet med JAS 39 i dess grundversion in i sin slutfas. Det är enligt överbefälhavaren önskvärt att teknisk kompetens kan hållas kvar inom flygindustrin genom att utvecklingsarbete kan påbörjas för en tvåsitsig version av JAS (JAS 39 B) och/eller en vidareutvecklad version av JAS-flygplanet (JAS 39 C). Utan sådana insatser kommer efter hand svårigheter att uppstå beträffande anpassning av flygplan 37- och 39-systemen till de framtida hoten. Riksdagsbeslutet år 1982 angående JAS 39 förutsatte en utvecklingspotential och tillverkning efter år 2000. Detta beslut löper en påtaglig risk att inte kunna fullföljas.

För att bibehålla handlingsfriheten inom angelägna industrisektorer fram till nästa försvarsbeslut föreslår överbefälhavaren i sitt yttrande över anslagsframställningarna avseende budgetåret 1989/90 att ytterligare 650 milj. kr. tillförs studier, utveckling och projektering av ny materiel. Vidare framhåller han att för detta ändamål erfordras ytterligare medel innan nästa försvarsbeslut tar vid.

Jag konstaterar att den föreslagna planeringen av inhemsk materielförnyelse innebär en mycket låg beläggning i närtid för studier och utveckling av nya system. För vapen-, ammunitions- och robotindustrin kan detta komma att medföra en avveckling av viktig kompetens. Avsaknad av medel för utvecklingsprojekt kan på längre sikt också leda till en avveckling av ytterligare inhemska industriresurser och medföra ett ökat utlandsberoende. Att ta tillbaka förlorad kompetens tar lång tid och är kostsam att åter bygga upp. Nedläggning inom vissa industrisektorer kan troligen heller inte återtas.

I 1987 års försvarsbeslut anfördes bl. a. att med utgångspunkt från försvarets långsiktiga behov finns ingen obehövlig industriell kompetens. Däremot finns det ett flertal områden där den svenska försvarsindustrins kapacitet behöver anpassas till försvarsmaktens behov av materiel och till rimliga exportantaganden. Jag anser att försvarsbeslutets slutsatser i allt väsentligt fortfarande gäller. Jag anser också att försvarsmaktens planering i högre grad än vad som i dag är fallet måste anpassas till industrins behov av jämnare beläggning för utveckling och produktion. Enligt min uppfattning innebär emellertid bristen på tillgängliga medel för materielförnyelse att försvarsindustrin nu står inför anpassningsåtgärder som i vissa fall även kan komma att kräva strukturförändringar.

Jag vill i detta sammanhang peka på att 1988 års försvarskommitté har till uppgift att överväga och lämna förslag beträffande ambitionsnivån för framtida tillgång till inhemsk kapacitet för forskning, studier, utveckling och produktion för totalförsvarets räkning. Försvarsindustrin står dock redan i närtid inför stora problem. Den mycket begränsade satsningen på utveckling innebär att industrins tekniska kompetens snabbt kan komma att reduceras. Enligt min uppfattning måste därför åtgärder snarast vidtas

som bibehåller utvecklingskompetensen inom svensk försvarsindustri inom väsentliga områden fram till nästa totalförsvarsbeslut. Prop. 1988/89: 80

För att bibehålla handlingsfrihet fram till nästa försvarsbeslut förordar jag att 380 milj. kr. tillförs den militära utgiftsramen för studier och utveckling av ny materiel. Jag förordar vidare att dessa medel bör avsättas för utveckling av bl. a. vapen och ammunition, robotsystem, stridsfordon och elektronik. Jag har närmare kommenterat detta under resp. försvarsgrens materielanslag (avsnitt 6).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om vissa frågor rörande forskning och försvarsindustri.

6 Anslagsfrågor för budgetåret 1989/90

Fjärde huvudtiteln

B. Arméförband

Chefen för armén är programmyndighet för huvudprogrammet Arméförband. Verksamheten finansieras från följande anslag.

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet

B 2. Arméförband: Anskaffning av materiel

B 3. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet

1987/88 Utgift 7 159 251 183

1988/89 Anslag 7 055 000 000

1989/90 Förslag 7 353 000 000

Verksamheten under anslaget består av utbildning för och vidmakthållande av arméns krigsförband samt upprätthållande av insats- och mobiliseringsberedskap m. m.

Antalet anställda inom armén, omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 15 749, varav 8 222 yrkesofficerare, 245 frivilligt tjänstgörande, 853 yrkesofficersaspiranter och 6 429 civila (exkl. lönebidragsanställda och beredskapsarbetare).

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1987/88		1988/89	1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén
Antal utexaminerade yrkesofficerare	400	390	500	500
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	35 000	35 600	35 000	35 000
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	9 384	9 299	9 180	9 259 ¹
Repetitionsutbildning				
Antal man	47 800	39 400	42 200	47 700 ²
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	650	550	575	640 ²

¹ Härtill skall läggas 200 000 tjänstgöringsdagar, eftersom försöken med förkortad grundutbildning inte skall omfatta befälsuttagna (se s. 58).

² Härtill kommer 9 800 värnpliktiga (131 000 tjänstgöringsdagar) som en följd av förslaget att öka medelstillelningen för repetitionsutbildning med 150 milj. kr.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredra- ganden	
Arméförband:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet	1 963 900	2 221 351	2 085 800	2 082 500		} 7 353 000
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	430 800	461 500	452 400	446 800		
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	744 000	746 900	845 300	932 100		
Grundutbildning av värnpliktiga	2 762 200	2 969 600	2 906 900	2 936 800		
Repetitionsutbildning	581 100	572 900	560 700	585 300		
Allmän ledning och förbandsverksamhet för delprogrammet Hemvärnet	196 000	187 000	203 900	208 500		
Kostnader	6 678 000	7 159 251	7 055 000	7 192 000	7 353 000	
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Medgiven prisreglering	590 600	—	—	—	—	
Medelsbehov	7 268 600	7 159 251	7 055 000	7 192 000	7 353 000	

Budgetåret 1989/90

Chefen för armén

Chefens för armén planering bygger på resultatet av utredningarna om arméns krigsorganisation, grundorganisation och utbildningssystem och kan komma att förändras beroende på när och vilka beslut som statsmakterna fattar.

Enligt inriktningen i 1987 års försvarsbeslut prioriteras även i fortsättningen personalåtgärder och grundutbildning. Detta innebär att det blir möjligt att uppnå målen för grundutbildningen, dvs. godkänd förmåga att lösa huvuduppgiften, och att medel har avsatts för en fortsatt hög rekrytering. Dessa prioriteringar medför att minskningen av repetitionsutbildningen i förhållande till behoven fortsätter.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 260,4 milj. kr.

B. Omplanering

Efter planerings- och budgetdialoger med militärbefälhavarna m. fl. har verksamheten vid den slutliga planeringen och budgeteringen för budgetåret 1988/89 reducerats med 40,4 milj. kr. och omplanerats i förhållande till ett med den verkliga prisutvecklingen omräknat regleringsbrev.

C. Uppgiftsförändringar

Inom den ram som överbefälhavaren har anvisat för huvudprogrammet Arméförband har chefen för armén planerat vissa uppgiftsförändringar och därav följande kostnadsminskningar om totalt 83 milj. kr. i huvudsak enligt följande.

1. Volymändringar (exkl. rationaliseringar) ökar kostnaderna med 34,6 milj. kr.

2. Rationaliseringar minskar kostnaderna med 43,1 milj. kr. I rationaliseringarna ingår bl. a. personalminskningar, effektiviseringar inom materielunderhållsområdet (projekt FUKA) och fastighetsdriften (FF-90) samt bättre anskaffningsplanering och effektivare inköpsverksamhet mot bakgrund av projektet IKA, inköpskostnadsanalys.

3. Försök med förkortad grundutbildning minskar kostnaderna med 74,5 milj. kr.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och chefens för armén anslagsänkande.

Föredragandens överväganden

Beträffande inriktningen av verksamheten under programplaneperioden får jag hänvisa till vad jag har anfört i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling.

Jag kan i huvudsak godta chefens för armén förslag till uppgifter för budgetåret 1989/90. Vid min beräkning av kostnader för uppdragen och medelsbehov för anslaget har jag utgått från chefens för armén beräkning.

Som jag har angett i det föregående (s. 17 och 37) bör repetitionsutbildningen ökas jämfört med chefens för armén förslag. Jag har beräknat 150 milj. kr. för detta ändamål.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budget-
året 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 7 353 000 000 kr.

B 2. Arméförband: Anskaffning av materiel

1987/88 Utgift	2 172 100 000 ¹
1988/89 Anslag	2 145 000 000
1989/90 Förslag	2 409 000 000

¹ Varav 107,8 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels materielunderhåll, som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övning vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationen och av viss materiel för fredsbruk samt dels utveckling av materiel för armén. Verksamheten inriktas genom tilldelning av beställningsbemyndiganden medan anskaffningstidpunkt och anskaffningstakt bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1988 7 094 734 237 kr. För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 4 277,5 milj. kr. och anvisat ett anslag av 2 145 milj. kr.

Den beräknade bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (7 094 734 237 + 4 277 500 000 - 2 145 000 000) 9 227 234 237 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.
Arméförband:						
Anskaffning av materiel m. m. för delprogrammen 1.1 - 1.99	3 616 600	2 418 300	1 731 000	3 017 600	2 181 000	3 123 600
Återanskaffning av viss materiel	-	-	-	-	289 000	-
Kostnader	3 616 600	2 418 300	1 731 000	3 017 600	2 470 000	3 123 600
Prisreglering	+ 800 000	-	+ 645 900	-	+ 742 400	-
Justering på grund av						
- betalningsförskjutningar	-	- 133 300	-	- 314 600	-	- 314 600
- inkomster	- 140 000	- 140 000	- 400 000	- 400 000	- 400 000	- 400 000
Medelsbehov	-	2 145 000	-	2 303 000	-	2 409 000
Bemyndigandebehov	4 277 500	-	1 976 900	-	2 812 400	-

Budgetåret 1989/90

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 2 303 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 976,9 milj. kr. inhämtas.

Under budgetåret studeras möjligheter till produktion av artilleriammunition för bekämpning av pansrade fordon. Utvecklingen av stridsfordon 90 fortsätter och projektdefinition för ett framtida svenskt luftvärnsrobot-system beställs. Vidare anskaffas reservdelar för robotsystem 56 BILL. Luftvärnsrobotsystem 90 kompletteras med bl. a. IK-utrustning. STRIX-granaten beställs och förbättringar av den materiella beredskapen inom prioriterade områden fortsätter. Bland övriga planerade åtgärder kan nämnas fortsatta REMO-åtgärder på pansarbandvagn 302, omsättning av mindre elverk samt fortsatt anskaffning av det nya fältuniformssystemet.

Fördelningen av de beställningsbemyndiganden som begärs för budgetåret 1989/90 framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1988; 1 000-tal kr.).

Objekt	Bemyndigande
<i>Stegobjekt</i>	180 000
Luftvärnsfunktionen Artilleriammunition för pansarvärn	
<i>Övriga objekt</i>	1 551 000
Övrig materielutveckling, materielanskaffning och centralt vidmakthållande	

Därutöver har bemyndiganden om 645,9 milj. kr. begärts för prisreglering.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar föreslår överbefälhavaren att anslaget ökas med 2 665 000 kr. som ramanpassning och förs upp med 2 305 665 000 kr. I övrigt lämnar överbefälhavaren chefens för armén anslagsframställning utan erinran.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet under anslaget framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och anslagsmedel. Jag har därvid beräknat bemyndiganden för bl. a. återanskaffning av övningsammunition för armén och speciallivsmedel för försvarsmakten, som tidigare har redovisats över avräkningskonton. Jag har vidare tagit hänsyn till den inriktning som jag har förordat i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling. Mot bakgrund av vad jag har anfört under avsnittet 4.4.3.3 Säkerheten i planeringen för försvarsbeslutsperioden har jag fört över vissa resurser från detta anslag till anslaget F 21. Reserv för det militära försvaret. I avsnittet 4.4.2 har jag redovisat min syn på behovet att bibehålla handlingsfriheten inom angelägna industrisektorer fram till nästa försvarsbeslut. Mot denna bakgrund har jag som förstärkning för studier och utveckling av ny materiel beräknat 175 milj. kr.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (9 227 234 237 + 2 812 400 000 - 2 409 000 000) 9 630 634 237 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 9 400 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. och utvecklingsarbete för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 812 400 000 kr.,

dels till *Arméförband: Anskaffning av materiel* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 2 409 000 000 kr.

B 3. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

1987/88 Utgift	168 182 519
1988/89 Anslag	135 000 000
1989/90 Förslag	203 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad m. m. av och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder i lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för armén samt markförvärv för dessa ändamål och för övnings- och skjutfält m. m.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89	1989/90	
	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:			
Markanskaffning för delprogrammet			
Gemensamma produktionsresurser	3 100	2 200	
Nybyggnad m. m. för delprogrammet			
Gemensamma produktionsresurser	101 435	115 800	
Centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder för delprogrammet			216 300
Gemensamma produktionsresurser	72 030	96 300	
Utrednings- och projekteringskostnader	15 000	14 000	
Summa	191 565	228 300	216 300
Inkomster från bostäder, försäljning av mark och byggnader samt vissa ränteinkomster	-15 000	-13 000	-13 000
Överplanering	-41 565	-300	-300
Beräknat medelsbehov	135 000	215 000	203 000

Budgetåret 1989/90

Chefen för armén

Medelsbehovet beräknas till 215 milj. kr. enligt vad som framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Kostnaderna för primäruppdragen beräknas till totalt 228,3 milj. kr., varav

– för markanskaffning 2,2 milj. kr.,

- för nybyggnad 115,8 milj. kr. Härav beräknas 81,8 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90, Prop. 1988/89: 80
- för ombyggnad 96,3 milj. kr. Härav beräknas 47,4 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och chefens för armén anslagsäskande.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret
1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 203 000 000 kr.

C. Marinförband

Chefen för marinen är programmyndighet för huvudprogrammet Marinförband. Verksamheten finansieras från följande anslag.

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet

C 2. Marinförband: Anskaffning av materiel

C 3. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet

1987/88 Utgift 2 312 815 367

1988/89 Anslag 2 221 000 000

1989/90 Förslag 2 363 000 000

Verksamheten under anslaget består av utbildning för och vidmakthållande av marinens krigsförband samt upprätthållande av insats- och mobiliseringsberedskap m. m.

Antalet anställda, omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 6 283, varav 3 055 yrkesofficerare, 53 frivilligt tjänstgörande, 414 yrkesofficersaspiranter och 2 761 civila (exkl. lönebidragsanställda).

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1987/88		1988/89	1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen
Antal utexaminerade yrkesofficerare	165	185	175	180
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	6 124	5 700	6 006	6 017
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	1 864	1 842	1 842	1 835
Repetitionsutbildning				
Antal man	4 000	3 000	5 900	3 000 ¹
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	40	31	58	31 ¹

¹ Härtill kommer 4 400 värnpliktiga (54 000 tjänstgöringsdagar) som en följd av förslaget att öka medlen för repetitionsutbildning med 50 milj. kr.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för Föredra- marinen ganden	
Marinförband: Ledning och för- bandsverksamhet					
Kostnader	2 110 000	2 305 615	2 241 000	2 352 000	2 391 000
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter av isbrytar- verksamhet	-26 000	-	-26 000	-28 000	-28 000
Övriga intäkter/utgifter m. m.	-	-600	-	-	-
Överplanering, reserver m. m.	24 000	+7 800 ¹	+ 6 000	+ 6 000	-
Medgiven prisreglering	165 500	-	-	-	-
Medelsbehov	2 273 500	2 312 815	2 221 000	2 330 000	2 363 000

¹ Skillnad mellan kostnader till internpriser och faktiska utgifter.

Budgetåret 1989/90

Chefen för marinen

Verksamheten inriktas på att producera förband med förmåga att lösa huvuduppgiften omedelbart efter mobilisering. Härutöver vidtas liksom tidigare omfattande åtgärder för att förbättra beredskapen bl. a. mot främmande undervattensverksamhet.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 82,9 milj. kr.

B. Justering

En analys av utfallet budgetåret 1987/88 visar att en uppjustering av lönekostnaderna med 4 067 000 kr. är nödvändig.

C. Uppgiftsförändringar

1. Förstärkningen av skyddet mot främmande undervattensverksamhet enligt prop. 1987/88: 150 innebär att kostnaderna inom anslaget ökar med 14 milj. kr., främst för underhåll, drift och personalkostnader.

2. På grund av att vissa minsvepare utgår ur organisationen minskar underhållskostnaderna (-3,5 milj. kr.).

3. En del av kostnadsansvaret vid haverier överförs från anslaget C 2. (+ 2 milj. kr.).

4. Viss anskaffning av ammunition samt utbildning drår ökade kostnader (+ 3,5 milj. kr.).

Chefen för marinen föreslår att anslaget förs upp med 2 330 milj. kr.

Överbefälhavaren tillstyrker chefens för marinen planering och föreslår att anslaget förs upp med 2 330 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Beträffande inriktningen av verksamheten under programplaneperioden får jag hänvisa till vad jag här anfört i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling (s.00).

Jag kan i huvudsak godta vad chefen för marinen har anfört om verksamheten under budgetåret 1989/90. Jag har räknat med att kostnaderna reduceras till följd av försöken med fem månaders grundutbildning för vissa värnpliktiga. Som jag har angett i det föregående (s. 17 och 40) bör repetitionsutbildningen ökas jämfört med chefens för marinen förslag. Jag har beräknat 50 milj. kr. för detta ändamål.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 2 363 000 000 kr.

C 2. Marinförband: Anskaffning av materiel

1987/88 Utgift	1 733 479 424 ¹
1988/89 Anslag	1 891 000 000
1989/90 Förslag	2 240 000 000

¹ Varav 21,2 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels översyner av stridsfartyg och åtgärder på grund av haverier m. m., dels materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övning vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationen och av viss materiel för fredsbruk samt dels utveckling av materiel för marinen. Verksamheten inriktas genom tilldelning av beställningsbemyndiganden medan anskaffningstidpunkt och anskaffningstakt bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1988 4 376 548 149 kr. För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 725 700 000 kr. och anvisat ett anslag av 1 891 000 000 kr.

Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (4 376 548 149 + 1 725 700 000 - 1 891 000 000) 4 211 284 149 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.
Marinförband:						
Anskaffning av materiel m. m. för delprogrammen 2.1 – 2.99	1 477 800	2 056 000	1 929 200	2 596 000	1 805 000	2 427 000
Återanskaffning av viss materiel	–	–	–	–	30 000	–
Reserv	–	–	–	+ 20 000 ¹	–	+ 20 000
Kostnader	1 477 800	2 056 000	1 929 200	2 616 100	1 835 000	2 447 000
Prisreglering	+ 249 900	–	+ 400 100	–	+ 460 000	–
Justering på grund av						
– betalningsförskjutningar	–	– 150 000	–	– 205 100	–	– 205 000
– inkomster	– 2 000	– 15 000	– 2 000	– 2 000	– 2 000	– 2 000
Medelsbehov	–	1 891 000	–	2 409 000³	–	2 240 000
Bemyndigandebehov	1 725 700	–	2 327 300²	–	2 293 000	–

¹ För teknisk fördyring m. m.

² Varav 509 milj. kr. som tilläggsäskande.

³ Varav 230 milj. kr. som tilläggsäskande.

Budgetåret 1989/90*Chefen för marinen*

Anslaget bör föras upp med 2 409 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 2 327,2 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena är avsedda bl. a. för utveckling och anskaffning av tunga kustrobotar och ubåtar samt livstidsförlängningar och modernisering av ubåtar. Dessutom avses anskaffas sambands- och stridsledningsmateriel samt ubåtsskyddsmateriel.

Fördelningen av de beställningsbemyndiganden som begärs för budgetåret 1989/90 framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1988; 1 000-tal kr.).

Objekt	Bemyndigande
<i>Systemplaneobjekt</i>	
Ytstridsfartyg 2000	}
Ubåt 2000	
Tung kustrobot	
<i>Stegobjekt</i>	
Marint stridsledningssystem	}
Nytt radiosystem	
Modernisering av patrullbåtar	
<i>Övriga regeringsobjekt</i>	
Livstidsförlängning ubåt typ Sjöormen	}
Modernisering ubåt typ Näcken	
<i>Övriga objekt</i>	761 300
Övrig materielutveckling, materielanskaffning och centralt vidmakthållande	
<i>Tilläggsäskande</i>	509 000
Ubåtsjaktflygplan	
Vapenutrustning	
Analysutrustning	
Hydrofon- och radarmateriel m. m.	

Därutöver har bemyndiganden om 400,1 milj. kr. begärts för prisreglering.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar föreslår överbefälhavaren att anslaget reduceras med chefens för marinen tilläggsäskande på 230 milj. kr. och att det utökas med 2 210 000 kr. som ramanpassning och att det förs upp med 2 180 057 000 kr. Överbefälhavaren tillstyrker dock tilläggsäskandet – för att kunna fullfölja utbyggnaden av ubåtsskyddet – om statsmakterna för detta ändamål ökar den militära utgiftsramen i samma omfattning. I övrigt lämnar överbefälhavaren chefens för marinen anslagsframställning utan erinran.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet under anslaget framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och anslagsmedel. Jag har därvid beräknat bemyndiganden för bl. a. återanskaffning av övningsammunition, som tidigare har redovisats över avräkningskonton. Jag har vidare tagit hänsyn till den inriktning som jag har förordat i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling. Mot bakgrund av vad jag har anfört under avsnittet 4.4.3.3 Säkerheten i planeringen för försvarsbeslutsperioden har jag fört över vissa resurser från detta anslag till anslaget F 21. Reserv för det militära försvaret. I avsnittet 4.4.2 har jag redovisat min syn på behovet av att bibehålla handlingsfriheten inom angelägna industrisektorer fram till nästa försvarsbeslut. Mot

denna bakgrund har jag som förstärkning för studier och utveckling av ny materiel beräknat 105 milj. kr.

Med utnyttjande av de belopp som jag har tagit upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (4 211 284 149 + 2 293 000 000 - 2 240 000 000) 4 284 284 149 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 4 000 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. och utvecklingsarbete för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 293 000 000 kr.,

dels till *Marinförband: Anskaffning av materiel* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 2 240 000 000 kr.

C 3. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

1987/88 Utgift	141 630 964
1988/89 Anslag	110 000 000
1989/90 Förslag	139 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad m. m. av och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder i lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för flottan och kustartilleriet samt markförvärv för dessa ändamål och för övnings- och skjutfält m. m.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Prop. 1988/89: 80

Uppdrag m. m.	1988/89	1989/90	
		Chefen för marinen	Föredra- ganden
Markanskaffning för del- programmen För krigsorganisationen gemensamma resurser		0	0
Nybyggnad m. m. för del- programmen			
Ledningsförband		26 000	26 000
Flyg- och helikopterförband		0	0
Ytstridsfartygsförband		0	0
Ubåtsförband		0	0
Minröjningsförband		0	0
Fasta KA-förband	} 115 300	24 500	24 500
Rörliga KA-förband		4 000	4 000
Bas-underhållsförband		27 600	27 600
För krigsorganisationen gemen- samma resurser		25 500	25 500
Fredsorganisation		37 800	37 800
Utrednings- och projekteringskost- nader		10 000	10 000
Summa kostnader	115 300	155 400	155 400
Inkomster	-5 300	-3 400	-3 400
Överplanering reserver m. m.		-13 000	-13 000
Beräknat medelsbehov	110 000	139 000	139 000

Budgetåret 1989/90

Chefen för marinen

Medelsbehovet beräknas till 139 milj. kr. enligt vad som framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Kostnaderna för uppdragen beräknas till totalt 155,4 milj. kr., varav för ny- och ombyggnad 145,4 milj. kr. Härav beräknas 50,7 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 139 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 139 000 000 kr.

D. Flygvapenförband

Chefen för flygvapnet är programmyndighet för huvudprogrammet Flygvapenförband. Verksamheten finansieras från följande anslag.

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet

D 2. Flygvapenförband: Anskaffning av materiel

D 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet

1987/88 Utgift 3 614 717 634

1988/89 Anslag 3 422 600 000

1989/90 Förslag 3 742 000 000

Verksamheten under anslaget består av utbildning för och vidmakthållande av flygvapnets krigsförband samt upprätthållande av insats- och mobiliseringsberedskap m. m.

Antalet anställda inom flygvapnet, omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 7 484, varav 3 499 yrkesofficerare, 193 frivilligt tjänstgörande, 357 yrkesofficersaspiranter och 3 435 civil personal (exkl. lönebidragsanställda).

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1987/88		1988/89	1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet
Antal flygtimmar	91 640	83 200	92 300	96 000
Antal utexaminerade yrkesofficerare	155	162	160	240
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	4 400	5 000	4 700	4 700
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	1 355	1 530	1 539	1 550
Repetitionsutbildning				
Antal man	12 295 ¹	4 300	7 800	9 100
Antal tjänstgöringsdagar (1 000-tal dagar)	110,3 ¹	45,0	80,0	94,6

¹ I regeringsbeslut den 3 december 1987 har medgivits att repetitionsutbildningen får minskas till 8 100 man och 64 000 tjänstgöringsdagar.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89	1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för Föredra- flygvapnet ganden	
Flygvapenförband: För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	433 700	442 878	430 000	} 3 799 000	} 3 765 000
Jaktförband	579 800	404 093	367 000		
Attackförband	299 400	320 066	306 000		
Spaningsförband	155 500	152 316	161 000		
Flygtransportförband	101 800	145 795	135 000		
Basförband	801 400	969 002	876 000		
Gemensamma produk- tionsresurser	907 400	1 263 198	1 170 600		
Kostnader	3 279 000	3 697 348	3 445 600	3 799 000	3 765 000
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter	-23 000	-82 631	-23 000	-23 000	-23 000
Överplanering, reserver m. m.					
Medgiven pris- reglering	330 000				
Medelsbehov	3 586 000	3 614 717	3 422 600	3 776 000	3 742 000

Budgetåret 1989/90

Chefen för flygvapnet

Den under budgetåret 1985/86 påbörjade ökade rekryteringen av flygförare och officerare inom det tekniska facket fortsätter.

Flygtiden på krigsflygplanssystemen planeras att ökas.

Utveckling av ett gemensamt lednings- och informationssystem samt organisation för ledning av flygförbanden fortsätter.

Planering och projektering för att successivt omsätta stridsledningcentralerna fortsätter.

Utbildningen inom flygvapnets flygdivisioner inriktas mot att behålla stridsförmågan samt att ersätta avgångarna ur krigsdivisionerna.

Införande av flygbassystem 90 fortsätter.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 detaljmotiveras på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 64,9 milj. kr.

B. Uppgiftsförändringar m. m.

1. Personalkostnaderna ökar med 104 milj. kr. på grund av gynnsammare personalutveckling än beräknat samt vissa löneökningar utöver vad som planerats.

2. Överflyttning av vissa byggnadsunderhållsätgärder från huvudproduktionsområde 3 medför att kostnaderna ökar med 18 milj. kr.

3. Övergång från flygplan 35 till flygplan JA 37 och en ökning av antalet flygtimmar innebär att materielunderhållskostnaderna ökar med 74 milj. kr.

4. Ökat flygtidsuttag ökar drivmedelskostnaderna med 20 milj. kr. samt ammunitionskostnaderna med 5 milj. kr.

5. Ökad rekrytering och utbildning av främst flygande personal och yrkesofficerare i teknisk tjänst medför ökade rese- och traktamentskostnader med 30 milj. kr.

6. Kostnader för köp av flygtrafikledning från luftfartsverket ökar med 15 milj. kr.

7. Ökad repetitionsutbildning medför att kostnaderna för värnpliktsförmåner ökar med 6 milj. kr., livsmedelskostnaderna med 2 milj. kr. samt övriga kostnader med 5,5 milj. kr.

8. Övriga kostnader och anpassning till faktiskt utfall ökar kostnaderna med 9 milj. kr.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren föreslår att anslaget reduceras med 16 milj. kr. som ramanpassning. I övrigt tillstyrker överbefälhavaren planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 3 760 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Inriktningen av verksamheten under programplanepperioden framgår av avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling.

Jag kan i huvudsak godta vad chefen för flygvapnet har anfört om verksamheten.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 3 742 000 000 kr.

D. 2. Flygvapenförband: Anskaffning av materiel

Prop. 1988/89: 80

1987/88 Utgift 5 243 056 055¹

1988/89 Anslag 5 241 000 000

1989/90 Förslag 5 304 000 000

¹ Varav 170,5 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels materielunderhåll, som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övning vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationen och av viss materiel för fredsbruk samt dels utveckling av materiel för flygvapnet. Verksamheten inriktas genom tilldelning av beställningsbemyndiganden medan anskaffningstidpunkt och anskaffningstakt bestäms av anslagstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1988 23 249 124 876 kr. För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 3 545 300 000 kr. och anvisat ett anslag av 5 241 000 000 kr.

Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (23 249 124 876 + 3 545 300 000 – 5 241 000 000) 21 553 424 876 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.
Flygvapenförband:						
Anskaffning av materiel för delprogrammen 3.1 – 3.99	3 468 900	5 826 500	9 802 700	5 624 000	10 097 700	5 675 000
Återanskaffning av viss materiel	–	–	–	–	5 000	–
Kostnader	3 468 900	5 826 500	9 802 700	5 624 000	10 102 700	5 675 000
Prisreglering	+ 127 400	–	+ 2 780 400	–	+ 2 930 000	–
Justering på grund av						
– betalningsförskjutningar	–	– 480 500	–	– 321 000	–	– 321 000
– inkomster	– 51 000	– 105 000	– 50 000	– 50 000	– 50 000	– 50 000
Medelsbehov	–	5 241 000	–	5 253 000	–	5 304 000
Bemyndigandebehov	3 545 300	–	12 533 100	–	12 982 700	–

Budgetåret 1989/90

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 5 253 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 12 533,1 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena är bl. a. avsedda för system JAS 39, delserie 2, och flygburen spaningsradar samt stridsledningsanläggningar.

Bemyndigandena är också avsedda för fortsatta typförbättringar av motorn för flygplan JA 37 och gångtidsförlängning av flygplanen 35 och 60.

Vidare behövs bemyndiganden för bl. a. fortsatt utbyggnad av bas-90 samt för specialfordon.

Bemyndigandena är också avsedda för forskning och försök samt drift av försöksplatser.

Beställningsbemyndiganden behövs även för anskaffning av beklädnads-, verkstads-, förplägnads- och sjukvårdsmateriel samt för centralt vidtaget materielunderhåll.

Fördelningen av de beställningsbemyndiganden som begärs för budgetåret 1989/90 framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1988; 1 000 tal kr.)

Objekt	Bemyndigande
<i>Systemplaneobjekt</i>	} 7 599 200
Flygplan JAS 39	
Flygburen spaningsradar	
<i>Stegobjekt</i>	} 2 203 500
Radiosystem för flygplan JA 37	
<i>Övriga objekt</i>	
Övrig materielutveckling, materielanskaffning och centralt vidmakthållande	2 203 500

Därutöver har bemyndiganden om 2 780,4 milj. kr. begärts för prisreglering.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar föreslår överbefälhavaren att anslaget förs upp med 5 224 585 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet under anslaget framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och anslagsmedel. Jag har därvid beräknat bemyndiganden för bl. a. återanskaffning av övningsammunition, som tidigare har redovisats över avräkningskonton. Jag har vidare tagit hänsyn till den inriktning som jag har förordat i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling. Mot bakgrund av vad jag har anfört under avsnittet 4.4.3.3. Säkerheten i planeringen för försvarsbeslutsperioden har jag fört över vissa resurser från detta anslag till anslaget F 21. Reserv för det militära försvaret. I avsnittet 4.4.2 har jag redovisat min syn på behovet av att bibehålla handlingsfriheten inom angelägna industrisektorer fram till nästa försvarsbeslut. Mot denna bakgrund har jag som förstärkning för studier och utveckling av ny materiel beräknat 100 milj. kr. Jag har därutöver för att bibehålla handlingsfrihet inför nästa försvarsbeslut beräknat medel för fortsatt utveckling av en tvåsitsig version av JAS 39.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir den sammanlagda bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (21 553 424 876 + 12 982 700 000 - 5 304 000 000) 29 232 124 876 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 28 700 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. och vilket utvecklingsarbete som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riskdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. och utvecklingsarbete för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 12 982 700 000 kr.,

dels till *Flygvapenförband: Anskaffning av materiel* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 5 304 000 000 kr.

D 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

1987/88 Utgift	396 069 586
1988/89 Anslag	377 000 000
1989/90 Förslag	356 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad m. m. av och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder i lokaler m. m., befästningar, flygfält och ammunitionsförråd för flygvapnet samt markförvärv för dessa ändamål och för övnings- och skjutfält. Verksamheten omfattar vidare kompletteringsarbeten m. m. på eller i anslutning till befintliga flygbaser, anläggningar för el- och teleutrustning vid baserna samt inlösen av flygbullerstörda fastigheter.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89	1989/90	
		Chefen för flygvapnet	Före- draganden
Flygvapenförband:			
Markanskaffning för delprogrammen			
Gemensamma produktionsresurser	2 000	2 000	
Nybyggnad m. m. och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder för delprogrammen			
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	158 700	83 600	
Basförband	232 200	262 000	463 000
Gemensamma produktionsresurser	50 600	107 400	
Utrednings- och projekteringskostnader	27 900	32 000	
Summa	471 400	487 000	463 000
Inkomster	- 3 000	- 3 000	- 3 000
Reducering på grund av överplanering	- 81 400	- 94 000	- 104 000
AMS-medel	- 10 000	- 10 000	
Beräknat medelsbehov	377 000	380 000	356 000

Chefen för flygvapnet

Medelsbehovet beräknas till 380 milj. kr. enligt vad som framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Kostnaderna för uppdragen beräknas till totalt 463 milj. kr. varav för

- markanskaffning 2 milj. kr.,
- nybyggnad 333,2 milj. kr. Härav beräknas 144,4 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90,
- ombyggnad 95,8 milj. kr. Härav beräknas 89,3 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90,
- utredning och projektering 32 milj. kr.

Planerad nyproduktion omfattar bl. a. flygbassystem 90, mobiliserings- och ammunitionsförråd, radarstationer, radioanläggningar samt kaserner.

Medel behövs för inlösen/isolering av bullerstörda bostäder i bl. a. Norrköping och Ängelholm.

Överbefälhavarens yttrande

Planeringen tillstyrks. Anslaget bör föras upp med 380 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad chefen för flygvapnet anför om verksamheten.

Jag har reducerat anslaget med 24 milj. kr. till förmån för materiellanskaffning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 356 000 000 kr.

E. Operativ ledning m. m

Överbefälhavaren är programmyndighet för huvudprogrammet Operativ ledning m. m. Verksamheten finansieras från följande anslag.

E 1. Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet

E 2. Operativ ledning m. m.: Anskaffning av materiel

E 3. Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar

E 4. Operativ ledning m. m.: Forskning och utveckling

E 1. Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet

1987/88 Utgift 877 530 979

1988/89 Anslag 799 000 000

1989/90 Förslag 826 400 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet samt operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Antalet anställda, omräknat till personår, var 3 620 under budgetåret 1987/88.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	Föredraganden
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren		
Operativ ledning m. m.:	78 668	96 671	97 975	105 215	}	826 400
Beredskap m. m.	131 789	177 121	142 171	160 003		
Krigsorganisation av centrala och högre regionala staber m. m.	172 298	172 573	201 447	210 935		
Gemensamma produktionsresurser ¹	365 693	437 324	357 409	367 647		
Kostnader	748 448	883 639	799 000	843 800		826 400
<i>Tillkommer</i>						
Överplanering, reserver m. m.	-4 448	-6 158	-	-		-
Medgiven prisreglering	129 100	-	-	-		-
Medelsbehov	873 100	877 531	799 000	843 800		826 400

¹ Under uppdraget har beräknats kostnader för bidrag till soldathemsverksamhet, tidningen Värnpliktsnytt och medel för Sveriges centrala värnpliktsråds verksamhet.

Budgetåret 1989/90

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren anför följande motiveringar för förändringar i förhållande till budgetåret 1988/89.

A. Pris- och löneomräkning

Kostnaderna ökar med 25,2 milj. kr.

B. Uppgiftsförändringar

Verksamhetsförändringar ökar kostnaderna med 19,6 milj. kr.

Försvarets underrättelsenämnd

Försvarets underrättelsenämnd tillstyrker anslagsframställningen i fråga om den särskilda verksamheten vid försvarsstaben.

Föredragandens överväganden

Beträffande inriktningen av verksamheten under programplaneperioden får jag hänvisa till vad jag har anfört i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling.

Upplysningar om uppdraget Beredskap m. m.: Särskild verksamhet kommer att lämnas riksdagens försvarsutskott.

Jag kan i huvudsak godta överbefälhavarens förslag till uppgifter under budgetåret 1989/90.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beaktat den överföring av medel till banverket som jag har redovisat i beräkningen av utgiftsramen för budgetåret 1989/90 (avsnitt 4.4.3.2).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 826 400 000 kr.

E 2. Operativ ledning m. m.: Anskaffning av materiel

1987/88 Utgift	196 678 448 ¹
1988/89 Anslag	207 500 000
1989/90 Förslag	181 500 000

¹ Varav 28,6 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar bl. a. anskaffning av telemateriel för försvarets telenät och för försvarets gemensamma stabsplatser samt uppbyggnad av signalförbindelser. Verksamheten inriktas genom tilldelning av beställningsbemyndiganden medan anskaffningstidpunkt och anskaffningstakt bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1988 369 647 202 kr. För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 181,2 milj. kr. och anvisat ett anslag av 207,5 milj. kr.

Prop. 1988/89: 80

Den beräknade bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (369 647 202 + 181 200 000 – 207 500 000) 343 347 202 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.
Operativ ledning m. m.:						
Anskaffning av materiel för delprogrammet 4.1 – 4.99	152 300	235 200	129 100	224 300	129 100	224 700
Kostnader	152 300	235 200	129 100	224 300	129 100	224 700
Prisreglering	+ 28 900	–	+ 21 200	–	+ 22 700	–
Justering på grund av betalningsförskjutningar m. m.	–	– 27 700	–	– 43 200	–	– 43 200
Medelsbehov	–	207 500	–	181 100	–	181 500
Bemyndigandebehov	181 200	–	150 300	–	151 800	–

Budgetåret 1989/90

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren har som programansvarig myndighet för huvudprogram 4 anfört att anslaget bör föras upp med 181,1 milj. kr. och att ett beställningsbemyndigande om 150,3 milj. kr. inhämtas.

Verksamheten inriktas främst mot en fortsatt anskaffning och installation av sambandsmateriel för utbyggnad och komplettering av försvarets telenät och för försvarsmaktens gemensamma staber.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och anslagsmedel. Jag har därvid tagit hänsyn till den inriktning som jag har förordat i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling.

Verksamheten inom anslaget skall samordnas med motsvarande verksamhet inom den civila delen av totalförsvaret.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (343 347 202 + 151 800 000 – 181 500 000) 313 647 202 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 290 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Hemställen

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 151 800 000 kr.,

dels till *Operativ ledning m. m.: Anskaffning av materiel* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 181 500 000 kr.

E 3. Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar

1987/88 Utgift	142 476 105
1988/89 Anslag	122 000 000
1989/90 Förslag	152 800 000

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad m. m. av och centralt beslutade ombyggnads- och underhållsåtgärder i lokaler m. m. och befästningar för huvudprogrammen Operativ ledning m. m. och Gemensamma myndigheter m. m. samt markförvärv för dessa ändamål.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89	1989/90	
	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Operativa staber	100 700	107 700	} 154 300
Gemensamma myndigheter och gemensamma produktionsresurser	13 500	38 400	
Projekteringskostnader	9 300	8 200	
Summa	123 500	154 300	154 300
Inkomster	-1 500	-1 500	-1 500
Beräknat medelsbehov	122 000	152 800	152 800

Budgetåret 1989/90

Överbefälhavaren

Medelsbehovet beräknas till 152,8 milj. kr. enligt vad som framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Kostnaderna för primäruppdragen beräknas till totalt 154,3 milj. kr., varav

- för markanskaffning beräknas 0,6 milj. kr.,
- för ny- och ombyggnad beräknas 153,7 milj. kr. Härav beräknas 102,6 milj. kr. för objekt som avses påbörjas under budgetåret 1989/90.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställen

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 152 800 000 kr.

E 4. Operativ ledning m. m.: Forskning och utveckling

1987/88 Utgift	28 639 848
1988/89 Anslag	87 000 000
1989/90 Förslag	102 000 000

Verksamheten under anslaget består dels av olika nationella program, dels av för försvarsmakten gemensam verksamhet. Dessa omfattar bl. a. inledande system- och materielarbete samt bevakning och utveckling av intressanta teknikområden. Verksamheten inriktas genom tilldelning av beställningsbemyndiganden medan anskaffningstidpunkt och anskaffningstakt bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1988 237 167 572 kr. För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 55,6 milj. kr. och anvisat ett anslag av 87 milj. kr.

Den beräknade bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (237 167 572 + 55 600 000 – 87 000 000) 205 767 572 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Överbefälhavaren		Bemynd.	Anslagsm.
			Bemynd.	Anslagsm.		
Operativ ledning m. m.:						
Utvecklingsarbete för delprogrammet 4.99	45 000	92 692	55 000	108 423	55 000	108 423
Kostnader	45 000	92 692	55 000	108 423	55 000	108 423
Prisreglering	+10 600	—	+14 500	—	+15 200	—
Justering på grund av betalningsförskjutningar m. m.	—	–5 692	—	–6 423	—	–6 423
Medelsbehov	—	87 000	—	102 000¹	—	102 000
Bemyndigandebehov	55 600	—	69 500	—	70 200	—

¹ Varav 42 milj. kr. för industriella utvecklingsprojekt inom ramen för det nationella informationsteknologiprogrammet. Se även anslaget F 5.

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren har som programansvarig myndighet för huvudprogram 4 anfört att anslaget bör föras upp med 102 milj. kr. och att ett beställningsbemyndigande om 69,5 milj. kr. inhämtas.

Verksamheten inriktas främst mot fortsatt verksamhet inom ramen för det nationella informationsteknologiprogrammet. Vidare sker uppföljning och utveckling av försvarsmaktsgemensamma datasystem och inom motmedelsområdet.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och anslagsmedel. Jag har därvid beräknat medel för bevakning och utveckling av försvarsmaktens gemensamma datorsystem samt försvarsmaktens deltagande och stöd till det nationella informationsteknologiprogrammet. För stöd till det nationella informationsteknologiprogrammet har jag för budgetåret 1989/90 beräknat 42 milj. kr.

Med utyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (205 767 572 + 70 200 000 – 102 000 000) 173 967 572 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 163 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för operativ ledning m.m. får läggas ut inom en kostnadsram av 70 200 000 kr.,

dels till *Operativ ledning m.m.: Forskning och utveckling* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 102 000 000 kr.

F 1. Försvarets civilförvaltning

1987/88 Utgift	121 824 798
1988/89 Anslag	109 480 000
1989/90 Förslag	114 850 000

Försvarets civilförvaltnings ansvar omfattar frågor om löner och andra anställningsvillkor samt värnpliktsförmåner, ekonomisk redovisning, vissa rättsliga angelägenheter samt patentfrågor. Dessutom har civilförvaltningen fackuppgifter inom sakområdet kameraltjänst.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets civilförvaltning. Som intäkter redovisas bl. a. ersättningar för datorkostnader vid drift av ekonomiska redovisningssystem samt inkomster av viss avlöningsuträkning och andra tjänster som civilförvaltningen utför.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, var 147 under budgetåret 1987/88.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilför- valtning	Föredra- ganden	
Försvarets civil- förvaltning	114 111	140 488	120 570	138 402		132 472
Kostnader	114 111	140 488	120 570	138 402		132 472
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Tjänster för försvars- myndigheter	- 10 050	- 18 663	- 11 090	- 25 905		- 17 620
Avlöningsuträkning m. m. för vissa civila myndigheter	- 1 600					
Externa tjänster	- 511					
Medgiven pris- reglering	+ 18 612	-	-	-		
Medelsbehov	120 562	121 825	109 480	112 497		114 850

Budgetåret 1989/90

Försvarets civilförvaltning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiveras på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 7 199 000 kr.

1. Kostnaderna för verksamheten beräknas öka med 10 053 000 kr.
2. Intäkterna beräknas öka med 14 235 000 kr.

Överbefälhavarens yttrande

Anslagsyrkandet bör ökas på grund av att intäktsfinansieringen inte bör öka i den omfattning som äskandet innebär. Anslagsyrkandet för löneomräkning och vissa ersättningar bör minskas. I övrigt tillstyrker överbefälhavaren planeringen och föreslår att civilförvaltningen tilldelas ett anslag av 116 130 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad civilförvaltningen har anfört beträffande behov av medel för budgetåret 1989/90 men har i likhet med överbefälhavaren beräknat vissa ökningar på anslaget. Dessa ökningar beror på att jag inte nu anser att det finns tillräckligt underlag för att godta den utökade intäktsfinansiering som civilförvaltningen äskar. Beräkningarna i övrigt framgår närmare av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag har därvid tillämpat huvudförslaget och vid min beräkning av anslagsbeloppet gjort en något större begränsning än vad som föreslagits av överbefälhavaren.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1989/90 anvisa ett
förslagsanslag på 114 850 000 kr.

F 2. Försvarets sjukvårdsstyrelse

1987/88 Utgift	35 289 257
1988/89 Anslag	32 450 000
1989/90 Förslag	34 070 000

Försvarets sjukvårdsstyrelse har fackuppgifter och tillsynsansvar för försvarsmaktens hälso- och sjukvård, miljö- och hälsoskydd, djurhälsovård, utbildning i sjukvårdsstabsjänst och krigsplacering för viss personal. Styrelsen har vidare produktionsansvar för anskaffning av sjukvårdsförnödenheter för försvaret.

Verksamheten finansieras från förslagsanslagen Försvarets sjukvårdsstyrelse och FN-styrkors verksamhet utomlands.

Antalet anställda, omräknat till personår, var ca 70 under budgetåret 1987/88.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårdsstyrelse	Föredraganden
Försvarets sjukvårdsstyrelse: Allmän ledning och förbandsverksamhet	30 400	35 289	32 450	35 673	34 070
Kostnader	30 400	35 289	32 450	35 673	34 070
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Medgiven prisreglering	+ 4 709	—	—	—	—
Medelsbehov	35 109	35 289	32 450	35 673	34 070

Budgetåret 1989/90

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Kostnaderna ökar totalt med 3 223 000 kr.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiveras på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Kostnaderna ökar med 2 023 000 kr.

B. Övriga förändringar

Sjukvårdsstyrelsen äskar 1 200 000 kr. för genomförande av utveckling av sjukvårdsstyrelsens informationssystem enligt struktur 90-konceptet samt medel för utebliven lönekomensation med prisläge februari 1986.

Överbefälhavarens yttrande

För åtgärder avseende försvarsmaktsgemensam ADB har överbefälhavaren föreslagit en överföring av 100 000 kr. till anslaget E 1.

I huvudsak tillstyrker överbefälhavaren sjukvårdsstyrelsens planering och föreslår att anslaget förs upp med 35 330 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tillämpat huvudförslaget.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 34 070 000 kr.

F 3. Fortifikationsförvaltningen

1987/88 Utgift	194 225 256
1988/89 Anslag	184 200 000
1989/90 Förslag	187 540 000

Fortifikationsförvaltningen är produktionsmyndighet för försvarsmakten inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar, och har fackuppgifter inom sakområdet fastighetsförvaltning.

Antalet anställda, omräknat till personår, var 763 under budgetåret 1987/88.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Fortifikation- förvaltningen	Föredra- ganden
Fortifikations- förvaltningen:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	177 900	198 046	181 710	192 213	184 840
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	1 700	1 038	1 700	1 700	1 700
Försök med bevak- ningsteknisk utrustning	—	—	1 000	1 500	1 000
Intäktfinansierad verksamhet	—	—	5 790	6 000	6 000
Kostnader	179 600	199 084	190 200	201 413	193 540
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter	-4 000	-4 859	-6 000	-6 000	-6 000
Medgiven prisreglering	16 520	—	—	—	—
Medelsbehov	192 120	194 225	184 200	195 413	187 540

Budgetåret 1989/90

Fortifikationsförvaltningen

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar fortifikationsförvaltningen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkning innebär att kostnaderna ökar med 4 735 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Förändrade uppgifter innebär att kostnaderna ökar med 6 478 000 kr.

Intäkterna är oförändrade.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren föreslår att anslaget förs upp med 187 182 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad fortifikationsförvaltningen har anfört om verksamheten. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Fortifikationsförvaltningen* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 187 540 000 kr.

F 4. Försvarets materielverk

1987/88 Utgift	772 811 834
1988/89 Anslag	761 700 000
1989/90 Förslag	842 660 000

Försvarets materielverk har produktionsansvar för materielanskaffningen inom försvarsmakten utom i fråga om viss sjukvårdsmateriel och fortifikatorisk materiel. Materielverket har även produktionsansvar för merparten av kustbevakningens materielanskaffning samt större underhålls- och reparationsarbeten på försvarets materiel. Verket har fackuppgifter inom sakområdena Förplägnad, Förrådsverksamhet, Materielunderhåll och Verkstadsdrift. Verket svarar vidare för fördelningen i krig av landets samlade fordonsresurser och för reparationen av dessa. Verksamheten under delprogrammet Försvarets materielverk budgeteras på Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets materielverk.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, var 2 874 under budgetåret 1987/88, varav 277 militärer och 2 597 civila.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Prop. 1988/89: 80

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets materielverk	Föredragen	
Försvarets materielverk:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet	647 835	792 234	788 290	876 470	875 360	
Till regeringens disposition	—	—	5 900	—	—	
Kostnader	647 835	792 234	794 190	876 470	875 360	
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Intäkter av extern provning	— 4 950	— 4 236	— 5 490	— 5 560	— 5 560	
Intäkter av förvaltningskontoret	— 9 690	— 12 145	— 22 035	— 23 315	— 23 315	
Övriga intäkter	— 125	— 3 041	— 145	— 3 825	— 3 825	
Kapitalkostnader för anläggningar	— 6 970	—	— 4 820	—	—	
Medgiven prisreglering	+ 104 500	—	—	—	—	
Medelsbehov	730 600	772 812	761 700	843 770¹	842 660	

¹ Försvarets materielverk begär därutöver 620 000 kr. för anställda med s. k. NOM-garanti.

Budgetåret 1989/90

Försvarets materielverk

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar försvarets materielverk på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 18 080 000 kr.

B. Förändringar enligt regeringens beslut

1. Den personalminskning som det åligger materielverket att genomföra minskar medelsbehovet för budgetåret 1989/90 med 16,7 milj. kr.

2. För att kunna rekrytera upp till medgiven personårsram erfordras löneomedel om 7 665 000 kr.

3. För mervärdesskatt till ADB-konsulter erfordras 2 milj. kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. För att dämpa takten i minskningar av antalet personår erfordras 37,5 milj. kr., vilket möjliggör konsultavlösningar samt ger rekryteringsutrymme för kompetensuppbyggnad.

2. Hyrorna minskar med 963 000 kr.

3. Kostnaderna för drift av produktionsplaneringssystemet ökar med 2 milj. kr.

4. För uppbyggnad av ett lokalt datanät erfordras 5 milj. kr.

5. För ökade säkerhetsinsatser inom bl. a. ADB-området och bevakning erfordras 11,5 milj. kr.

6. För utbyte av telefonväxlar i Karolinen i Karlstad och i Karlsborgsgarnisonen erfordras 15 150 000 kr. En engångskostnad för telefonväxeln vid försöksplatsen i Vidsel minskar medelsbehovet med 2 milj. kr.

7. För upprustning av nuvarande lokaler m. m. vid vapenavdelningens försöksanläggning i Ursvik erfordras 3 milj. kr.

8. För att underlätta tillfälliga betalningsförskjutningar för verkstadsdrift och för försörjning med reservmateriel erfordras en rörlig kredit från riksgäldskontoret på 30 resp. 20 milj. kr.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar avstyrker överbefälhavaren kostnader för mervärdesskatt till ADB-konsulter, eftersom detta behov ryms inom prisuppräkningsramen. Vidare avstyrks uppbyggnaden av ett lokalt datanät och underhållsåtgärder vid försöksanläggningen i Ursvik, eftersom medel finns inplanerade under anslaget E 3. Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar. För ökade säkerhetsinsatser tillstyrks endast 3 milj. kr. Vidare tillstyrks 37,5 milj. kr. för att dämpa takten i minskningen av antalet personer samt medel för utbyte av telefonväxlar i Karlstad och Karlsborg. Överbefälhavaren föreslår även att anslaget reduceras med 5 milj. kr. som en första ansats att återbetala överskridandet från budgetåret 1987/88. Överbefälhavaren förordar därutöver vissa andra reduktioner samt föreslår att anslaget förs upp med 817 370 000 kr. Överbefälhavaren tillstyrker i övrigt planeringen.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid i likhet med överbefälhavaren godtagit den av materielverket angivna personalramen som grund för beräkningen av lönedel liksom också behovet av medel för produktionsplaneringssystemet och telefonväxlar. Jag har dessutom beräknat medel för att justera basen för lönedelen av anslaget (belastningsanpassning). Jag har vidare beräknat medel för vissa anpassningsåtgärder i samband med utnyttjande av lokaler i Näsby Park.

Försvarets materielverk har i slutrapport Kontroll 88 redovisat erfarenheter av den nya organisationen och av den resursanpassning med ca 100 personer/år som materielverket har genomfört under snart ett decennium. (avsnitt 4.4.6.5).

Jag delar materielverkets uppfattning att personalminskningen nu bör upphöra under några år för att ge verket utrymme för viss konsultavlösning, fortsatt kompetensutveckling samt återtagande av vissa uppgifter från industrin.

I likhet med materielverket anser jag det vara rationellt att söka andra styrformer än den renodlade styrningen med personalramar.

Liksom föregående budgetår bör regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att medge att beställningar av förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret får läggas ut inom en kostnadsram av 700 milj. kr.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att för budgetåret 1989/90 förnödenheter för fredsutbildningen får beställas så att vid varje tillfälle uteliggande skuld inte överstiger 700 000 000 kr.,

dels till *Försvarets materielverk* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 842 660 000 kr.

F 5. Gemensam försvarsforskning

1987/88 Utgift	389 967 880
1988/89 Anslag	366 580 000
1989/90 Förslag	375 820 000

Delprogrammet Gemensam försvarsforskning omfattar tillämpad forskning och grundforskning för totalförsvarsändamål främst inom de naturvetenskapliga, tekniskt – vetenskapliga, medicinska och beteendevetenskapliga forskningsgrenarna.

Försvarets forskningsanstalt har programansvar för delprogrammet samt produktionsansvar för huvuddelen av den forskning som bedrivs inom delprogrammet. Fortifikationsförvaltningen har produktionsansvar för den fortifikatoriska forskningen och försvarets materielverk har motsvarande ansvar inom programelementet Övrig försvarsteknisk forskning.

Antalet anställda, omräknat till personår, var 994 under budgetåret 1987/88, varav 21 personår för fortifikatorisk forskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Gemensam försvarsforskning.

Under rubriken K 1. Försvarets forskningsanstalt beskrivs den intäktsfinansierade verksamheten vid anstalten.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forsknings- anstalt	Föredra- ganden	
Gemensam försvars- forskning:						
Forskning vid för- svarets forsknings- anstalt	329 600	—	347 740	365 230	356 325	
Forskning vid fortifika- tionsförvaltningen	6 050	—	6 290	6 295	6 295	
Forskning vid försva- rets materielverk	13 350	—	12 500	13 200	13 200	
Kostnader	349 000	389 968	366 580	384 725	375 820	
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Medgiven pris- reglering	+ 33 990	—	—	—	—	
Medelsbehov	382 990	389 968	366 580	384 725¹	375 820¹	

¹ Härav står 11,2 milj. kr. till regeringens disposition för det nationella informations-
teknologiprogrammet.

Budgetåret 1989/90

Försvarets forskningsanstalt

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar försvarets
forskningsanstalt på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 11 285 000
kr.

B. Uppgiftsförändringar

Försvarets forskningsanstalt har föreslagit följande uppgiftsförändringar
utöver den av överbefälhavaren anvisade planeringsramen.

1. Kostnader för en operationsanalytisk grupp vid försvarets materiel-
verk (+2 milj. kr.).

2. Minskade kostnader på grund av vissa reduktioner inom forsknings-
områdena 2, vapen och skydd och 3, informationsteknik (–2 470 000 kr.).

3. Viss intäktsfinansierad verksamhet vid fortifikationsförvaltningen
(–145 000 kr.)

4. Utbyte av telefonväxlar i Linköping och Umeå, som ett engångsbe-
lopp. Återbetalning beräknas ske under en tioårsperiod. (+4,5 milj. kr.).

5. Kostnader för personalrörlighet tillkommer (+375 000 kr.).

6. Kostnader för lämnad intäktsgaranti till bolaget QZ (+2,6 milj. kr.).

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar konstaterar överbefälhavaren att forskningsanstaltens äskanden överstiger överbefälhavarens anvisade planeringsram med 10 488 000 kr. Överbefälhavaren tillstyrker medelsbehovet för personalörklighet och för en operationsanalytisk grupp vid materielverket men anser att kostnaderna för gruppen får omfördelas inom ram. Behovet av nya telefonväxlar bejakas men bör utbytas först 1990/91 – 1991/92. Överbefälhavaren avstyrker anstaltens äskande avscende intäktsgarantier till bolaget QZ med motiveringen att denna typ av bolagsbildning bör finansieras utanför den militära utgiftsramen. Överbefälhavaren tillstyrker i övrigt forskningsanstaltens planering och föreslår att anslaget förs upp med 375,8 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad försvarets forskningsanstalt har anfört om verksamheten för budgetåret 1989/90.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid bl. a. räknat med medel för personalörklighet och viss förstärkning till forskning inom ramen för det nationella informationsteknologiprogrammet. För budgetåret 1989/90 har jag avsatt 11,2 milj. kr. för detta program. Dessa medel bör stå till regeringens disposition.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att medge beställningar av materiel för forskningsändamål utöver anvisade medel. Kostnadsramen bör bestämmas till 11 milj. kr.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att under budgetåret 1989/90 medge att materiel för forskningsändamål får beställas inom en kostnadsram av 11 000 000 kr.,

dels till *Gemensam försvarsforskning* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 375 820 000 kr.

F 6. Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt

1987/88 Utgift	15 755 147
1988/89 Anslag	42 850 000
1989/90 Förslag	82 520 000

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m. för försvarets forskningsanstalt.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forsknings anstalt	Föredra- ganden
Gemensam försvars- forskning					
Nybyggnad m. m.					
Grindsjöprojektet	4 900	4 738	1 250	—	—
Ursviksprojektet	28 650	9 350	39 200	41 554	80 000
Smärre objekt	1 950	1 667	2 400	2 525	2 520
Medelsbehov	35 500	15 755	42 850	44 079	82 520

Budgetåret 1989/90

Försvarets forskningsanstalt

Medelsbehovet beräknas till 44,1 milj. kr. enligt vad som framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar föreslår överbefälhavaren att anslaget förs upp med 44 079 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet under anslaget framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har beräknat medel för Ursviksprojektet så att ekonomiska förutsättningar skall finnas att genomföra det enligt regeringens hittillsvarande beslut.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt*
för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 82 520 000 kr.

F 7. Försvarets radioanstalt

1987/88 Utgift	274 194 000
1988/89 Anslag	263 300 000
1989/90 Förslag	278 500 000

Försvarets radioanstalt svarar för signalspaning inom totalförsvaret. Verksamheten är av sådan natur att närmare redogörelse i övrigt inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar kommer att ges till riksdagens försvarsutskott.

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets radioanstalt	Föredraganden
Försvarets radioanstalt:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	175 342	190 514	185 060	188 107	188 107
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	82 468	83 680	84 300 ¹	90 393	90 393
Kostnader	257 810	274 194	269 360	278 500	278 500
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Överplanering m. m.	-2 110	—	-2 060	—	—
Medgiven prisreglering	15 493	—	—	—	—
Medelsbehov	271 193	274 194	267 300¹	278 500	278 500

¹ I summan ingår medel för ubåtsskyddsverksamhet.

Budgetåret 1989/90

Försvarets radioanstalt

Förändringar i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar försvarets radioanstalt på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 10 727 000 kr.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar tillstyrker överbefälhavaren radioanstaltens anslagsframställning och föreslår att anslaget förs upp med 278 500 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 278 500 000 kr.

F 8. Värnpliktsverket

Prop. 1988/89: 80

1987/88 Utgift	123 566 000
1988/89 Anslag	119 000 000
1989/90 Förslag	125 000 000

Värnpliktsverkets ansvar omfattar inskrivning av personal enligt värnpliktslagen, uttagning, fördelning och inkallelse av värnpliktiga samt redovisning och medverkan vid krigsplacering av försvarsmaktens personal.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, var 364 under budgetåret 1987/88, varav 98 yrkesofficerare och 266 civila.

Kostnaderna för verksamheten under delprogrammet Värnpliktsverket budgeteras på uppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Värnpliktsverket.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Värnplikts- verket	Föredra- ganden
Värnpliktsverket:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	114 200	123 566	119 000	129 533	125 000
Kostnader	114 200	123 566	119 000	129 533	125 000
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Medgiven prisreglering	+ 8 980	—	—	—	—
Medelsbehov	123 180	123 566	119 000	129 533	125 000

Budgetåret 1989/90

Värnpliktsverket

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar värnpliktsverket på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 345 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Medel för att täcka vikariatskostnader har beräknats till 765 000 kr.
2. Övertagande av lokalvården vid Övre Norrlands värnpliktskontor och fastighetsunderhållet vid Södra och Östra värnpliktskontoret ökar kostnaderna med 1,5 milj. kr.
3. Olika åtgärder inom datorområdet, såsom ny- och ersättningsanskaffningar av datorer samt köp av konsulttjänster ökar kostnaderna med 1 744 000 kr.

4. Anskaffning av reservkraftsaggregat ökar kostnaderna med 1,5 milj. kr.

5. Tryckningskostnader för informationsskrift till värnpliktiga, ökat antal prövade vid inskrivning och forskning och utveckling ökar kostnaderna med 1 256 000 kr.

6. Psykologiskt konsultstöd till lokala myndigheter vid tjänstbarhetsbedömning av värnpliktiga ökar lönekostnaderna med 1,5 milj. kr.

7. Underhållsavtal på nya datorer ökar kostnaderna med 250 000 kr.

8. Förändringar i övrigt minskar kostnaderna med 1 650 000 kr.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren avstyrker att medel tillförs för investeringar i datorer och för konsultmedverkan vid utveckling av ett nytt inskrivningssystem, men föreslår att ytterligare 0,5 milj. kr. tillförs för ersättningsanskaffningar av datorer. Överbefälhavaren avstyrker också att medel tillförs för anskaffning av reservkraftaggregat, tryckning av informationsbroschyr, ökat antal prövande och forskning. I övrigt tillstyrker överbefälhavaren planeringen och föreslår att värnpliktsverket tilldelas ett anslag av 125 217 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad värnpliktsverket har anfört om verksamheten.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag har därvid tillämpat huvudförslaget samt beräknat medel för bl. a. psykologisk konsultverksamhet m. m., viss ersättningsanskaffning av datorer, ett ökat antal prövande, viss forskning och anskaffning av reservaggregat.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 125 000 000 kr.

F 9. Försvarets rationaliseringsinstitut

1987/88 Utgift	24 539 556
1988/89 Anslag	22 555 000
1989/90 Förslag	23 040 000

Försvaret rationaliseringsinstitut har fackansvar för rationaliseringsverksamheten inom försvarsdepartementets område samt ansvar för viss produktion.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets rationaliseringsinstitut budgeteras på ett uppdrag inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets rationaliseringsinstitut.

Antalet anställda, omräknat till personår, var 62 under budgetåret 1987/88.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationalise- ringsinstitut	Föredra- ganden	
Försvarets rationalise- ringsinstitut: Allmän ledning och förbandsverksamhet	23 600	27 238	23 555	22 997	23 040	
Kostnader	23 600	27 238	23 555	22 997	23 040	
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Intäkter	-1 500	-2 699	-1 000	-	-	
Medgiven prisreglering	2 240	-	-	-	-	
Medelsbehov	24 340	24 539	22 555	22 997	23 040	

Budgetåret 1989/90

Försvarets rationaliseringsinstitut

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar försvarets rationaliseringsinstitut på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 937 000 kr.

B. Justering

Det preliminära utfallet för budgetåret 1987/88 motiverar att kostnaderna räknas ned med 495 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Förändrade uppgifter innebär att kostnaderna och intäkterna minskar med vardera 1 milj. kr. Förändringen innebär att det intäktsfinansierade FRISKIS-projektet avslutas.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 22 997 000 kr.

Jag kan i huvudsak godta vad försvarets rationaliseringsinstitut har anfört om verksamheten. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tillämpat huvudförslaget samt beaktat att tjänstebrevsrätten för institutet föreslås bli slopad den 1 juli 1989.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1989/90
anvisa ett förslagsanslag på 23 040 000 kr.

F 10. Försvarshögskolan

1987/88 Utgift	5 785 000
1988/89 Anslag	5 220 000
1989/90 Förslag	5 550 000

Försvarshögskolans uppgift är att bedriva utbildning av personal från myndigheter, organisationer och företag för ledande befattningar inom totalförsvaret. Försvarshögskolan skall också i syfte att få underlag för undervisningen studera frågor som rör totalförsvaret.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarshögskolan.

Antal anställda vid skolan omräknat i personår är 11,6 varav 6 avser militär personal.

Kostnader och medelsbehov(1000-tal kronor)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvars- högskolan	Föredra- ganden
Försvarshögskolan: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	4 830	5 785	5 220	5 561	5 550
Summa kostnader	4 830	5 785	5 220	5 561	5 550
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Medgiven prisreglering	+ 740	—	—	—	—
Medelsbehov	5 570	5 785	5 220	5 561	5 550

Budgetåret 1989/90

Försvarshögskolan

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 199 000 kr.

Förändringar i förhållande till budgetåret 1988/89 beror enligt försvarshögskolan på bl. a. följande:

Ökade kostnader för chefskursen.

I och med att skolan fått en styrelse med annan sammansättning än det tidigare rådet har ökade reskostnader för styrelseledamöter uppstått.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker av försvarshögskolan utöver ramen äskade medel för lokalkostnader, chefskurs och styrelse och föreslår att anslaget förs upp med 5 459 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad försvarshögskolan anfört om verksamhetens inriktning vid skolan.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarshögskolan* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 5 550 000 kr.

F 11. Militärhögskolan

1987/88 Utgift	54 067 934
1988/89 Anslag	51 150 000
1989/90 Förslag	54 940 000

Militärhögskolan har till uppgift att utbilda yrkesofficerare och reservofficerare för kvalificerade befattningar i krigs- och fredsorganisationen. Militärhögskolan svarar också för den militärhistoriska forskningen inom försvarsmakten.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 119.

Kostnaderna för verksamheten under delprogrammet Militärhögskolan budgeteras på de två uppdragen Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt Grundforskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhögskolan.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Militär- högskolan	Föredra- högskolan	ganden
Militärhögskolan: Utbildning till och av fast anställd per- sonal m. fl.	46 755		46 550	61 133	50 340	
Grundforskning Varav delegationen för militärhistorisk forskning	2 145 (475)		2 200 (500)	2 400 (500)	2 400 (500)	
Till regeringens disposition			2 400		2 200	
Summa kostnader	48 900	54 067	51 150	63 533	54 940	
<i>Tillkommer/avgår:</i> Medgiven prisregle- ring m. m.	+ 5 720	—	—	—	—	
Medelsbehov	54 620	54 067	51 150	63 533	54 940	

Budgetåret 1989/90

Militärhögskolan

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar militärhögskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 243 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Av anslaget för år 1988/89 utgör 2,4 milj. kr. en engångsanvisning (– 2,4 milj. kr.)
2. Skolan vill öka personalen med två yrkesofficerare varav en som linjechef och en för utvecklingsavdelning. Skolan vill vidare öka personalen med tre assistenter, varav två överförs från försvarsstaben (huvudprogram 4) (+ 1 070 000 kr.)
3. Utökad elevantal medför ökade kostnader (+ 630 000 kr.)
4. Ökat personaluttag bl. a. med övertid för lärare samt köp av tjänster utifrån på grund av vakanser bland lärare medför ökade kostnader (+ 0,5 milj. kr.)
5. Skolan vill förbättra det allmänna säkerhetsskyddet (+ 270 000 kr.).
6. Subventionerad kronportion medför ökade kostnader (+ 0,6 milj. kr.).
7. Försökskurs i ADB innebär utökad medelsbehov (+ 1 050 000 kr.).
8. Skolan vill genomföra ytterligare fältövningar (+ 1,1 milj. kr.).
9. Intern lärarutbildning medför ökade kostnader (+ 220 000 kr.).
10. Datorstöd för utbildnings- och övningsverksamheten kräver nya

installationer (+ 2,8 milj. kr.), ny teknisk utrustning till militärhögskolans egen administration samt lärarstöd (+ 1 650 000 kr.) samt underhåll av datorer och övrig teknisk utrustning (+ 650 000 kr.). Prop. 1988/89: 80

Delegationen för militärhistorisk forskning

Delegationen anför att redan initierade forskningsprojekt tar en stor del av tilldelade resurser i anspråk och att även annan angelägen militärhistorisk forskning är till stor del avhängig av delegationens stöd. Delegationen gör ingen hemställan om utökade medel.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren avstyrker pris- och löneomräkning med sammanlagt 3 037 000 kr. Överbefälhavaren tillstyrker kostnader för ökat elevantal med 0,5 milj. kr., kostnader för personalökning med 820 000 kr. samt ökat säkerhetsskydd med 100 000 kr. Vidare tillstyrker överbefälhavaren kostnader för försökskurs i ADB med 1 050 000 kr., kostnader för utbyggnad av ADB-verksamheten med 1 milj. kr. samt 200 000 kr. för omsättning av äldre kontorsmaskiner.

Beträffande övriga föreslagna verksamhetsförändringar tillstyrker överbefälhavaren sammanlagt 0,6 milj. kr.

Överbefälhavaren föreslår att militärhögskolans anslag förs upp med 54,7 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i stort godta vad militärhögskolan har anfört om verksamheten. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har dock ej beräknat medel för bl. a. övertidsuttag, flera fältövningar, lärarutbildning samt viss teknisk utrustning (i första hand ADB). Jag har vidare tillämpat huvudförslaget på anslaget. Av beräknade medel utgör 2,2 milj. kr. en engångsanvisning för ADB-investeringar som bör stå till regeringens disposition.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Militärhögskolan* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 54 940 000 kr.

F 12. Försvarets förvaltningsskola

1987/88 Utgift	13 506 032
1988/89 Anslag	13 120 000
1989/90 Förslag	15 270 000

Försvarets förvaltningsskola har till uppgift att utbilda främst försvarsanställd personal för befattningar i krig och fred inom allmän administration, personaladministration, kameraltjänst, förplägnad, förrådsverksamhet, materielunderhåll och verkstadsdrift.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 37.

Kostnaderna för verksamheten under delprogrammet Försvarets förvaltningsskola budgeteras på uppdraget Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. Elevberoende kostnader budgeteras på sekundäruppdrag.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets förvaltningsskola samt från sekundäruppdrag från överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna m. fl.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89	1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets förvaltningsskola	Föredragen
Försvarets förvaltningsskola: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	12 100	13 506	13 120	15 647	15 270
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Medgiven prisreglering m. m.	+ 1 715	—	—	—	—
Medelsbehov	13 815	13 506	13 120	15 647	15 270

Budgetåret 1989/90

Försvarets förvaltningsskola

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar försvarets förvaltningsskola på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 345 000 kr.

1. Skolan vill öka personalen med fyra tjänster, militär samt administrativ personal. Bakgrund till ökningen är den nya personalchefskursen (+510 000 kr.) samt en temporär förstärkning och breddning av skolans kompetens (+0,5 milj. kr.).

2. Ökade resekostnader främst beroende på personalchefskursen samt utökning av skolans personal (+817 000 kr.).

3. Inköp av kurslitteratur, expenser m. m. till personalchefsutbildningen medför ökade kostnader (+100 000 kr.).

4. Komplettering av befintlig ADB-utrustning medför ökade kostnader (+250 000 kr.).

5. Inköp av kurspaket till personalchefskursen medför ökade kostnader (+570 000 kr.).

6. Inkomster från intäktsfinansierad verksamhet (−565 000 kr.).

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker den föreslagna personalökningen, medel för ökade resekostnader, medel för komplettering av ADB-utrustning samt medel för inköp av kurspaket till personalchefskurs.

Överbefälhavaren anser dock att det äskade behovet av temporär förstärkning (+0,5 milj. kr.) för att starta intäktsfinansierad verksamhet inte skall belasta försvarsmaktens anslag utan resurserna bör tillföras utanför ram.

Överbefälhavaren föreslår att förvaltningsskolans anslag förs upp med 15,1 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i stort godta vad försvarets förvaltningsskola har anfört om verksamheten. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat medel för förvaltningsskolans personalchefsutbildning samt för huvuddelen av de ökade resekostnaderna.

Jag har tillämpat huvudförslaget på anslaget.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Försvarets förvaltningsskola* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 15 270 000 kr.

1987/88 Utgift	1 000
1988/89 Anslag	1 000
1989/90 Förslag	1 000

Försvarets läromedelscentral har till uppgift att framställa publikationer och läromedel åt myndigheter inom i första hand försvarsdepartementets verksamhetsområde. Läromedelscentralens verksamhet skall i sin helhet intäktsfinansieras.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets läromedelscentral	Föredraganden
Försvarets läromedelscentral:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	52 000	59 344	55 000	60 000	60 000
Summa kostnader	52 000	59 344	55 000	60 000	60 000
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter av uppdragsverksamhet	-51 999	-59 886 ¹	-54 999	-59 999	-59 999
Medelsbehov	1	1	1	1	1

¹ Överskottet skall enligt regeringsbeslut den 11 juni 1987 balanseras till budgetåret 1988/89.

Budgetåret 1989/90

Försvarets läromedelscentral

Verksamheten kommer att ha ungefär samma omfattning som under budgetåret 1988/89.

Läromedelscentralen begär för budgetåret 1989/90 ett förslagsanslag på 1 000 kr.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar föreslår överbefälhavaren att läromedelscentralen tilldelas ett 1 000-kronorsanslag.

Föredragandens överväganden

Verksamheten vid läromedelscentralen förutsätter en fullständig intäktsfinansiering. Därvid skall beaktas att tjänstebrevsrätten dragits in för läromedelscentralen fr. o. m. den 1 juli 1988. Det ankommer på regeringen att fastställa omfattningen av läromedelscentralens rörliga kredit.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över Prop. 1988/89: 80 kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Försvarets läromedelscentral* för budgetåret
1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 1 000 kr.

F 14. Krigsarkivet

1987/88 Utgift	9 149 325
1988/89 Anslag	8 940 000
1989/90 Förslag	8 130 000

Krigsarkivet har inom försvarsdepartementets verksamhetsområde produktionsansvar för depå-tjänsten och forskarservicen i Stockholm och för arkivservicen till myndigheterna. Krigsarkivet är arkivmyndighet enligt allmänna arkivstadgan (1961: 590).

Verksamheten under delprogrammet Krigsarkivet budgeteras på ett uppdrag Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Krigsarkivet. Som intäkter redovisas ersättning för kopieringsuppdrag.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 29 (exkl. lönebidragsanställda).

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Krigsarkivet	Föredraganden
Krigsarkivet: Allmän ledning och förbandsverksamhet	8 345	9 290	9 020	9 138	8 215
Kostnader	8 345	9 290	9 020	9 138	8 215
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter	- 75	- 141	- 80	- 85	- 85
Medgiven prisreglering	+ 882	-	-	-	-
Medelsbehov	9 152	9 149	8 940	9 053	8 130

Budgetåret 1989/90

Krigsarkivet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar krigsarkivet på följande sätt

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 675 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. En planmässig minskning av inredningsarbetena med tätpackningshyllor i Solvalla gör att medelsbehovet reduceras med 784 000 kr.

2. Sedan krigsarkivet lokaliserades till förvaltningsbyggnaden Tre Vapen har bevakning och teleservice tillhandahållits gratis av försvarets materielverk. Materielverket begär betalning för dessa tjänster fr. o. m. den 1 juli 1988 (+ 150 000 kr.).

3. Medel för underhåll av den nyligen anskaffade datorutrustningen bör tillföras anslaget (+ 72 000 kr.).

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar avstyrker överbefälhavaren en högre pris- och löneomräkning (754 000 kr.) än vad han har beräknat. Han anser vidare att redueringen för engångsutgifter från budgetåret 1988/89 skall vara 1 260 000 kr. Han avstyrker också att medel tillförs anslaget för underhåll av det nya datorsystemet. Överbefälhavaren tillstyrker i övrigt planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 7987 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag kan i huvudsak godta vad krigsarkivet har anfört om verksamheten.

Min beräkning av krigsarkivets medelsbehov framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tillämpat huvudförslaget. Jag har vidare räknat med en lägre löneomräkning än krigsarkivet samt en reduering med hänsyn till engångsutgifter för tätpackningshyllor och ett nytt datorsystem under budgetåret 1988/89. Jag har också beräknat medel för underhåll av datorsystemet samt för bevakning och teleservice.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Krigsarkivet* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 8 130 000 kr.

1987/88 Utgift	16 198 817
1988/89 Anslag	14 870 000
1989/90 Förslag	16 420 000

Statens försvarshistoriska museer omfattar armémuseum, marinmuseum och flygvapenmuseum och har bl.a. till uppgift att bevara föremål av betydelse för kunskapen om det svenska försvarets verksamhet och utveckling genom tiderna, att verka för information härom samt att främja studier och forskning i ämnen inom sitt område.

Verksamheten under delprogrammet Statens försvarshistoriska museer budgeteras på ett uppdrag Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Statens försvarshistoriska museer. Som intäkter redovisas inträdesavgifter.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat i personår, var 49,5 under budgetåret 1987/88 exkl. lönebidragsanställda.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Statens försvarshistoriska museer	Föredragen
Statens försvarshistoriska museer: Allmän ledning och förbandsverksamhet	14 815	16 343	15 015	21 692	16 565
<i>Tillkommer/avgår:</i>					
Intäkter	- 145	- 144	- 145	- 145	- 145
Medgiven prisreglering	+ 1 185	-	-	-	-
Medelsbehov	15 855	16 199	14 870	21 547	16 420

Budgetåret 1989/90

Statens försvarshistoriska museer

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar statens försvarshistoriska museer på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 034 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. En tjänst för förste intendent/avdelningschef vid marinmuseum (+ 250 000 kr.).

2. Bevakningspersonal vid flygvapenmuseum (+ 150 000 kr.).
3. Administratör (halvtid) vid armémuseum (+ 90 000 kr.).
4. Handläggare av ADB-ärenden vid centralkansliet (+ 200 000 kr.).
5. Handläggare (halvtid) vid försvarets traditionsnämnd (+ 100 000 kr.).
6. Anskaffning av basdatorsystem m. m. (+ 1 353 000 kr.).
7. Kostnader för flyttning och inredning av armémuseums förråd (+ 2,5 milj. kr.).
8. Framställning av försvarets traditionshandbok (+ 100 000 kr.).
9. Konservering av bronskanoner vid armémuseum (+ 200 000 kr.).
10. Konservering av järnkanoner vid marinmuseum (+ 100 000 kr.).
11. Konservering av ritningar vid marinmuseum (+ 100 000 kr.).
12. Kostnader för provisoriska lokaler i armémuseum i samband med ombyggnad av östra flygeln (+ 0,5 milj. kr.).

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar avstyrker överbefälhavaren de föreslagna personalökningarna, anskaffning av basdatorsystem och medel för flyttning och inredning av förråd. Överbefälhavaren anser att myndighetens pris- och löneräkning ligger 615 000 kr. för högt samt att kostnader för åtgärder i samband med ombyggnaden vid armémuseum och för konservering m. m. ryms inom den av överbefälhavaren anvisade ramen. Museernas planering i övrigt godtas och anslaget föreslås föras upp med 15 932 000 kr.

Föredragandens överväganden

Jag godtar i huvudsak överbefälhavarens bedömning av verksamheten, men har beräknat ett större medelsbehov för löpande fastighetsunderhåll m. m. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat en engångsanvisning om 0,5 milj. kr. för åtgärder i samband med ombyggnad av armémuseum, m. m.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Statens försvarshistoriska museer* för budgetåret 1989/90
anvisa ett förslagsanslag på 16 420 000 kr.

F 16. Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

1987/88 Utgift	107 600 000
1988/89 Anslag	105 600 000
1989/90 Förslag	110 840 000

De frivilliga försvarsorganisationerna kompletterar de statliga försvarsåtgärderna. Organisationerna skall informera, rekrytera och utbilda frivilliga

för krigsorganisationen samt vidareutbilda till totalförsvaret uttagen personal. Prop. 1988/89: 80

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Frivilliga försvarsorganisationer m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	25 825	27 895	27 685	28 979	29 000
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	73 775	79 705	77 915	83 461	81 840
Kostnader	99 600	107 600	105 600	112 440	110 840
<i>Tillkommer:</i>					
Medgiven prisreglering	+ 8 000	—	—	—	—
Medelsbehov	107 600	107 600	105 600	112 440	110 840

Budgetåret 1989/90

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande föreslår överbefälhavaren att anslaget förs upp med 112 440 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 110 840 000 kr.

F 17. Försvarets datacentral

1987/88 Utgift	1 000
1988/89 Anslag	1 000
1989/90 Förslag	1 000

Försvarets datacentral skall på uppdrag utföra databehandling åt myndigheter inom försvarsdepartementets område samt medverka vid utveckling, modifiering och ADB-teknisk förvaltning av datorbaserade informationssystem.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets datacentral budgeteras på ett uppdrag Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten redovisas som självbärande.

Antalet anställda vid myndigheten, omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 242.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets data-central	Föredraganden	
Försvarets datacentral: Allmän ledning och förbandsverksamhet	133 533	164 100	163 001	198 001	198 001	198 001
Kostnader	133 533	164 100	163 001	198 001	198 001	198 001
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Intäkter	-133 532	-164 099	-163 000	-198 000	-198 000	-198 000
Medelsbehov	1	1	1	1	1	1

Kostnader och intäkter (1 000-tal kr.)

Kostnader/intäkter för uppdraget Försvarets data- central: Allmän ledning och för- bandsverksamhet	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets data-central	Föredraganden	
Ingående balans den 1 juli resp. år	7 142	7 202	27 582	10 568	10 568	10 568
Utgifter	-163 220	-135 117	-201 147	-202 501	-202 501	-202 501
Summa utgifter	-156 078	-128 915	-173 565	-191 933	-191 933	-191 933
<i>Tillkommer/avgår:</i>						
Inkomster	156 077	156 496	184 132	192 500	192 500	192 500
Medelsbehov	1	1	1	1	1	1
Utgående balans den 30 juni resp. år	0	27 582	10 568	568	568	568

Budgetåret 1989/90

Försvarets datacentral

Datacentralens verksamhet är intäktsfinansierad, varför man begär ett anslag om 1 000 kr.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker datacentralens planering och föreslår att anslaget förs upp med 1 000 kr.

Jag kan i huvudsak godta vad försvarets datacentral har anfört om verksamheten.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningarna över kostnader och medelsbehov samt kostnader och intäkter.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets datacentral* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 1 000 kr.

F 18. Kustbevakningen

1988/89 Anslag	199 000 000
1989/90 Förslag	214 940 000

Kustbevakningen är sedan den 1 juli 1988 en egen civil myndighet, som lyder direkt under regeringen. Kustbevakningen har till uppgift att svara för sjöövervakning och sjöräddningstjänst enligt särskilda bestämmelser.

För övrig information om myndighetens verksamhet hänvisas till förordningen (1988:256) med instruktion för kustbevakningen.

Verksamheten finansieras från förslagsanslagen F 18. Kustbevakningen och F 19. Anskaffning av materiel för kustbevakningen inom den militära utgiftsramen.

Antalet anställda omräknat till personår uppgår till 591.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89 Planerat	1989/90	
		Kustbe- vakningen	Föredraganden
Kustbevakningen:			
Ledning, drift	199 000	197 100	214 940
Medelsbehov:	199 000	197 100	214 940

Budgetåret 1989/90

Kustbevakningen

Det innevarande budgetåret som således är myndighetens första verksamhetsår kommer främst att präglas av uppbyggnad av organisationen personellt, utveckling av de tekniska och administrativa funktionerna samt förberedelser för de omlokaliseringar av de centrala och regionala ledningarna som statsmakterna har beslutat om. Formerna för samverkan med ett antal andra myndigheter skall utvecklas vidare.

Av naturliga skäl råder osäkerhet på en rad olika punkter när det gäller kostnaderna för kustbevakningens verksamhet. För merkostnader i samband med omlokalisering samt för vissa lokalåtgärder vid kustposteringskommer medel att begäras i särskild ordning.

Fr. o. m. den 1 juli 1989 skall den centrala ledningen finnas i Karlskrona. Under budgetåret 1989/90 flyttar dessutom regionledning Nord från Sundsvall till Härnösand. Begäran om erforderliga medel för hyror, flyttkostnader och övriga kostnader i samband med omlokaliseringen kommer att inlämnas i särskild ordning.

Förslagen för budgetåret 1989/90 motiveras på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 5,4 milj. kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Medel för underhåll av miljöskyddsmateriel föreslås överföras från anslaget F 19. Anskaffning av materiel för kustbevakningen (+ 1 milj. kr.).

2. För anskaffning och reparation av fartygsmateriel överförs 7,9 milj. kr. till F 19. Anskaffning av materiel för kustbevakningen (– 7,9 milj. kr.).

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 197,1 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Jag har tidigare i samband med mina ställningstaganden till kustbevakningens programplan (avsnitt 4.4.6.5 Gemensamma myndigheter) redogjort för de riktlinjer som verksamheten bör utvecklas efter. Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1989/90 har jag fört över hela den del av anslaget F 19. Anskaffning av materiel för kustbevakningen som avser beredskapen för olje- och kemikaliebekämpning till sjöss, 15,5 milj. kr., till detta anslag. Jag har vidare beräknat medel för en förstärkning av fartygs- och flygbesättningar motsvarande elva tjänster för att möjliggöra en fortlöpande, effektiv övervakning av den utvidgade svenska fiskezonen. Medel anslås för en fortsatt drift dygnet runt av sambandscentralen i Gryt. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kustbevakningen* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 214 940 000 kr.

1988/89 Anslag 67 000 000 kr.

1989/90 Förslag 56 000 000 kr.

Verksamheten omfattar bl. a. utveckling, anskaffning och vidmakthållande av fartyg, båtar, elektronisk utrustning och annan materiel för sjöövervakning och för olje- och kemikaliebekämpning till sjöss.

För budgetåret 1988/89 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 62,2 milj. kr. och anvisat ett anslag av 45 milj. kr. I enlighet med prop. 1988/89: 25 om tilläggsbudget för budgetåret 1988/89 har riksdagen anvisat ytterligare 22 milj. kr. och lämnat ett beställningsbemyndigande på 65 milj. kr. för anskaffning av ett utsjöbevakningsfartyg.

Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1989 blir därmed (62 200 000 + 65 000 000 - 45 000 000 - 22 000 000) 60 200 000 kr.

Beställningsbemyndiganden och anslagsmedel (1 000-tal kr.)

Uppdrag m. m.	1988/89		1989/90			
	Planerat		Kustbevakningen		Föredraganden	
	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.	Bemynd.	Anslagsm.
Anskaffning av materiel m. m.	109 700	52 100	38 700	36 600	37 850	56 000
Beredskap för olje- och kemikaliebekämpning till sjöss	17 500	14 900	14 500	14 500	—	—
Medelsbehov	—	67 000	—	51 100	—	56 000
Bemyndigandebehov	127 200	—	53 200	—	37 850	—

Budgetåret 1989/90

Kustbevakningen

Sammanlagt bör 51,1 milj. kr. i betalningsmedel föras upp och bemyndiganden om 53,2 milj. kr. erhållas.

Verksamheten inriktas på ersättningsanskaffning och modifiering av fartyg och båtar. Befintlig sambandsutrustning anpassas till de krav som uppkommer vid samlokaliseringar med marinens sjöbevakningscentraler.

Anskaffningen av ubåtsskyddsmateriel slutförs.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker planeringen och föreslår att anslaget förs upp med 51,1 milj. kr.

Föredragandens överväganden

Mina beräkningar av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen. Jag tillstyrker i huvudsak kustbevakningens

förslag, men har fört över de medel som avser beredskapen för olje- och kemikaliebekämpning till sjöss till anslaget F 18. Kustbevakningen. Jag har vidare beräknat medel för delbetalning av det nya utsjöbevakningsfartyget enligt riksdagens beslut (prop. 1988/89: 25, FöU 9, rskr. 70).

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 (60 200 000 kr. + 37 850 000 kr. - 56 000 000 kr.) 42 050 000 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1990 blir därmed ca 39 milj. kr.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel för kustbevakningen får läggas ut inom en kostnadsram av 37 850 000 kr.,

dels till *Anskaffning av materiel för kustbevakningen* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 56 000 000 kr.

F 20. Vissa nämnder m. m. inom det militära försvaret

1987/88 Utgift	15 824 000
1988/89 Anslag	16 270 000
1989/90 Förslag	17 000 000

Anslaget finansierar verksamheten inom vapenfrinämnden, värnpliktsnämnden, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, riksvärderingsnämnden, de lokala värderingsnämnderna, försvarets skaderegleringsnämnd, försvarets personalvårdsnämnd, fiskeskyddsnämnder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, försvarsmaktens flygförarnämnd, försvarets underrättelsenämnd, militärledningens rådgivande nämnd samt försvarets centrala förslagskommitté.

Det sammanlagda antalet anställda vid nämnderna omräknat i personår uppgick budgetåret 1987/88 till 38,5.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Prop. 1988/89: 80

Uppdrag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnderna	Föredraganden	
1. Vapenfrinämnden	10 055	10 328	10 425	10 864	10 586	
2. Värnpliktsnämnden	2 640	2 671	2 745	2 914	2 836	
3. Försvarets fastighetsnämnd	700	593	670	680	682	
4. Försvarets personalnämnd	825	1 787	1 900	2 500	2 366	
5. Övriga nämnder	480	445	530	530	530	
Summa kostnader	14 700	15 824	16 270	17 488	17 000	
<i>Tillkomer/avgår:</i>						
Medgiven prisreglering	+1 690	—	—	—	—	
Medelsbehov	16 390	15 824	16 270	17 488	17 000	

Budgetåret 1989/90

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar nämnderna på följande sätt.

1. Vapenfrinämnden

- a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 39 000 kr.
- b) Höjning av arvudet för vapenfriutredningar m. m. ökar kostnaderna med 400 000 kr.

2. Värnpliktsnämnden

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 169 000 kr.

3. Försvarets fastighetsnämnd

Nämnden föreslår en ökning av anslaget med 10 000 kr.

4. Försvarets personalnämnd

Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 84 000 kr.

För personalförstärkningar erfordras ytterligare 0,7 milj. kr., varav 260 000 kr. direkt avser personalförstärkning med anledning av FU 88.

Överbefälhavarens yttrande

I sitt yttrande anger överbefälhavaren att nämnderna överskrider överbefälhavarens ram med 769 000 kr. De beslut som kommer att fattas inom ramen för FU 88 bedöms även medföra en ökning av arbetsbelastningen på försvarets personalnämnd. Överbefälhavaren avstyrker dock för närvarande ytterligare medel med hänvisning till FU 88.

Överbefälhavaren föreslår att anslaget förs upp med 16 750 000 kr.

Jag kan i huvudsak godta vad nämnderna har anfört om verksamheten för budgetåret 1989/90.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare två tjänster som handläggare, en tjänst som assistent samt medel för viss ökad verksamhet vid försvarets personalnämnd.

Vidare har jag för försvarets fastighetsnämnd, vapenfrinämnden samt värnpliktsnämnden tagit hänsyn till att tjänstebrevsrätten dras in fr. o. m. den 1 juli 1989 och avsatt medel för detta.

Jag har i avsnitt 4.4.11.4 redovisat förslag om ändrad myndighetsstruktur för handläggning av ärenden om tillstånd till vapenfri tjänst.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa nämnder m. m. inom det militära försvaret* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 17 000 000 kr.

F 21. Reserv för det militära försvaret

1987/88 Utgift 132 518 000 kr.

1988/89 Anslag 165 513 000 kr.

1989/90 Förslag 136 208 000 kr.

Jag har beräknat medel under anslaget för att kunna möta osäkerheter inom planeringen samt för att i övrigt täcka oförutsedda medelsbehov inom det militära försvaret.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reserv för det militära försvaret* för budgetåret 1989/90 anvisa ett anslag på 136 208 000 kr.

F 22. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret

1987/88 Utgift 1 929 103 000 kr.

1988/89 Anslag 1 600 000 000 kr.

1989/90 Förslag 2 800 000 000 kr.

Anslagen inom utgiftsramen för det militära försvaret är för budgetåret 1989/90 beräknade i pris- och löneläget februari 1988. Anslaget Reglering av prisstegringar för det militära försvaret är avsett att täcka sådana pris- och löneökningar som inträffar från februari 1988 till det genomsnittliga prisläget budgetåret 1989/90. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för
budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 2 800 000 000 kr.

K. Övriga ändamål

K 7. Nämnden för vapenfriutbildning

1987/88 Utgift	125 309 721
1988/89 Anslag	128 150 000
1989/90 Förslag	133 000 000

Anslaget är en sammanslagning av de tidigare anslagen K 7. Nämnden för vapenfriutbildning och K 8. Vapenfria tjänstepliktiga.

Nämnden för vapenfriutbildning (NVU) har till uppgift att svara för uttagning till tjänstgöring, registrering och redovisning av vapenfria tjänstepliktiga.

Utgifterna för verksamheten finansieras från förslagsanslaget K 7. Nämnden för vapenfriutbildning. Från anslaget finansieras också kostnaderna för de vapenfria tjänstepliktigas ekonomiska och sociala förmåner samt vissa utbildningskostnader m. m. i samband med deras tjänstgöring vid affärsdrivande verk, kommuner och organisationer.

Antalet anställda vid nämnden för vapenfriutbildning (NVU), omräknat till personår, uppgick budgetåret 1987/88 till 21,6.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Anslag m. m.	1987/88		1988/89		1989/90
	Planerat	Utfall	Planerat	NVU	Föredragen
Nämnden för vapenfriutbildning:					
Administration	5 400	5 710	5 830	7 900	6 934
Vapenfria tjänstepliktiga	119 600	119 600	122 320	130 495	126 066
<i>Tillkommer:</i>					
Tilläggsanslag			+ 1 200		
Kostnader= medelsbehov	125 000	125 310	129 350	138 395	133 000

Budgetåret 1989/90

Nämnden för vapenfriutbildning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1988/89 motiverar nämnden för vapenfriutbildning på följande sätt.

Administration

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 428 000 kr.

Lönekostnader i samband med tillsättandet av två nya tjänster samt ökade vikariats- och övertidsersättningar innebär att kostnaderna ökar med 542 000 kr. Förbättringar av datarutiner m. m. samt ersättningsanskaffningar av datautrustning medför kostnadsökningar på 270 000 kr. Vidare innebär förslaget om tjänstebrevsrättens upphörande fr. o. m. den 1 juli 1989 att kostnaderna ökar med 250 000 kr. Övriga kostnadsökningar som i huvudsak kan hänföras till en ökad satsning på vapenfriutbildningen uppgår till 580 000 kr.

Vapenfria tjänstepliktiga

Behovet av tjänstgöringsdagar beräknas till 500 000. Medelsbehovet beräknas på följande sätt: Förmåner för vapenfria tjänstepliktiga kostar 109 940 000 kr. I beloppet ingår bl. a. en höjning av matersättningen från 50 kr./dag till 60 kr./dag. Kostnaderna för familjebidrag uppgår till 15 milj. kr., kostnaderna för särskild hjälpverksamhet uppgår till 150 000 kr., medan kostnaderna för fritidsstudieverksamheten uppgår till 350 000 kr.

Ersättningen till bidragsberättigade utbildningsanordnare för grundutbildning av vapenfria kostar 5 055 000 kr. I detta belopp ingår merkostnader på 1 110 000 kr. för den samordnade basutbildningen av vapenfria tjänstepliktiga hos kommunerna. I beloppet ingår också kostnader för medinflytandeverksamheten som beräknas uppgå till 470 000 kr.

Föredragandens överväganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har i mitt förslag beaktat kostnaderna för två nya tjänster. Nämnden har tilldelats medel för dessa kostnader genom tilläggsanslag under innevarande budgetår. Jag har också beaktat att tjänstebrevsrätten föreslås bli slopad för nämnden fr. o. m. den 1 juli 1989. Jag har i avsnitt 4.4.11 redovisat förslag om ändrad myndighetsstruktur för handläggning av ärenden om tillstånd till vapenfri tjänst.

Enligt min mening bör förmåner för vapenfria tjänstepliktiga överensstämma med motsvarande förmåner för övriga värnpliktiga. Jag har tidigare (avsnitt 4.4.11) redovisat detta.

Vid min beräkning av medelsbehovet har jag beaktat höjningen av förmånerna för de vapenfria tjänstepliktiga. Jag har även beräknat kostnader för viss administration av utbildningsanordnarna samt kostnader för den samordnade basutbildningen i kommunerna. Jag har också beräknat kostnader för medinflytandeverksamheten.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Nämnden för vapenfriutbildning* för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 133 000 000 kr.

Härigenom föreskrivs att 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

27 §

1.² De värnpliktigas utbildningstid

Värnpliktsutbildningen utgöres av grundutbildning och repetitionsutbildning. Repetitionsutbildningen kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar.

A. Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid armén, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 220 och högst 245 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,
4. plutonsbefäl minst 325 och högst 360 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 395 och högst 450 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flottan, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G minst 285 och högst 310 dagar,	1. menig kategori G minst 385 och högst 425 dagar,
2. menig kategori F minst 325 och högst 350 dagar,	2. menig kategori F minst 325 och högst 455 dagar,
3. menig kategori E minst 415 och högst 440 dagar,	3. menig kategori E minst 505 och högst 525 dagar,
4. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar,	4. gruppbefäl minst 325 och högst 455 dagar,
5. plutonsbefäl minst 380 och högst 440 dagar eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, minst 325 och högst 350 dagar,	5. plutonsbefäl minst 410 och högst 525 dagar eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, minst 410 och högst 455 dagar,
6. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.	

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid kustartilleriet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,
4. plutonsbefäl minst 380 och högst 405 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flygvapnet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

¹ Lagen omtryckt 1969: 378.

² Senaste lydelse 1988: 96.

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,
2. menig kategori E minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar, eller, i särskild befattning i underhålls- eller underrättelsetjänst, minst 260 och högst 300 dagar,
4. plutonsbefäl minst 335 och högst 360 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till någon av följande särskilda befattningar, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. apotekare minst 200 och högst 225 dagar,
2. läkare minst 200 och högst 225 dagar,
3. läkarassistent minst 230 och högst 255 dagar,
4. fältpräst minst 320 och högst 345 dagar,
5. personalvårdsassistent minst 320 och högst 345 dagar,
6. tekniker, vid armén minst 320 och högst 345 dagar och vid kustartilleriet minst 380 och högst 405 dagar,
7. systemtekniker vid flygvapnet minst 340 och högst 365 dagar,
8. meteorolog minst 340 och högst 365 dagar.

Värnpliktig, som uttagits till bevaknings- eller depåtjänst, skall fullgöra grundutbildning som omfattar vid

1. armén minst 220 och högst 245 dagar,
2. flottan minst 285 och högst 310 dagar,
3. kustartilleriet minst 285 och högst 310 dagar,
4. flygvapnet minst 310 och högst 335 dagar.

B. Värnpliktig skall fullgöra högst fem krigsförbandsövningar.

Krigsförbandsövning skall vid armén och *marinen* omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 21 eller, i befattning för menig på *stamstridsfartyg vid flottan* eller i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 25 dagar,

2. gruppbefäl högst 25 eller, i befattning för gruppbefäl på *stamstridsfartyg vid flottan*, högst 32 dagar,

3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

B. Värnpliktig vid armén, kustartilleriet och flygvapnet skall fullgöra högst fem och vid flottan högst två krigsförbandsövningar.

Krigsförbandsövning skall vid armén och *kustartilleriet* omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 21 eller, i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 25 dagar,

2. gruppbefäl högst 25 dagar,

Krigsförbandsövning skall vid flottan omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 eller, i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 20 dagar,

2. gruppbefäl högst 20 dagar,

3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

Krigsförbandsövning skall vid flygvapnet omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 dagar.
2. gruppbefäl högst 15 eller, i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl, högst 22 dagar,
3. plutons- eller kompanibefäl högst 22 dagar.

För värnpliktig vid flottan i befattning för menig på sådant hjälpfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas att omfatta högst 25 dagar. För värnpliktig vid flottan i befattning som menig radiosignalist eller, på stamstridsfartyg, i annan kvalificerad befattning, liksom för värnpliktig i befattning för menig på sådant stamstridsfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst 32 dagar.

För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan tiden för krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst två dagar utöver den tid den värnpliktige eljest skall tjänstgöra.

Krigsförbandsövningarna inom armén får delas upp på två delövningar om sammanlagt högst 23 dagar för meniga och gruppbefäl och högst 30 dagar för plutons- och kompanibefäl.

Tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning. En krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan får uppdelas i högst fyra delövningar.

C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt värnpliktig i särskilt kvalificerad befattning för menig eller gruppbefäl kan åläggas att fullgöra högst fem särskilda övningar.

Särskild övning skall omfatta högst elva dagar vid armén och marinen samt högst fyra dagar vid flygvapnet.

Värnpliktig, som vid förband skall fullgöra uppgift av särskild betydelse för genomförande av förbandets mobilisering eller som är krigsplacerad vid förband, vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband, kan åläggas att fullgöra högst fem mobiliseringsövningar om sammanlagt högst åtta dagar.

Tiden för särskild övning får tagas i anspråk för särskild fackövning.

Vid flygvapnet får särskild övning uppdelas i två delövningar, om den värnpliktige medger det.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991. För värnpliktig, som påbörjat grundutbildningen före lagens ikraftträdande, gäller äldre bestämmelser.

Lag om försök med förkortad grundutbildning av
värnpliktiga

Härigenom föreskrivs följande.

Utan hinder av 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) får försöksvis grundutbildningen för vissa värnpliktiga som är inkallade eller skall kallas in till grundutbildning med fastställd uttryckning senast den 31 augusti 1991 omfatta minst 150 och högst 227 dagar för meniga kategori G, F och E vid armén och kategori G och F vid marinen.

Försöken får omfatta högst 5 500 värnpliktiga vid armén och högst 500 värnpliktiga vid marinen för varje utbildningsår.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989 och upphör att gälla vid utgången av augusti 1991.

Lag om ändring i familjebidragslagen (1978: 520)

Härigenom föreskrivs att 9 § familjebidragslagen (1978: 520) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Familjepenning beräknas för månad till högst 1 375 kronor för barn och till högst 2 450 kronor för annan person. Familjepenning för den som uppbär ersättning för vård som avses i 7 § 7 eller för den som har rätt till underhållsbidrag, som tjänstepliktig är skyldig att utge, får dock inte överstiga ersättningens eller bidragets belopp för månad.

*Föreslagen lydelse*9 §¹

Familjepenning beräknas för månad till högst 1 375 kronor för barn och till högst 2 635 kronor för annan person. Familjepenning för den som uppbär ersättning för vård som avses i 7 § 7 eller för den som har rätt till underhållsbidrag, som tjänstepliktig är skyldig att utge, får dock inte överstiga ersättningens eller bidragets belopp för månad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Senaste lydelse 1988: 86.

1	Bakgrund och budgetförslagets utformning i stort	2
2	Försvarspolitikens inriktning	5
3	Vissa för totalförsvaret gemensamma frågor	7
3.1	Rollfördelningen mellan statsmakterna och myndigheterna i styrningen av verksamheten	7
3.2	Totalförsvarets geografiska indelning på högre regional nivå	8
3.3	Totalförsvarets skyddsskolas organisatoriska ställning	10
4	Totalförsvarets militära del	12
4.1	Utgångspunkter för planeringen	12
4.2	Tillståndet inom försvarsmakten	12
4.3	Möjligheter att nå målen enligt 1987 års försvarsbeslut	14
4.4	Det militära försvarets fortsatta utveckling	15
4.4.1	Ett nytt försvarsbeslut år 1991	15
4.4.2	Handlingsfrihet intill totalförvarsbeslut år 1991	17
4.4.3	Ekonomi och planeringsramar	17
4.4.3.1	Det ekonomiska utfallet för det senast förflutna budgetåret (1977/78)	17
4.4.3.2	Planeringsramar	18
4.4.3.3	Säkerheten i planeringen	20
4.4.4	Ledningen inom försvarsmakten	22
4.4.4.1	Uppgiftens grundläggande krav på ledning	22
4.4.4.2	Decentraliserat och delegerat ansvar	23
4.4.4.3	Helhetssyn på ledningsansvaret	23
4.4.4.4	Operativ ledning	25
4.4.4.5	Taktisk och territoriell ledning	26
4.4.4.6	Produktionsledning	27
4.4.5	Organisation av försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning	33
4.4.6	Inriktning av huvudprogrammen	36
4.4.6.1	Arméstridskrafter	36
4.4.6.2	Marinstridskrafter	38
4.4.6.3	Flygstridskrafter	40
4.4.6.4	Operativ ledning m. m.	42
4.4.6.5	Gemensamma myndigheter	43
4.4.7	Redovisning av JAS 39-projektet	47
4.4.7.1	Bakgrund	47
4.4.7.2	Teknisk värdering av projektet den 1 juli 1988	47
4.4.7.3	De ekonomiska förutsättningarna för projektet	48
4.4.7.4	Läget i projektet i februari år 1989	49
4.4.7.5	Vissa industripolitiska aspekter på projektet	50
4.4.8	Ubåtsskyddsåtgärder	51
4.4.9	Krigsorganisationens utveckling	52
4.4.10	Anställd personal	53
4.4.10.1	Långsiktigt behov av anställd personal	53
4.4.10.2	Pilotfrågan	54
4.4.10.3	Vissa övriga frågor	55

4.4.11	Vissa frågor rörande värnpliktiga	56
4.4.11.1	Marinens utbildningssystem	56
4.4.11.2	Försök med förkortad grundutbildning	57
4.4.11.3	Värnpliktsförmåner	58
4.4.11.4	Förändrad handläggning beträffande vapenfria tjänstepliktiga	59
4.4.11.5	Lagrådets hörande	60
4.4.12	Försvarsmaktens mark och byggnader i Stockholmsområdet	60
4.4.13	Rationalisering	61
5	Forskning och försvarsindustri	63
5.1	Forskning	63
5.2	Försvarsindustri	64
6	Anslagsfrågor för budgetåret 1989/90	67
	Fjärde huvudtiteln	67
B	Arméförband	67
1.	Ledning och förbandsverksamhet	67
2.	Anskaffning av materiel	69
3.	Anskaffning av anläggningar	72
C	Marinförband	74
1.	Ledning och förbandsverksamhet	74
2.	Anskaffning av materiel	76
3.	Anskaffning av anläggningar	79
D	Flygvapenförband	81
1.	Ledning och förbandsverksamhet	81
2.	Anskaffning av materiel	84
3.	Anskaffning av anläggningar	86
E	Operativ ledning m. m.	88
1.	Ledning och förbandsverksamhet	88
2.	Anskaffning av materiel	89
3.	Anskaffning av anläggningar	91
4.	Forskning och utveckling	92
F	Gemensamma myndigheter m. m.	94
1.	Försvarets civilförvaltning	94
2.	Försvarets sjukvårdsstyrelse	95
3.	Fortifikationsförvaltningen	97
4.	Försvarets materielverk	98
5.	Gemensam försvarsforskning	101
6.	Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	103
7.	Försvarets radioanstalt	104
8.	Värnpliktsverket	106
9.	Försvarets rationaliseringsinstitut	107
10.	Försvarshögskolan	109
11.	Militärhögskolan	110
12.	Försvarets förvaltningsskola	113
13.	Försvarets läromedelscentral	115
14.	Krigsarkivet	116
15.	Statens försvarshistoriska museer	118
16.	Frivilliga försvarsorganisationer m. m.	119
17.	Försvarets datacentral	120
18.	Kustbevakningen	122

19. Anskaffning av materiel för kustbevakningen	124	Prop. 1988/89: 80
20. Vissa nämnder m. m. inom det militära försvaret	125	
21. Reserv för det militära försvaret	127	
22. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret	127	
K Övriga ändamål	129	
7. Nämnden för vapenfriutbildning	129	
Bilaga 1 Förslag till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)	131	
Bilaga 2 Förslag till lag om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga	134	
Bilaga 3 Förslag till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520)	135	